

MATIU

Ñeti garosikao

Matiu ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met ñeti epov menah-pop Matiu Iesuz mañairooh-abanari 12 porihanañ nap, met pim abat modao Livai. Met pi mamog Roma gavman poriz takes monis bovai emoohan Iesuhö pinañ honeo parup sapanez piin mañahan gog garos tooh-pov betet pim gog abanap ravah.

Met batam Godihö Zuda añarabon epat mañovai emooh, “Tokat Kristo ari eñizohopanez pop meeman erat eñizapanepuh arim ahop ravat hepan.” Met pot mañoohaek Zuda pori hatevetehot pot homeoh, Kristo pop ham eparah meepanen erat ahop ravat het dari eñizohot Roma añarab patari ritou metat bat hor batat meepanen parum zeisik maot sapan, pot ganö homeoh. Povoz Iesu Kristo erahapuh ham eparah ahop narav, oñ erat tovai ñomahan paru pimaz barotap navat het, “Betezap ok,” pot haoh. Met pot Zuda pimeri pimaz ganö homet haohavoz hat aban Matiu pop, pimeri Iesu pi Kristo meepanen erapanez hah-tapup ok, pot homeo badae batat hepan hatahoh, Iesuz ñeti epov menah.

Met añarab Godiz masakavoz roketak hepenez Iesu boré ñeti hah-poñ amun Matiu ev menahan hez.

Met Iesu hañomat maot biriri ravat abarah hasahan krismasañ 30-iz zut bon tah-porah pi tep epat red menah.

Aban Matiu Iesuz ñetiv menahat ev

Iesuz iz mimiholoz ñetiv ev

Ruka 3:23-38

- 1** 1 Met garos aban Abraam heh, met pim ro iz mimip Devid, met Devidiz ro iz mimip Iesu, met Iesu Kristoz iz mimiholoz abatañ ev.
- 2 Met Abraamiz rop Aisak,
met Aisakiz rop Zekop,
met Zekopoz rohol Zudar pim naner bos,
- 3 met Zudaz roñariv Peresir Sera,
met parupim nonopuz abatao Tama.
Met Peresiz rop Ebron,
met Ebroniz rop Ram,
- 4 met Ramiz rop Aminadap,

- met Aminadapiz rop Nason,
 met Nasoniz rop Salmon,
 5 met Salmoniz rop Boas,
 met Boasiz nonopuz abatao Reap.
 Met Boasiz rop Obet, met Obetiz nonopuz abatao Rut.
 Met Obetiz rop Zesi,
 6 met Zesiz rop Devid.
 Met Devid pi, Zudaholoz kiñ ahop ravat hehap.
 Met Devidiz rop Solomon.
 Met ro popuz nonop pi garos Uraia bat heh.
 7 Met Solomoniz rop Reaboam,
 met Reaboamiz rop Abaia,
 met Abaiaz rop Asa,
 8 met Asaz rop Zeosapat,
 met Zeosapatiz rop Zoram,
 met Zoramiz rop Us,
 9 met Usaz rop Zotam,
 met Zotamiz rop Eas,
 met Easiz rop Esekaia,
 10 met Esekaiaz rop Manasa,
 met Manasaz rop Emon,
 met Emoniz rop Zosaia,
 11 met Zosaiaz rohol Zeoakinir naner bos.
 Met Zeoakin heh-porah aban patarihö Israel añarab basat Babilon
 zeisik meñehan het añarab poriz mañoohat tovai sooh.
 12 Met Babilon poek sat hehapuh Zeoakin pim rop Sialtiel batak.
 Met Sialtieliz rop Serubabel,
 13 met Serubabeliz rop Abiut,
 met Abiutiz rop Elaiakim,
 met Elaiakimiz rop Asor,
 14 met Asoriz rop Sadok,
 met Sadokiz rop Akim,
 met Akimiz rop Eliut,
 15 met Eliutaz rop Eleasa,
 met Eleasaz rop Matan,
 met Matanez rop Zekop.
 16 Met Zekopoz rop Zosep.
 Met Zosep pi Maria Iesu batahapuz abup ravat heh. Met Iesu pop,
 pi Kristo, batam Godihö pi erat eñizapanez au hahan hehap
 ok.
 17 Met Abraamiz iz mimihol batovai emoohan emohot Devid batakhan 14
 ravah. Met Devidiz iz mimihol batovai emoohan emohot Zosaia batakhan

14 ravah. Met Babilon zeisik Israel añarab basat meñehan het am batovai emoohan emohot Kristo batahan 14 ravah.

Enzolip Zosepen mañah-ñetiv

Ruka 2:1-7

¹⁸Met Iesu Kristo batahavoz ñetiv pot hez. Pim nonop Maria Zosep bapanez au hahan heh, oñ parup nav hehan Godiz Pul Tinapuhö Mariaz ñekevok rop ba ou batah. ¹⁹Tahan Mariaz abü auep Zosep pi aban tinap, povoz Maria ñekevonañ hez-ñeti pov hatevetehapuh Marian tu ravapanez ñeti hori nao namañ, oñ pi, Ne añ okop navotü, pot pi kilam homeoh. ²⁰Met Zosep pot homehot orat hehan Godiz eenzolip auakavok erat pot mañah, “Zosep, ni Devidiz iz mimip, ni tovai Maria bat hekez kaev ravotun, oñ ni hatevet. Godiz Pul Tinapuhö Mariaz loporih ro okop ba ou batah, ²¹povoz batapanen pim abatao Iesu mañ. Met abat potaz kapot epat haom, Pihö añarab hori tohot hezaek maot pimeri bavatapan.” Pot Zosepen mañah.

²²Met batam propet aban Godihö hahan hatevetet haoh-nap añarabon pot mañooh, ²³“Met tokat ñari añ tohai abup nav-nap ñekevonañ ravat ro nap batapanen añarab pim abatao Imanuel mañoohan,” pot hah. Oñ abat mañapanez hah-potaz kapot epat hez, God darinañ honeo hez. Met Maria ñekevonañ ravahan Aisaiaz batam hahan heh-povoz rotapuv ou haravah.

²⁴Enzolip auakavok Zosepen pot mañahan Zosep etañ elat bal hahapuh mañahat tat Maria pimamakeh basat meñehan heh, ²⁵oñ parup honeo naor hehapuh tokat rop batat pim abatao Iesu mañah.

Aban hodadevonañari Iesun eteh

2 ¹Met Zudia zei posiz ahop Erod hehan Betelem zeitak Maria Iesu batahan gitap berevamahaek, zei hotohasikanañ aban zeizañiz kapotaz hodad ahov heh-nari Zerusalem zeitak emat Erodin epat mañah, ²“Erom ae, met dei hotoh het etegin zeiz ahö nao berevahan pim kapotan etet pot hodad tat ev emeg, Petev Zudaholoz aban ahö abatavonañ ravapanezap ou ravah. Pot hodad ravat dei sat piin etet pim abatao bat hel batat biñ mañakaz hat ev emegig, pi taek ev batat bizahan hez?” ³Pot at mañahan Erod Zuda añaraboz ahop ravat hakeh, povoz parum ahö modap ou ravah, pot mañahavoz pi hatevetet home midin tohot heh. Tahan Zerusalem zeitak hehari hatevetet amun home midin tah.

⁴⁻⁶Tahan Erod aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorir aban ñeti kateñiz mañairaholoz as hahan emahan at mañah, “Met Kristo eñizapanez au hahan hez-pop zei tairatak ou ravapanez menahan hezaek ari rekö hameg?” Pot at mañahan paru epat mañah, “Propet aban nap ñetiv pot menahan hezaek dei rekö hameg,

Zudia hamarrah Betelem zeï potakanañ aban ahop berevat Israel nem añaraboz tin korav ravat hepan. Tapanen Betelem zeï potahö zeï modañ map ritou metat hepan. *Maika 5:2*

Pot menahan hezaek Kristo Betelem berevapanez ok hah.” Pot Erodin mañah.

⁷Tahan pi aban hodad ahovonañ emah-porin kilam as hahan emahan Erod parun at mañah, “Met arim zeiz hameg-okov tairarah berevahan eteg?” Pot at mañahan hañiv mañahan hatevetet, ⁸pi maot parun epat mañah, “Kar, ari Betelem zeitak sat ro popuz mel tat bar batepekepuh maot emat neen bar nañepeken nehoen sat piin etet pim abatao bat hel batat biñ mañom.” Pi pot moreg parun mañah.

⁹Met pot moreg mañahan paru pim hahat hatevetet gu hat sapanez tahan mamog zeiz etet emooh-pov parum garosik sahan paru etet tokat sooh. Tat zeiz pov rop oraeh-zeï pomakez revah sat gaa tat hehan, ¹⁰paru etet biñao ahoam ravat, ¹¹kohat zeï pomakeh lokat ropur nonopun etet ropuz abatao bat hel batapanez hat parum rariñ rez bareñat biñ mañah. Met parum golivor zi tik aer ulagi tinavonañavor zi tik mav ulagi tinavonañ modao^a parum kituk bavelahan hehaek hoh rezat tezahapuh Iesu manah. ¹²Tat paru poek orat hehan Godihö auakavok pot mañah, “Ari tovai Erodihaz maot sotunei, oñ non modaoroti sat arim zeisik sei.” Pot mañahan paru pim hahat tat sah.

Paru Izip zeisik sah-ñetiv

¹³Met paru aban ahö hodadevonañ gitap berevamahaekanañari hasahan Zosep orat hehan Godiz enzol nap emat auakavok epat mañah, “Erom, met Erod pim ñai abanari meeapanen emat ro okop bar batat men ñomapanez hah, povoz ni zuam bal hat Mariar ropunañ ari Zudia zeï epes betet sat Izip zeï posik hepeken tokat maot nañomazarati Izip zeis betet haemepekeg, bal hat ari sei.” ¹⁴Pot mañahan Zosep zageri tat bal hahapuh Mariar ropunañ tapurati zeï pot betet hotoh sohot Izip zeï posik sat ¹⁵poek paru hepanen Erod ñomapanenahoh maot emapanez hat gaa tat heh. Met God pim propet aban napun batam epat mañahaek menahan hez, “Nem rop Izip zeisikanañ emapanez as haoman haemapan.” Met paru Izip zeisik sat hehan ñeti menahan hez-epov rotap ravah.

Ñai abanari rohol menah

¹⁶Met Zoseper Mariar Iesu hasahan tokat aban hotohanañ emooh-pori emat Erodin namañ kilam sahavoz homet pi kaev ravat gitaitiv ahoam

---

^a 2:11 Pavar 11 -Met batam porah aban goeri parum aban korav ahopun sat mañapanen tin nao metapanez homet goliv ma zi tik aerao pim abatao prankinsens, ma zi tik mavao pim abatao mer pov manooan aban ahö pop loporï tin ravat meñizoooh.

tahapuh pim ñai abanarin mañat meehan, sat Betelem zeitak ma ze
potaz okat epat ze goeñik Iesu batovai pinañ honeo ro batahan krismas
navokaro nao bon nat heh-pori map men ñomah. Met tairaz ro pot narav
heh-pori menah hometunei, oñ aban hodadevonañari Erodin zeiz ahov
haverevah-pot mañahaek pi hodad povoam homeme het mañahan men
ñomah. ¹⁷Met batam God hahan hatevetet haoh-propet abanap Zeremaia
tokat tapanezat pot hahan hez,

¹⁸“Met Rama zeitak iñir zakep ahov tohopanen hatevetek. Met añ
Reseliz iz mimihol rohol men ñomapanezavoz homet iñ ahov
hahopanen modari emat bahavi batapanez tapanen paru havi
naravotü.”

Jeremaia 31:15

Met rohol men ñomahan añ Resel popuz iz mimihol iñ haohan Zeremaiaz
pot hahan hezao rotap ravah.

Izip zeisikanañ maot emah-ñetiv

¹⁹Met Izip zeisik Zoseper añapur rop hehan Erod ñomahan darim
Amipuz enzolipuhö maot erat Zosepen auakavok epat mañah, ²⁰“Erom,
ni hatevet. Met ro okop menapanez haohap hañomah, povoz ni bal hat
nim añapur rop bavizat ari maot Israel zeisikaz sei.” ²¹Pot mañahan
Zosep bal hat parup bavizat paru maot Israel zeisik magei emovaiam
hatevetehan ²²“Akelaus Erod pim papapuz urutak rouvat Zudaholoz ahop
ravat het gogot tamah,” pot hahan hatevetet pimaz ñaihet tat hehapuh
orat hehan auakavok Betelem zeitak maot nasotuz mañahaek paru Galili
zei posizañ sohot ²³Nasaret zeitak sat heh. Met propet aban God hahan
hatevetet haoh-ñap ñeti mamog menahan hez-epovok pot hah, “‘Nasaret
zeitakap ev,’ pot pimaz hahopan.” Met paru Nasaret zeipotak sat hehan
ñeti hahan hez-pov rotap ravah.

Aban Zoaniz mañat tooh-ñetiv

Mak 1:1-8; Ruka 3:1-18; Zon 1:19-28

3 ¹Tahan tokat aban Zoan ivoh memeohap pim gogot kapot tat Zudia
zeisik ham betez nonair nai bonorah emat het añarab emoohan ñeti
epov bar mañooh, ²“Met ari Godiz masakavoz roketak hepekezao totoi
emapanez tah, povoz arim horiñ betet loporizaro borourat hezei.” Pot
Zoan parun mañooh. ³Met Zoaniz tohopanezat ñetiv batam propet aban
Godihö hahan hatevetet haoh-ñap Aisaia pot hahan hez,

“Ham betez narah aban nap het ñeo ñarah epat hahopan, ‘Darim
Amip emapaneg, pimaz homet ñai bizat pim emohopanezaek
nonor ba oñ batohozei.’ ”

Aisaia 40:3

⁴Met Zoan pop pim dimip bol kamereholoz taetanañ matut tahan
hehap meet, zapatis anumai kosisik matut tahan hehas pavarah urahan
hehan pi mainiaholor ñed urü nena nooh. ⁵Pot tohot hehan añarab

Zerusalem zeitak porir, Zudia zeisikanañarir, Zodan iveriz totoi hehari, map Zoan hehaek sahapuh ⁶parum hori tovai emoohavoz Godin bar mañat Zodan iverih sa rouvoohan Zoan ivoh memeehot heh.

⁷Met Zoan pot tohot hehaek, piuhö ivoh memeepanež hat Parisi abanarir Sadiusi abanari emahan pi parun etet epat mañah, “Ae, ari hamal ñaro eperi, tokat God arim hori tamegivož hañiv anapanež ñetiv tairapuhö hahan ari hatevetet ivoh emeeman pov bazei manepek hat nehaz emeg?” ⁸Met, ‘Deim horiñ betet loporizaro boroureg,’ pot hapek, povoz tin tovai sohopeken dei arim tohopekezavon etet, ‘Rotap parum horiñ havetet hodad tinao bah,’ pot arimaz haok. ⁹Met arimam tovai, Abraam deim iz mim tinap ok, povoz dei pim zut Godiz ñarohol ravat hež, pot homeamegi? Evo, pot ari hometunei. Met ne rotapuam arin epat añom, God rekot hel upai epeñ bat Abraamiz iz mimihol matut tapanen ou ravat pim ñarohol ravat hepan. ¹⁰Met God zi kaponik enarinañ menapanež baval hat kip tat ñai bizat hež. Tat zi tairañ uloñ tin navad hepanež poñin etet pi menat itiñadek betepanen map ñadapan.

¹¹Met aban nem tokat gogot tovai emapanež tah-popuz kezavohö nem kezao ritou netat hepan. Met pop pi aban abat ahovonañap ok, oñ ne aban goe abatao bon betezap ev, povoz pinañ deip toutat ñetiv hakaz ne rekot bon. Met ari loporizaro borouramegin ne iv et pei upaivonañ emeamoh, oñ popuhoh Godiz Pul Tinap ari añarab anapan. Tapanen dari itiñadek nai beteamegin ñadat bon tamahavoz zut arim horiñ bavon batapan.

¹²Met aban hamoh-pop pim savoris bat hež. Tamahaek aban nari uitikapiz gogot tovai uit kosiñ bamain batamahapuh kos poñ savorisik holat itiñadek beteamanan ñadamahan uit tinakap parum zeiniik bat em biamahavoz zut pi ari añarab pot etohopan.” Zoan parun pot mañah.

Iesu ivoh memeeh-ñetiv

Mak 1:9-11; Ruka 3:21-22; Zon 1:32-34

¹³Pot mañohot hehan Iesu Galili zeisik hehaek betet Zodan iverih sapanen Zoan ivoh memeepanež homet sah. ¹⁴Tat Zoanin mañahan hatevetet pot mañah, “Erom, met ni aban tin tapupuhö ne ivoh nemeekezap okeg, tairaiž ni emat neen okat nañeñ?” ¹⁵Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Evo, tovai ni okat haotun, oñ petev Godiz nañahat ni ne neteken tin ravapan.” Pot hahan Zoan Iesuz hahat hatevetet ivoh memeehan ¹⁶pi maot iverihanañ bal haovaiam Zoan etehan abar elat okat epat tahan Godiz Pul Tinap id pururuapuz zut Iesuz gagaih erat heh. ¹⁷Tahan abarahanañ ñe nao epat hah, “Aban okop nem rop, nem lopori pihar manat pim tamahavon etet pimaz ahoam biñ ravamoh,” pot hah.

Seten Iesu zu metah-ñetiv

Mak 1:12-13; Ruka 4:1-13

4 ¹Pot tahan Godiz Pul Tinapuhö Iesu hodadeo manahan ham betez nonair nai bon heharah Seten pim hapanezat Iesu tapan hat zu

metapanez sat heh. ²Tat poek pi gipiz nai nain hehan au alizañir kuturuñ 40 bon tahan Iesu ginaz map hori ravat heh. ³Tahan Seten pim nakoe emat epat mañah, “Erom, ni Godiz rop, pot hameñ, povoz haken hel epeñ gipiz ravapanen nekë.” ⁴Pot mañahan Iesu pim mañahat natotuz homet ñeti hañiv piin epat mañah, “Erom, met Baiñetinavoz Tepatak epat red menahan hez, Gipiz nenatuhar dari añarab novai sookan darim loporizaroh tin hekazao ou naravotü, oñ Godiz añahan hezavoz amun homevai sookan darim loporizaroh tin hekazao ou ravohopan.”

⁵Pot hahan Seten Iesu bavizat Zerusalem zeitak sat akah revah Godiz tup ahö tovë tinamakez tokovok meñeh. ⁶Tat maot epat mañah, “Ni Godiz rop pot hañi? Povoz epekanañ ni peg hat hotoh okoek meñet sa. Met Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez,

God pim enzoliholon mañat meepanen zuam emat parum marañik ni navapanen hel okoñihö nim eñañik naneelotü. *Buk Song 91:11-12* Pot menahan hez, povoz epekanañ peg hat meñet seken pi neñizapanen ni hori naravotü.” Pot Seten piin mañah. ⁷Tahan Iesu ñeti hañiv piin epat mañah, “Tin hañ, oñ epat amun menahan hez, Met ni nap betez nao tekez homet, ‘Nem ahop God neñizapanen tom,’ pot hat pi zu metotun. Pot menahan hez, povoz nem ahop zu metom hat betezam epekanañ peg hat okoek nameñetü.”

⁸Pot mañovai Seten maot Iesu bavizat sat rop tovë navok helat parup rouvat hehapuh hamarrah zeisikaroh aban korav ahorir añarab parum irih heharir zeirurumar nonair nai mapotun mañairahan eteh. ⁹Tahan pot mañah, “Erom, ni nem abatao bat hel batat rariñ rez bareñat ni neen nim ahop pot nemaz hakë, povoz ne nonair nai tin nañairohon eteñ-okotü nimotuhar bavatoman nim bekë.” ¹⁰Pot mañahan Iesu ñeti hañiv piin epat mañah, “Met Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez, Met God nenap darim ahop hat pi nenapuz abatao bat hel batat arim ahop bavatohozei. Pot menahan hez, povoz Seten nim hañit ne natotug, nehanañ zeï nanat pataek sa.” ¹¹Pot mañahan pi betet sahan enzolihol emat Iesu meñizat korav ravat heh.

Iesu pim gogov kapot tah
Mak 1:14-15; Ruka 4:14-15

¹²Met Erod pim ñai abanarin mañahan Zoan basat kakam zeimakeh memerizahao Iesu hatevetehapuh zeï pos betet Galili zeisizañ sohot ¹³Nasaret zeitak nas, oñ pi Galili iv havevoz totoi Kapaneam zeï potak sat heh. Met zeï pot Sebiulan zeisir Naptalai zeisiz bodorih demahan heh. ¹⁴Met batam propet aban Godihö hahan hatevetet haoh-nap Aisaia pot menahan hez,

¹⁵Sebiulan zeisik, ma Naptalai zeisik, iv havevoz totoi, ma Zodan iveriz okotiokat, ma Galili zeisik añarab patari hezaek, ¹⁶paru zeï

posikarohari kuturutak het ñomavoz ñaihet tat hezariz okat epat aliz ahov al teepanen etepan. *Aisaia 9:1-2*

Pot menahan hezaek Iesu poek sat hehan Aisaiaz menahan hez-epov rotap ravah.

¹⁷Met Iesu Kapaneam zeï potak sat heh-porah pim gogot kapot tat añarabon ñeti tin epov mañovai sooh, “Met Godiz masakavoz roketak hepekezao ev totoi haemah, povoz arim horiñ betet loporizaro borourei.”

Iesu aban nariz as hah-ñetiv

Mak 1:16-20; Ruka 5:1-11

¹⁸Met pot mañovai soohapuh narah Iesu iv havë ahö navoz abatao Galili mañoooh-povoz kupavozañ sohot etehan Saimon pim abat modao Pita, met pim bosip Anduru, parup pisihol boohañariv, povoz iv havë povok pis deveñ betehot heh. ¹⁹Tahan Iesu sahapuh parupin etet pot mañah, “Eroñariv, arip ev emepeken dari sakapuh pisihol bat batogü manamegivoz zut añarab batogü manat Godiz ñetiv mañohopeken hatevetehopanez gogot añairohom.” ²⁰Pot mañahan parup hatevetet zuam parupim ki devetü betet emat Iesunañ honeo sooh.

²¹Met paru sohot etehan Sebedir roñariv Zemisir bosip Zon parum boutitak het ki devetü porourahaek or manooohan Iesu parupin etet sapanez mañahan ²²tapuraham parup zuam boutitak toutat hehaek er horat parupim papap betet emat Iesunañ honeo sah.

Iesu lamari batin batooh

Mak 3:7-8; Ruka 6:17-19

²³Met tokat Iesu Galili zeï posizañ sohot Zudaholoz topour zeïnik añarab topourat hehaek lokat God parum koravopuz masakavoz roketak hepenez ñetiv parun mañovai lam povor kao añaraboh tat hehaek batin batovai sooh. ²⁴Pot toohan Siria zeisik Iesuz ñetiv map an pap manahan añarab hatevetet, pituhol menat heh-nari, ma hodadeo bon tat heh-narir, eñar mar ñomat heh-nari, met lam povor kao tat heh-mapori bat emoohan Iesu pori batin batooh. ²⁵Toohan añarab zeï epesikarohanañ emahan paru honeo sooh, Galili zeisikanañ nari, ma Dekapolis zeisikanañ nari, ma Zerusalem zeitakanañ nari, ma Zudia zeisikanañ nari, ma Zodan iveriz akaromarumetihanañ nari, met zeï map posikarohanañ narizaro emat Iesunañ honeo sooh.

Iesu añarabon mañahat ev

Ruka 6:20-23

5 ¹Met paru añarab ahovokaro emat topourat hehan Iesu parun etet revah dañ navok helat toutahan pim mañairooh-abanari emat pim nakoe toutah. ²Tahan pi parun epat mañah, “Met ne arin ñeti nañ añoman hatevetei.

- 3 Met paru tairari, Dei non tinaoroh sohokaz hodadeo bonori eveg, God eñizohopanezaek tin sook, pot homeamah-pori God parum koravopuz masakavoz roketak hakez, povoz biñavonañ hepanez nonoroh hasamah.
- 4 Met paru tairari parum horivoz homet zakep tamahari biñavonañ hepanez non pooroh hasamah, pot haravat hez. Met God parum zakep tat hez-povon eteamahaek meñizapan.
- 5 Met paru tairari parum heriñ bat hel navat hezari biñavonañ hepanez non pooroh hasamah, pot haravat hez. Met tokat paru darim Papapuz zeir ham tinasiz au ravat hepan.
- 6 Met paru tairari Godiz hahan hez-tin nen povohar tovai sohopanez zaitiv ahö tamahari biñavonañ hepanez non pooroh paru hasamah, pot haravat hez. Met God meñizohopanen parum zait ahö tamah-pov am tohopan.
- 7 Met paru tairari modariz zakep tat masak metamahari biñavonañ hepanez non pooroh hasamah, pot haravat hez. Met God parumaz taput masak metohopan.
- 8 Met paru tairari lop houlorizaronañ nakez, oñ lop tin nenarizaronañ hez-pori biñavonañ hepanez nonoroh hasamah, pot haravat hez. Met tokat paru Godin haetepan.
- 9 Met paru tairari modari nae nap ser hat ze i ñai tamahan ñeti barao mañamah-pori biñavonañ hepanez non pooroh hasamah, pot haravat hez. Met God parun etet pot mañapan, ‘Ari nem ñarohol ok.’
- 10 Met paru tairari Godiz ñeo baval hat tovai samahan modari parum tamah-povon etet kaev ravat bahori metamahan hez-pori non biñavonañ hepanezaoroh hasamah, pot haravat hez. Met paru pori Godiz masakavoz roketak hakez.

11 Met ari nem ñeo baval hat tovai sohopeken añarab modari arim tohopekezavon etet batiu tiu batovai, hori etovai arimaz ñeti moregañ hahopanez porah arim loporizaroh biñavonañ hepek. 12 Met batam Godiz propet abanari tin tovai emoohan aban pot ari etohopanez añamoh-poriz izaholohö paru hori ahoñ metooh. Met povoz zut paru ari etohopanen tokat abarah God hañ tinao ari anapanen bepekez homet biñ ahov ravat hezei,” pot mañah.

Guaivetar itiñadez ñetiv
Mak 9:50; Ruka 14:34-35

13 Met Iesu pot mañat maot epat mañah, “Ari guaivetaz zut ravat hez. Met guaivet gipizoh beteamegin tin muz tamahavoz zut ari taput tat arim añarab modarinañ het meñizat non tinaorö mañairohoz. Oñ guaivetaz muzeo bon tapan, povoz dari tair tat maot bamuz batak? Evo, pot nao takaz nonor bon, oñ sepel tapanen kaev ravat baouzour betek.

¹⁴Met itiñad ñadat rai rai hamahan alizavok tin eteamegivoz zut ari hezan modari arim tovai samegivoz alizavon etet Godiz nonoroz tin hodad ravohopan. Met aban nari rav navok zeñ demapanen hepanezaek ze poñ naih rau rau natotü, oñ ourah hepan. ¹⁵Ma nap ramuñad rañizapanepuh kohat hapisiz giruvok ba iz navatotü, oñ ram poñad ourah badapanen ñadohopenen añarab ze pomakehari alizavok tin etehopan. ¹⁶Met ev arin añoh-poñiz zut ari non tinaorohar tovai sohopeken añarab modari arim pot tohopekezavon etehopanepuh God arim Pap abarah hezapuz abatao bat hel bathopan,” pot mañah.

Mosesir modariz menahat mañah

¹⁷Met pot mañat Iesu maot epat mañah, “Met ñeti modao ev añomaz toh. Met Mosesir propet abanariz ñeti menahan hez-poñ betet bavon batomaz emoh, pot nemaz ari homeamegi? Evo, pot bon, oñ paru nemaz menahan hez-poñihar tovai sohoman ñeti poñiz rotapuv ou ravohopanez hat ne ev emoh. ¹⁸Met epat añoman ari hatevetet hodad ravei. Ham eparar abarar nonair nai map am bon nat hepaneze porah Mosesir propet abanariz ñeti menahan hez-poñiz nao aban napuhö bavon navatotü, oñ ñeti map poñ am hepanen nonair nai mapotü berevapanez hahan menahan hezaek God ba ou batapan. ¹⁹Met tairap Godiz ñeti kateñiz nao elat ritou tapanepuh modarin pim tapanez pot tapanez mañapanezap tokat abarah God korav hezaek sapanezarah pop betezap ravat hepan. Oñ tairap ñeti katë poñ map baval hapanepuh modarin pim tohopanezat tapanez mañapanezap tokat abarah God korav hezaek sapanezarah pop abatavonañap ravat hepan. ²⁰Met ñeti rotapuv ev arin añoman hatevetei. Met paru Parisi abanari met aban ñeti kateñiz mañairahol tin tamah, pot ari homeamegi? Evo, paru giz nenañinañ Godiz ñeo baval hat tamahaek ari taput tohopek, povoz God korav hezaek sepekez nonoroh nasotü. Oñ arim loporizaroh homet pim ñeo tin baval hahopek, povozahoh aban giz nenañiti hat tamah-pori ritou metat ari poek sat hepekez nonoroh sohopek,” pot mañah.

Dari mogao natotuz ñetiv

²¹Met Iesu ñeti modao epat mañah, “Batam darim mimiholon epat mañahan menahaek ari rekö hat hateveteameg, ‘Nim modap men ñomotun. Met aban napuhö pim modap men ñomapan, povoz ñevok bizapan,’ pot mañah. ²²Oñ ne ari modariz mogao tamegivoz homet arin epat añom, Nap pim modap nao tapanen pi men nañomotü, oñ etet gitait ravapan, povozahoh God ñevok bizapan, ma nap pim modapuz mogao tat, ‘Ni horip ok,’ pot mañapan, ma ‘Ni kut hodadeo bonop ok,’ pot mañapan, povozahoh God ñevok pop bizapanen hañiv bapanen basat itiñadek betepanez non pooroh sohopan.

²³Povoz ni nap nim modap nimaz mogao tapanen Godin mañ mañat pimaz hañiñ biameg-arü posik bizekez homet sekez porah pot maot homekë, Nem modap nemaz mogao tamahaek deip bavon navat. ²⁴Pot homekë, povoz nim hañiv arü posik bizotun, oñ pat naek bizeken oraepanen maot emat aripim pov nae nap mañat bavon batepek, povoz rekot ni maot sat hañ pov bat Godiz homet arü posik bizekë.

²⁵Met nim modap arip naiz ser nae nap hat ni ñevok nevizapanez hapanen arip nonoroh sohot zuam aban pop bavizat arip ñetiv nae nap mañat bavon batat maot lop honeri ravei. Oñ ganö ni pot nat arip am sohot aban pop ñevok nevizapanen aban ñe ahoñiz hateveteamah-ahopuhö pei du napun mañapanen ni navat sat kakam zeimakeh nemerizapan ²⁶Tapanen rotap ni zuam poekanañ naverevotü, oñ poekam hekepuh nim hori metekezavoz hañiv map bekepuhoh bon tat maot berevekë,” pot mañah. (*Met ganö God hani horiv pot etapan hezavoz dari zuam pinañ maot honeo ravakaz homet Iesu ñeti epov hah.*)

Horì tameg-modavoz ñetiv

Mak 10:11-12; Ruka 16:18

²⁷Met Iesu maot epat mañah, “Batam ah ñeo pot hahan haovai emooh, ‘Ari tovai biz bogi totunei.’ Pot hahan hezaek ari rekö hat hateveteameg. ²⁸Oñ neohö hah-epovoz homet arin ñeti modao epat añom, Aban nap ñari nap ma añ napun etet epat homepan, Ne okop bom nak, pot pim loporih homepanez pop pi añ pop havahapuz zut ravat hepan.

²⁹Met ni nap nim et navohö hori nao tekez zaitiv netapan, povoz et pov batiz beteken sapanen et honevonañap non tinaoroh sohot tin hekë. Oñ nim et houlovokaro hepanen ganö non horioroh sohot itiñadek nevetepanen hori ravekë hezavoz ev hamoh. ³⁰Ma nim mar nasihö hori nao tekez navat sapan, povoz mar pos ur el beteken sapanen mar honesinañ ravat non tinaoroh sohot tin hekë. Oñ nim mar mod pos am hepanen ganö itiñadek nevetepanen hori ravat hekë hezavoz ev hamoh,” pot mañah.

Nap pim añap kaev nametotü

³¹Met Iesu maot parun epat mañah, “Batam mañahan haovai emooh-modao ev, ‘Met aban nap pim añap kaev metapanez garos meeapanen sapanez ñetiv tepaek pot menapan, Rotap ne nimaz kaeveg sa. Pot menat manapanepuh meeapanen sap.’ ³²Oñ neohö pot haovai emoohan hateveteameg-povoz homet epat añom, Añ nap pim abupunañ tin het bogi nat hepanen pim abupuhö pi betepanen sat abü modap bapan, povoz givogipuz zut bat hepanen abü betepanez poputi amun horiv am hepan. Met aban tairap pi añ kaev metapanez pop bapanezaek pi amun bogipuz zut bat hepan,” pot mañah.

Godiz abatavonañ nakaotü

³³Met Iesu maot ñeti mod epov mañah, “Batam darim mimiholon mañahan haovai emooh-modao ev, ‘Met ari gog nao tepekez pot hapek, “Rotap ne Godiz abatavonañ epov tomaz ev toh.” Pot hapek, povoz rotap pim abatavonañ hapekez potam tei.’ Pot hahan hezaek ari hateveteameg. ³⁴Oñ neohö parum haoh-epovoz arin epat añom, Met modari hatevetet barotap batapan hat Godiz abatavonañ, ma modapuz abatavonañ, ‘Rotap ne epat tom,’ pot haotunei. Ma ‘Rotap revah abarah ne epat tomaz ev toh,’ pot haotunei. Met God abarah tapuek tek tinatak toutat hezaek akeg okat haotunei. ³⁵Ma ‘Rotap ham eparah ne epat tomaz ev toh,’ pot haotunei. Met ham eparah God pim eñañ mezat hezaek okeg okat haotunei. Ma ‘Rotap Zerusalem zei potaz abatavok ne epat tomaz ev toh,’ pot haotunei. Met zei pot darim ahö popuz zeit okeg ganö homet okat haotunei. ³⁶Met arim gagañ abat epeñinañ amun modari hatevetet barotap batapanez hat haotunei. Met arim gag tae du natan mañepeken hod ravapane? Ma arim gag tae hod natan mañepeken du ravapane? Evo, pot bon, povoz ni nap, ‘Nem gagavoz abatavok rotap ev tomaz toh,’ pot haotun. ³⁷Oñ rotap hatepek povoz, ‘Ne pot tom,’ pot hat am tei, oñ natotuzat ravapan, povoz ‘Evo, ne natotü,’ pot hazei. Met pot hapekezavoz revah abat mod nao barotap batat hapek, povoz horipuz añapanezat ok hapek,” pot mañah.

Hañiv nametotuz ñetiv

Ruka 6:27-31

³⁸Met Iesu pot mañat maot epat mañah, “Batam mañahan haovai emooh-modao ev, ‘Met aban napuhö modapuz etao ur metizapan, povoz mod popuhoen rekot ur metizapanez popuz et honeo hañ ur tizapan. Ma aban nap modapuz gitao ur tizapan, povoz popuhoen rekot ur tizapanez popuz git honeo hañ ur tizapan.’ Pot hahan hezaek ari rekö hat hateveteameg. ³⁹Oñ neohö parum haoh-epovoz epat añom, Arihanañ napuhö hori nao netapanen ni tovai hañ horiv nim mod pop metotun. Ma napuhö nim girapotak nourapan, povoz ni hañ pi urotun, oñ nim girap modat amun rez maneken maot nourap. ⁴⁰Ma aban nap ñevok nevizat nim dim revahap tezat manekhez hapan, povoz tezat manekpeuh nim dim modap amun bat man. ⁴¹Met nim aban ahö napuhö pim nonair nai bat aviam sekez nañapan, povoz ni meñizat potü bat hotoh satahoh maot man. ⁴²Ma aban nap niuhö nai manekhez hapanen ni bagiz gut totü, oñ am man. Ma mod napuhö nim nai upai bat tokat maot nanapanez hapanen ni tovai kaev ravotü, oñ lop masak tat am man,” pot mañah.

Masak metohokaz ñetiv

⁴³Met Iesu ñeti mod epov amun mañah, “Batam mañahan haovai emooh-modao ev, ‘Met arimaz zait tat hepanezariz ari zait tat lop masak

metohopekepuh añarab pat tairari arimaz kaev ravat hepanezariz ari kaev ravat hezei.' Pot hahan hezaek ari rekö hat hateveteameg. ⁴⁴Oñ parum haoh-epovoz neohö epat arin añom, Met paru tairari arimaz zait nat hepanezariz tovai ari parumaz kaev ravotunei, oñ parumaz zait tat masak metohozei. Ma paru tairari arimaz kaev ravat bahori etohopanez poriz homet God meñizohopanez mañ mañohezei. ⁴⁵Pot tohopek, povoz arim Pap abarah hezapuz etamah-taput ok metohopek. Met arim Pap popuhö tin tamah-nenari meñizamah-bon, oñ hamahan gitap mañat al teamahan añarab tin tamaharir hori tamahari map alizavok samah, ma utar pelapanez God hamahan pelamahan añarab tinarir hoririz avañ tin rapamah. (*Povoz zut ari añarab hori etohopanezarir tin etohopanezari map meñizat masak metohozei.*)

⁴⁶Met añarab horiri parumaz zait tat hezariz masak metamah, met ari taput tat arimaz zait tat hepanez nenariz zait tat masak metohopek, povoz God ari pot metohopekezavoz hañ tinao anapane? Evo, hañ tinao ari naanotü. ⁴⁷Met paru aban Godiz hodad nat hezari parum kapotak nenarinañ toutat ñetiv hahot hez, oñ modariz paru kaev ravat hez. Met ari amun parum tamahat tovai ari patariz kaev ravat arim kapotak nenarinañ toutat ñetiv hahopek, povoz tin ravapane? Evo, tin naravotü. ⁴⁸Met arim Pap abarah hezap nonair naiz tin etamahavoz zut ari tinaharam tovai sohozei.” Iesu pot parun mañah.

Darim modari tin meñizookazao ev

6 ¹Iesu pot mañat maot epat mañah, “Met nap nim modap tin nao metekë, pot homekez pop, Ne ourah epat metoman nem modari etet nemaz, ‘Tinap ok,’ hapan, pot homet tin pov meteken pot tekezavoz nim Papap hañiv nananotü. ²Met heri korü nenañinañ tamah-pori mod nari nai bon hezan meñizapanez homet añarab modari etet parum abatañ bat hel batapanez ourah topour zeñnik ma iñivañnik pot nañ mod pori manamah. Tamahan modari manamahavon etet pot hamah, ‘Rotap aban tinari okeg, etei.’ Pot parumaz hamahaek parumeri meñizamah-pori hañiv havat hez, povoz tokat God hañ modao paru namanotü. Met parum pot meñizapanez tamahavoz zut ari totunei, ³oñ arim mod nap meñizepekez homet ganö añarab arin etet arim abatañ bat hel batapanez hometunei, ⁴oñ kilam sat meñizei. Pot tepeken arim Papap nonair nai izek tameg-potun etet hodad hezap kilam meñizepekezavon etet hañ tinao ari anapan,” pot mañah.

Mañeo haokazat ev

Ruka 11:2-4

⁵Met Iesu pot mañat maot epat mañah, “Mañeo hahopekez ñetiv ev. Paru giz nenañinañ mañeo hamah-pori añarab modari parun etet

zait tapanez hat topour zeiniik ma ourah iñivavok het mañeo hamahan modari hatevetet parumaz pot hamah, ‘Aban tin mañeo hamahari okeg, hatevetei.’ Pot añarab parumaz hamahaek rotap mañeo hamahavoz hañiv ok havat hez, povoz tokat God añarab pot tohopanez pori hañ modao namanotü. Met ari mañeo hahopekez okat haotunei, ⁶ oñ arim main arim zeiniik lokat haitokoñ merizatahoh pi arim Pap et narë hezapun mañ mañohopeken, piuhö nonair nai izek tameg-poñin etet hodad hezap arim mañ mañohopekezavon hatevetet hañiv anohopan.

⁷Met paru Godiz hodad nat hezari betezam god moregariz homet mañeo toveam haz beri hamahapuh maot tapuv haovai sohot pot homeamah, Met ahoam hamegiek peti ok hatevetepan batah. Pot homet mañeo toveam beri haz hamah-poriz mañ mañamahat mañ mañotunei.

⁸Met rotap arim tairañiz homet Godin mañ mañameg-poñiz pi hodad haravat hezanahoh ari mañeo ok hameg, povoz ari paru poriz ahoam mañ tapuv hat maot hamahat ari haotunei.

⁹Oñ mañeo hahopekez Godin epat mañ mañohozei,

Apai, ni abarah hezap, dei mapori nim abat tinao bat hel batovai sookaz zait teg.

¹⁰Met ni deim koravopuz masakavoz roketak hekaz pov zuam ou ravapanez dei zait teg.

Ma abarah nim zaitivok samahavoz zut ev hamarrah dei añarab mapori amun nim zaitivok sohokaz ni ba avatek.

¹¹Ma aliz epesik ni dei gipiz aneken nak.

¹²Ma deim modarihö horiv etamahan dei parum etamah-poñiz unun manat kos rez manamegivoz zut, ni amun deim hori tamegiñ bavetet unun manohoz.

¹³Met horip avat home horiv anapanen ganö dei hori nao tak hezavoz ni dei evetetun, oñ deimaz tin korav ravat hez.

[Met dei nimaz epat hodad hez, nim kezavor abat ahov pohao hezan ni deimaz korav ravat hez-pov amun pohazao het hez. Nen rotap.]

¹⁴Met rotap epat añoman hatevetei. Arim modariz hori etohopanez poñiz ari unun manat kos rez manepek, povoz arim Pap abarah hezap arim hori tohopekez poñ unun manat kos rez manapan. ¹⁵Oñ arim modariz hori etohopanez poñiz ari unun naman het homehopek, povoz arim Papap arim hori tohopekez poñiz amun unun naman het homehot hepan,” pot mañah.

Gipiz nain het mañ haokazat ev

¹⁶Met Iesu mod epov amun mañah, “Ari porah karah Godin mañ mañohopekez gipiz nain hezavoz homet ñeti epov añoman hatevetei. Met paru giz nenañinañ mañeo hamahari modari parum abatañ bat hel

batapanez hat gipiz nain het parum heriñik boteo hol betet zakep heris ravamahan añarab modari parum tamahat etet, ‘Mañeo hahopanez gipiz nain het tinarihö okat tamah.’ Pot hat parum abatañ bat hel batamahaek paru pori parum tamah-povoz hañiv havat hez, povoz tokat God hañ modao paru namanotü. Met parum tamah-pot ari tovai totunei. ¹⁷Oñ ari gipiz nain het Godin mañ mañohopekez porah kilam gipiz nain hepekepuh arim hezat am het mañeo hahopek. ¹⁸Tepeken añarab modari arim pot tohopekezavoz hodad narav hepanen pi arim Pap et narë hezap hatevetet et ereepan. Tat pi nonair nai izek tamegiñin etet hodad hez-pop tin etat hañiv anohopan,” pot mañah.

Dari abarah hañ tinao bak

Ruka 11:34-36, 12:33-34, 16:13

¹⁹Met Iesu pot manat ñetï modao epat mañah, “Dari ev hamarrah nonair nai batogü manameg-potü tibihol men borö hamah, ma girgir reamah, ma givogiri emat parum bamah, povoz arimauz nonair nai potü ahoam batogü manepekez homet zait totunei. ²⁰Oñ non tinaoroh sohot modari meñizovai sohopeken revah abarah arim pot tovai sohopekezavoz hañ tinao helohopan. Tepeken poek tibihol men bor nakaotü, ma girgir narezotü, ma givogiri lokat navotü, oñ tinam hepan. ²¹Met ari tairari hamarrah nonair nai ahotuz zait tat batogü maneppek, povoz potuzahar homevai sohopek, oñ ari tairari abarah hañ tinao helapanez zait tat tovai sohopekezari poekazahar homevai sohopek,” pot mañah.

Darim etañiz ñetiv

²²Met Iesu ñetï modao epat mañah, “Arim etañ loporizaroz ramuñadez zut hez. Met arim et poñinañ tin etehot homehopekez poriz loporizaroh ramuñad rañizamegin al teamahavoz zut al tezat hepanen tinam etevai sohopek. ²³Oñ paru tairari etañinañ etehot home horivonañ hepenez poriz loporizaroh ramuñad upiamahan kutur manamahavoz zut paruh alizao bon hepan. Met tairariz loporizaro kuturutaz zut hepanen paru ganö, Dei alizavonañ hezari ev, pot hahopanez porih rotap kutur ahot parum loporizaroh ok am hepan,” pot mañah.

Godir monisiz ñetiv

²⁴Met Iesu maot epat mañah, “Aban nap rekot aban ahö houloñariviz gogot nametotü, oñ pot tapan, povoz pi aban ahö napuz pim lopori manapanepuh popuz gogot tinam tohopan, met aban ahö modapuz kaev ravat hepanepuh popuz gogot tin natotü. Met povoz zut ari rekot Godiz gogot tovai monï ahos bepekez homet zait totunei. Met ni nap monï ahos nim bookez homet zait tookez pop zuamam monisiz homevai Godiz gogotaz unun manat hekë,” pot mañah.

Home midin navotuz ñetiv*Ruka 12:22-31*

²⁵Met Iesu ñetì mod epov amun mañah, “Povoz ne epat añoman ari hatevetei, Arim gipiz nohopekezatuz, ma arim heriñik dimir giv tohopekezatuz home midin tat, Dei taekanañ bak batah, pot homehotunei. Met God ari matut etahapuh pi pul emenahan ari birirì hez-pov tin ahö ravat hezao ok, oñ gipizor dimir giv potü betezatü ok. ²⁶Met ari id arat samahariz tamahat homei. Paru avañ nañed, ma parum gipiz bavelohopanez nai bon, ma parum zezeñik gipiz basat naviz, oñ arim Pap abarah hezapuhö id pori gipiz manamahan namah. Met God eteamahan paru goe betezari, oñ ari añarabon pi eteamahan arihö id pori ritou metat hez. ²⁷Met ni nap epat homekë, Ne nañomotü, oñ am birirì hem. Pot ahoam homeokez pop am birirì heke? Evo, ni nap pot hat rekot birirì naketü. Povoz arim heriñizatuz home midin totunei.

²⁸⁻³⁰Ma ari dimir givoz ahoam home midin homeamegiri ari zi buñiz tat meveramahat homei. Parumauhö nao tamahan parum redeo naverev, oñ zi bu hamoh-poñ meverat hezan eteamegin aliz zeirevaizasik lul ñodat ñu ravat bon tamah. Met rotap aban Solomon darim iz mim batam kiñ ahop ravat hehap dimir giv redevonañ tinatü tooh, oñ zi buñiz redevohö pim red tooh-pov ritou metat hez. Met ari Godiz tin homeo badae navat hezari hamoh-epovoz hodadeo bei. Met God zi bu betez poñiz korav het red povor kao tinam metamahap arimaz amun tin korav het arim heriñik dimir giv metohopekezatü anohopan. ³¹⁻³²Met paru Godiz hodad natari pot homeamah, ‘Dari taekanañ gipizor ivov bat nook, ma dimir giv bat meok,’ pot hat home midin tamah, oñ arim Pap abarah hezap ari gipizor dimir givoz tekì tepeken pi zuam etet hodad tat arimaz homehopan, povoz pimaz hodad natariz home midin tamahat tovai ari hometunei. ³³Oñ ari epat tohozei. God arim koravopuz masakavoz roketak tin tovai sohopekez zaitiv ahö tat homevai sohopekez pov bagaros batepek. Tepeken pi arimaz kaev naravotü, oñ tin korav het gipizor dimir giv rekot ari anovai sohopan. ³⁴Povoz tokat, Honoñai tairañ deitì ou ravapan batah ee, pot homet petev tovai ganö ari home midin totunei, oñ tokat ou ravapanez porah honoñai poñiz homehopek. Tat petev ou haravat hez-nen poñiz homet hezei.” Pot Iesu pim mañairooh-abanarin mañah.

Darim modari an nametotü*Ruka 6:37-42*

7 ¹Met Iesu pot mañat ñetì modao epat mañah, “God nim tookezavon etet an netapan hezavoz nim modapuz tohopanezavon etet an totun. ²Oñ rotap nim modapuz homet metookezat God zu taput nimaz homet netohopan, ma nim modari kos rez manekezaek pi zu taput ni kos

rez nanapan. ³Met arin ev añoh-epat hodad tepekezat ev. Ni nap nim etavok et kulup ahot hezan tairaz nim modapuz etavok et kulup goerap lokat hezaekan eteamen? ⁴Tat nim et kulup ahotaz hodad nat, oñ nim modapun pot mañameñ, ‘Ni kil heken ne nim et kulup goe okarap ba nevetem.’ ⁵Pot moreg okov mañameñipun epat nañom, Met garos nimaüz etavok et kulup ahot hezaek bavetet tin etekepuhoh rekot nim modap meñizat pim et kulup goerap ba mevetekë.

⁶Met ari saleñir tin mod natü had bedeholor bolohol manamegi? Evo, met arim tin potü had bedehol manepeken borourat emenapan hezavoz hat potü naman tameg, ma bolohol manepeken molevok mez meet bahori batapan hezavoz potü paru naman tameg,” pot mañah. (*Povoz zut añarab nari baiñetinao hatevetet batiu tiu batat betehopanez porin maot namañ tepek.*)

Dari Godin mañ mañookaz ñetiv

Ruka 11:9-13

⁷Met Iesu maot parun epat mañah, “Met ari Godin rez kek tat mañ mañohopek, povoz pimauhö eñizat anohopan, ma rez kek tat pim nonoroz mel tovai sohopek, povoz God eñizohopanen bar batohopek, ma ari haitokoroh urohopeken rekot God hatevetet tezohopan. ⁸Rotap epat añoman hatevetei. Añarab tairari rez kek tat Godin mañ mañohopanez pori pi rekot meñizat manohopan, ma rez kek tat pim nonoroz mel tovai sohopanez pori bar batohopan, ma haitokoroh urohopanez poriz pi hatevetet tezohopan.

⁹Met arim ñarohol gipiz manepekez añapanen ari heleñ bat manepeke? ¹⁰Ma pisihol manepekez añapanen ari hamal hori nari bat manepeke? Evo, pot bon. ¹¹Eñarohol ari añarab horiri arim ñarohol nonair nai tinatuhar manohopekez hodadeo tin hez, met arim Pap abarah tinaharam hezapun mañ mañohopeken pi hori nañ ari naanotü, oñ tinam ari eñizat anohopanez hodad ahö mapov piih hez.

¹²Met batam Mosesir propet abanariz menahan hez-poñiz kapot pot hez, met arim modarihö tin tairao etohopanez ari homet zait tat hepekez potam paru metohozei,” pot mañah.

Haitok goeroh sookazat ev

Ruka 13:22-24

¹³⁻¹⁴Met Iesu pot mañat mod epov amun mañah, “Met rotap añarab ahovokaro horiek sapanez haitok ahooroh ok lokat non ahooroh samah, oñ añarab pohao tin het hepanez pori haitok goeroh samah. Met pori boi tatahoh mel tovai sohot bar batat non pooroh samahaek añarab ahovokaro nas, oñ honep honep boi tat rez kek tohot bar batat samah. Povoz met ari haitok goe poorotihar sepekez homet boi tat sohozei,” pot mañah.

Aban moregari emohopanez ñetiv

Ruka 6:43-45

¹⁵Met Iesu parun pot mañat maot epat mañah, “Aban moreg etohopanezarizao ev. Met aban nari emat arin ñetì moregao añat, ‘Godiz ñetì rotapuv ev añameg,’ pot hapanez pori ganö paru emat bahorì avatapan hezavoz ari ñai bizat tinam etet hezei. Met paru pori anumai sokoriz zut emohopan, oñ parum loporizaroh had ñairiz zut bahorì etohopanezari ok. ¹⁶Oñ ari parum tovai sohopanezavon etet parum kapotaz tin hodad ravepek. Met bi maborö getahavenañarepek zi ul tin nakazañ badapanen dari tavaka? Ma zen zen arañinañ betezañik zi ul tin nakaz nañ badapanen dari tavaka? Evo, rekot poñik ul tinañ navadotü. ¹⁷⁻¹⁸Rotap zi tinañik zi ul tinañ badamah, oñ ul horiñ rekot navadotü, met zi horiñik zi ul tinañ navad, oñ ul horiñ badamah. ¹⁹Tamahan zi tairañ ul tinañ navadotuzañ menat itiñadek mañaramah. ²⁰Met zi hamoh-poñiz zut aban moreg pori arim ñaravatak emapanen parum tohopanezavon etet parum kapotaz zuam hodad ravat pot hapek, ‘Aban eperi zi horimedek ul horiñ badamahavoz zut moregari ev,’ pot parumaz hahopek,” pot mañah.

²¹Met Iesu pot mañat maot epat mañah, “Añarab tairari tin hom nameek amauam, ‘Deim Amip,’ pot neen nañapanez mapori rekot God hezaek sat naketü, oñ paru tairari nem Pap abarah hezapuz ñeo baval hat tohopanez nen pori rekot poek sat hepan. ²²Met tokat God añarab ñevok bizapanez aliz posik paru ahovokaro pot neen nañapan, ‘Deim Amip, met dei nim abatao haovai Godiz baiñetinao añarabon mañoog, ma pitü paruh menat hehari ruogin añarab maot tin ravooh, ma red navor nao ahoam añarabon mañairoog.’ ²³Pot nañapanen parun epat mañom, ‘Ari betezam nem abatao haogiri okeg, ne arimaz unun, povoz nehanañ pataek sei,’ pot mañom.” Pot Iesu parun mañah.

Zeimakezaroz zu tat mañahat ev

Ruka 6:47-49

²⁴Tat pi maot epat mañah, “Met ari nem hamoh-ñetì epeñ hatevetet baval hahopekez pori tairavotì zut tat añom? Met aban hodad tinavonañ nap pim zeimak demapanez garos pi ham kezarah hamauruñ menat bahahav kez bareñapanepuh zeimak demapan. ²⁵Tapanen teptep ahov urohopenen ut ahor pelohopenen iverì ñai rezapanepuh zei pomak pi bahahav kez bareñat demapanen hepan, povoz bareñ naedotü.

²⁶Met ari nem hamoh-ñetì epeñ hatevetet baval nak hepekez pori tairavotì zut tat añom? Met aban kut nap pim zeimak demapanez bahahav apor pap bat helok bareñapanepuh zeimak demapan. ²⁷Tapanen teptep ahov urohopenen ut honoñai ahor pelohopenen iverì ñai rezat

emapanepuh zeï pomak bareñ edapanen map hori ravapan.” Pot Iesu parun mañat bon tah.

²⁸⁻²⁹Met Iesu ñeti poñ mañooh-poek paru hateveteohan aban ñeti kateñiz mañairahol mañoohavoz zut namañ, oñ hodad ahovonañ het mañooh, povoz parum marahol ker menat pot homeoh, Ui, pi Godiz Baiñetinavoz maupuhö ok hamah.

Aban obuloñinañap batin batah

Mak 1:40-45; Ruka 5:12-16

8 ¹Met Iesu dañ povokanañ er horat soohan añarab ahovokaro pinañ honeo sooh. ²Tahan aban obuloñ pohao tat heh-nap pim nakoe emat rariñ rez bareñat^b epat mañah, “Nem ahop ae, ni ne batin navatekez zait tekë, povoz haken ne tin ravom.” ³Pot mañahan Iesu pim maras meet aban popuh bizat epat mañah, “Ne zait toh, povoz ni tin rav.” Pot mañoaiam obuloñ map bon tahan aban pop tin ravah. ⁴Tahan Iesu aban popun epat mañah, “Tovai ni nem netohovoz modarin bar mañotun, oñ ni sat aban anumaihol bareñ elat mañaramah-napun nim heris mañaireken ni tin raveñ-epovon pi etet hodad tapan. Tapanen batam Mosesiz hahan hezat ideñariv bat ni God hañiv metekë. Teken añarab niin etet epat hapan, ‘Rotap pi tin haravah,’ pot nimaz hat maot ari honeo hepek,” pot mañah.

Iesu gog aban nap batin batah

Ruka 7:1-10

⁵Met Iesu sohot Kapaneam zeitak sa berevahan Roma ñai abanariz ahö nap emat meñizapanez homet piin epat mañah, ⁶“Nem ahop ae, met nem gog aban nap lamao tat pim eñar mar map sikö tat hezan kakam ahov hatevetehot hez.” ⁷Pot mañahan Iesu hatevetet aban popun epat mañah, “Met ne deip sopainepuh nim gog abanap batin batom.” ⁸Pot Iesu mañahan aban popuhoen maot epat mañah, “Evo, met ne aban horivonañapuz zeimakeh ni aban tinap rekot nasotü, oñ epekam ni het ñe nenaohaken nem gog abanap tin ravap. ⁹Met ne nem ahö ravat hezariz irih het parum nañamahat tamoh, ma nem irih ñai aban modariz ne korav ravat hezaek poriz napun epat mañamoh, ‘Ni ok sa,’ hamohon am nem hamohok samah, ma modapun, ‘Ni ev em,’ pot mañamohon am emamah, ma nem gog aban napun gog nao netapanez mañamohorah nem mañamohotam am tamah. Met povoz zut ni ev het ñe nenaohaken pim lamao bon tapanen pi tin ravapan.” ¹⁰Pot mañahan Iesu aban popuz ñeti hahavoz hatevetet pi homehot het añarab pinañ honeo sooharin epat

---

^b **8:2** Pavar 2 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañooh.

mañah, “Met rotap aban pat epop nemaz homeo badae batah-okovoz zut Israel añarab nemerih gogot tovai emoohoeok epat navon ne et narë.

¹¹Met epat añoman hatevetei. Aban epopuz zut añarab gitap berevamahaek zeï posikarohanañari, ma gitap bañodamah-zeï posikarohanañari añarab map ahovokaro emat Godiz zeï tin posik Abraamir, Aisakir, Zekoponañ honeo het biñ ravat gipiz nohopan, ¹²oñ parum iz mim Godiz zeï tinasik emapanez au hahan hez-pori pimaz homeo badae navat hezaek, ruapanen sat iñidoh kuturutaz lopotak het ahoam iñ hahot het kakamao hatevetehot gitahav men tep hat hepan.” Pot Iesu añarabon mañat ¹³pi ñai abanapun epat mañah, “Nim zeïmakehaz sooken ne metomaz nim homet nañeñ-pov toman ou ravapan.” Pot mañovai teri taputanañ pim gog abanap tin ravah.

Pitaz lelamap batin batah

Mak 1:29-31; Ruka 4:38-39

¹⁴Pot tahan Iesu sat Pitaz zeïmakeh lokat etehan Pitaz añ lelamap lam mid midiv ñadohot orat hehan, ¹⁵etet añ popuh maras pi ut urahan tin ravahapuh bal hat Iesuz gipiz bareñat tezat manahan nah.

Lam narir nari batin batah

Mak 1:32-34; Ruka 4:40-41

¹⁶Met hapanezai kutur ararao ravovai añarab zeï potakari pituhol menat hehari ahoam Iesuz nakoe bat emahan Iesu ñeo hahan hatevetet pituhol menat hehaek berevat sahan lamao tat hehari amun batin batah. ¹⁷Met batam propet aban Godihö hahan hatevetet haoh-ñap Aisaia epat menahan hez, Met pimauhö darim lam povor kao map batin haavatapan. Pot menahan hezaek Iesu emat hahan hez-taput tat lamari batin batoohan Aisaiaz menahan hez-povoz rotapuv ou ravah.

Iesunañ sapanez mañah-ñetiv

Ruka 9:57-62

¹⁸Met añarab ahovokaro emat Iesu balopotak batat hehan etet pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Dari havë epovoz okatasiti sak.” ¹⁹Pot mañovai aban ñeti kateñiz mañair-ñap Iesun epat mañah, “Añairameñip ae, met ne nim sookezaek deip honeo sohopainez zait toh.” ²⁰Pot hahan Iesu ñeti hañiv epat mañah, “Met had bedehol parum oramah-tekeñ hez, ma idehol parum oramah-zezeñ amun hez, oñ ne Añaraboz Nanep nem zeï hemaz namak bon, povoz nim nañeñ-okovoz tinam hometahoh em.”

²¹Pot mañovai aban Iesu mañoohan hatevetevai emooh-ñap Iesun epat mañah, “Nem ahop ae, ni gu haken ne sat het nem papap ñomapanen baveiromapuhohf emoman deip sohopain ma tair?” ²²Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah,

---

^c 8:21 Pavar 21 -Met paru Zudahol parumeri ñomooohan hel ahoñiz kohat puioñ hehaek, ma parumauhö menoohaek, basat bizat hel ahö modañinañ haitokoroh barau rau tooh.

“Met paru nemaz homeo badae navat hepanezari parumeri ñomohopanen baveirohopan, oñ ni nenañ honeo am sohopain,” pot mañah.

Havevor hadao bagaa batah

Mak 4:35-41; Ruka 8:22-25

²³⁻²⁴Tahapuh Iesur mañairooh-abanari boutitak helat havevozañ sohot Iesu orat hehan had ahov urahan haveo ñai tat paru bamezapanez tahan, ²⁵paru Iesu bazageri metat epat mañah, “Deim ahop ae, dari totoi havevok er horat emiv elakaz tegig, ni bal hat dei eñiz.” ²⁶Pot mañahan Iesu epat mañah, “Met rotap ari nemaz homeo aviam badae batat hezaek, ñai het tat neen okat nañeg.” Pot mañat bal hat havevor hadavon bon tapanez mañahan bon tahan haveo maot pim hehat ravah. ²⁷Tahan paru agol atat pot parumam nae nap mañah, “Ai ui, hadavor havevon mañahan pim ñeo hatevetet zuam hahat tat bon tahag, aban epop tair heripuhö okat tah?”

Aban pitü nañariv batin batah

Mak 5:1-20; Ruka 8:26-39

²⁸Tahan Iesu Galili iv havë ahovoz okatasiti añarab Gadara poriz zeisik sa berevahan aban pituhol menat hehañariv parup orah rezah ñomoohari biohaek kez tat het añarab modari poek soohan urapanez tooh, povoz paru ñaihetiz poek nas heh. Tahan poek heh-aban poñariv Iesu emahan etet ²⁹ñeo ñarah epat hah, “Ni Godiz rop, tair etekez hat ev emeñ? Met deim hañ horiv etekez narav hez-eparah petev zuam kakamao etekez homet emeñi?” ³⁰Pot mañovai etehan bol nari ahoam akah hotoh heriam het sisiñiñ nohot hehan, ³¹pituhol aban poñariviz gizasikarohanañ Iesun epat mañah, “Met ni dei oruekez homekë, povoz dei emeeken sat bol akarih lokak.” ³²Pot mañahan Iesu parun, “Kar, ari berevat tapurih sa lokei,” mañovaiam pitü pori berevat sat boloholok lokahan bolohol daparavazañ porü hat koti sat iv havevok ñodat emiv elat ñomah.

³³Pot tahan aban bol poriz korav hehari etet bareet parum zeitak sat aban poñariv batin batat pituhol ruahan sat boloholok lokahan tahavoz ñetiv mañah. ³⁴Tahan paru añarab zei potakari Iesuz melahar emat piin etet parum boloholoz tahavoz ñaihet tat pi zei pos betet mod nasiti sapanez ahoam mañah.

Eñar mar ñomahap batin batah

Mak 2:1-12; Ruka 5:17-26

9 ¹Pot mañahan Iesu boutitak helat iv havevozañ sohot pim zeitak berevah. ²Tat poek hehan aban nari aban eñar mar ñomat hehap bi tav tavasik bavizat, Rekot piuhö aban epop batin batapan, pot paru pimaz homeo badae batat bat emahapuh Iesuz nakoe biih. Tahan Iesu

parum homet bat emahat hodad ravat aban lamapun etet epat mañah, “Erom, ne nim hori tovai emooñ-poñ ba ol haveteohö, povoz ni biñ rav.”

³Pot Iesu mañahan aban ñeti kateñiz mañairahol hatevetet parumam pot homeh, Met aban epop pi Godiz zut ravapan hat okat mañahan dari hatevetegin tin narav. ⁴Pot homeohan Iesu parum homeoh-pov pi hodad hatahapuh epat parum mañah, “Tairaz ari nemaz okat homeameg? ⁵Met ‘Nim hori tovai emooñ-potü ba ol haveteohö,’ pot piin mañoh, oñ rotap ba ol haveteohö ma ba ol navet, povoz ari etet hodad nat hez. Oñ aban epopun, ‘Ni bal haz,’ pot mañoman pi petev bal hapanen ari etepekezaek nem kezao ou ravapanen hodad tepek. ⁶Met ne Añaraboz Nanep ev het ari añaraboz hori tamegiñ bavetehomaz kez pov neeh hez-pot hodad tepekez ne aban epopun, ‘Ni bal haz,’ mañoman bal hapanen etet nem kezavoz ari hodad tepek.” Iesu parun pot mañat aban lamapun pat, “Ni bal hat bi tav tavas bat nim zeitakaz sa.” ⁷⁻⁸Pot mañahan aban pop bal hat pim bi tav tavas bat sahan paru añarab etet hehari agol atat pot hah, “Rotap Godihö pim kezao aban epop manahan okat tahan eteg.” Pot hat paru Godiz abatao bat hel batat biñ mañovai sooh.

Iesu Matiuz as hah-ñetiv
Mak 2:13-17; Ruka 5:27-32

⁹Met Iesur mañairooh-abanari poek hehaekanañ sohot etehan Matiuz pim takes monis booh-zeimakeh toutat hehan Iesu piin etet epat mañah, “Erom, ni emeken deip honeo sohopen.” Pot mañahan Matiuz bal hahapuh Iesunañ parup sah. ¹⁰Tat paru Matiuz zeimakeh sa toutat gipiz nohot hehan aban takes monis booh-narir aban hori modari paru honeo emat toutat gipiz nohot heh. ¹¹Tahan Parisi aban narihö parun etet pim mañairooh-abanarin epat at mañah, “Erohol ae, met arim añairamahap tairaz pi aban hori tamah-okorinañ honeo paru toutat het gipiz namah?” ¹²Pot hahan Iesu hatevetet parun hañiv epat mañah, “Aban nap lamao nat tinam hepanez pop meñizat batin batapanez popuhaz nasotü, oñ aban nap lamao tat hepan, povoz meñizat batin batapanezapuhaz sapan. ¹³Met povoz zut ne, ‘Dei aban tin tamegiri ev,’ pot hamah-poriz hat ne naem, oñ aban hori ravat hezari meñizomaz hat ne emoh. Met Baiñetinavoz Tepatak pot menahan hez, Met ari giz nenañinañ nemaz hat anumaihol bareñ elat mañarohopeken uveo berevohopanezavoz ne God zait nat, oñ arim loporizarohanañ tin homet nae nap masak metohopekez ne zait toh. Met ari ñeti añoh-epovoz kapot hodad tepekez tin homevai sohozei.” Iesu parun pot mañah.

Gipizoz ah ñeo hat mañeo haokaz ñetiv
Mak 2:18-22; Ruka 5:33-39

¹⁴Pot mañahan sahan tokat Zoan ivoh memeohapuz mañairoohari emat Iesun epat mañah, “Met dei ma Parisi abanari porah karah aliz

nañik mañeo haokaz gipizor ivovoz ah ñeo hat nain het mañ hameg, oñ paru nim mañairameñ-abanari deim tameg-pot nat, povoz homet at nañakaz ev emeg.” ¹⁵Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Met añarab nari parum kapotak nap emapanen paru pinañ honeo het biñ ravat gipiz nohopan, oñ tovai sohot tokat ñai aban narihö aban pop basapanez porah pim kapotakari pimaz zakep tat gipiz nain hepan.

¹⁶Met aban nap pim dim giv topar kelapanen giv tet magei nat kelapanez poek biit nameotü. Met pi pot tapan, povoz maot zuam giv tet magei pot meeapanen hepanezaek dim topar kelapanen puiorö maot ahö ravapan.

¹⁷Met mod nao amun pot hez. Aban nap iv ñerë hep hop hop hatat hepanez mamogavok ivov holapanen emat beo rezapanen zuam rapat ozourapan, oñ iv ñerë hep magei tinavok ivov holapan, povoz rapat naverevotü, oñ tin hepan.” (*Pot Iesu paru Zuda pimeri parum iz mimiholoz mañovai emoohat pim ñetü mageivonañ bahoneo batotun hezavoz homet ñetü epovokaro mañah.*)

Añ napur ñari nap batin batah

Mak 5:21-43; Ruka 8:40-56

¹⁸Met Iesu ñetü pov mañohot hehan Zudaholoz topour zeimakez aban ahö nap pim totoi emat rariñ hamarrah rez bareñat epat mañah, “Erom, nem ñarip totoiam ñomapanez tahan ne emoh, oñ ni sat nim maras pim herisik bizeken pi maot tin ravat hepan.” ¹⁹Pot mañahan Iesur mañairooh-abanari bal hat paru aban ahö popunañ sah.

²⁰⁻²¹Met paru nonoroh soohan añ nap pi krismasañ 12 uvevon etehot hehap Iesuz kosimarah pot homevai emooch, Met ne pim dim nenapuk maras ut uromazaek tin ravom. Pot homet pim dimipuz tetemarah ut urah. ²²Tahan Iesu havoe tat añ popun etet epat mañah, “Eñarim, nim homeo neohö batin navatomaz badae bateñ, povoz ni tin haraveñ.” Pot mañovaiam terü taputanañ añ pop tin ravat sah.

²³Met pot metahan sahan paru sat aban ahö popuz zeimakeh lokat honat Iesu etehan paru aban nari mañihavek pul menohot hehan^d añarab iñir zakep ahoam tooh. ²⁴Tahan pi parun pot mañah, “Met ñari akap nañom, oñ pi ok au unun orat hezag, ariparo iñ hamegiek bon tat havi ravat berevat sei,” pot mañah. Met pot mañahavoz homet añarab pori pimaz kek haoh. ²⁵Tahan Iesu añarab pori baverevahan iñidoh sahan ñari pop oraeh-zei girü povok lokat pim marasiz bat, “Bal haz,” hahan bal hah. ²⁶Met Iesu pot tah-ñetiv haovai soohan zeï posik an pap manah.

Etañ kutañariv batin batah

²⁷Pot metahapuh Iesu zeï pomakehanañ berevat nonoroh soohan aban etañ kut tat heh-nañariv pim tokat emohot ñeo ñarah epat mañovai

^d 9:23 Pavar 23 -Ñarip hañomah homet parum toohat mañihavek pul menooch.

emooh, “Devidiz iz mimip ae, ni deipimaz zakep tat eñiz.” ²⁸Pot mañovai emoohan Iesu sat kohat zeï namakeh lokahan parup pim nakoe emahan Iesu parupin at mañah, “Ne rekot arip batin avatomaz homeamegi?” Pot hahan parup hañiv epat mañah, “Gu, rotap ni rekot deip batin avatekë.” ²⁹Pot mañahan Iesu parupim etañik marasikaro biit pot mañah, “Aripim homet emeg-pov rotap ravah.” ³⁰Pot mañovaiam parupim etañ tin eteh. Tahan Iesu parupin ah ñe kezao epat mañah, “Tovai aripim etoh-ñetï epov añarabon mañotunei.” ³¹Pot mañahan hatevetet berevat unun manahapuh sat Iesu parupim metahavoz ñetiv zeï posikarin mañovai soohan ñetï pov ahö ravah.

³²Met Iesur mañairooh-abanari zeï pomak betet sapanez tahan añarab nari aban pitup menat hehan ñeo nak heh-nap pihaz bat emah. ³³Tahan Iesu pitü pop ruahan aban pop betet berevat sahan ñeo hahan añarab agol atat etet pot hah, “Met ev Israel darim zeï epesik mamog okat nao dari et narë heg.” ³⁴Pot hahan Parisi abanari etet epat hah, “Met pituholoz ahop pinañ het pi kezao manat hezan pituhol añaraboh menat hezaek ruamahan samah,” pot mañah.

Iesu añaraboz zakep tahavoz ñetiv

³⁵Met Iesu zeï posik zeï ahoñir goeñik sohot Zudaholoz topour zeïñik lokat paru God parum koravopuz masakavoz roketak hepanez ñetï tin pov mañovai, lam navor nao tat hehari batin batooh. ³⁶Pot tohot het etehan añarab mapori bol sipsipihol koravop bonoriz zut hehan modari paru honoñai povor kao ahoam metoohaek meñizapanezap bon, povoz Iesu etet zakepiv ahoam tat ³⁷pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Met av epesik gipiz utap hatat hez-epotü map ahoam hez, oñ gipiz epotü bat batogü manapanez añarab aviam hez, ³⁸povoz av posiz maupun mañ mañohopeken pi gog añarab modari ba ou batapanen gipiz epotü batogü manohopan.” (*Poek añarab meñizohopanezari honep honep hez, povoz God modari ba ou batapanezavoz piin mañ mañohopanez homet Iesu parun mañoo.*)

Iesu pim mañairahol 12 bamain batak

Mak 3:13-19; Ruka 6:12-16

10 ¹Met Iesu pim mañairooh-abanari 12 batopourat pituhol menat hehari ruohopanen berevat sohopanez, ma lam navor navonañari batin batohopanez kezao manah. ²Met aposor aban poriz abatañ ev.

Met garosikap Saimon, pim abat modao Pita mañah-pop,
met pim bosip Anduru,
met Sebediz roñariv Zemisir bosip Zon,

³met Pilipir,
Batolomiur,

Tomasir,
 Matiu takes monis boohap,
 met Alpiasiz rop, Zemis,
 met Tadiasir,

⁴ Saimon modap, pi Selot porihanañ nap,^e
 met Zudas Iskeriot, pi tokat Iesu bapanez bar mañat mañairahap.
 Met pim aposoroholoz abatañ ok.

Iesu mañairoohari meepanez tat mañah

Mak 6:7-13; Ruka 9:1-6

⁵Met aban eperi meepanen gogot tohopenez pot mañah, “Met ari tovai añarab patarir añarab Sameriaholoz zeñnik sotunei, ⁶oñ ari sat Israel añarab tairari paru bol sipsipihol parum koravop betet main ravat samahavoz zut Godiz ñetiv betet main ravat hez-poriz ñaravatak sohot ⁷pot parun mañohepek, ‘Godiz masakavoz roketak hepekezao totoi ev haemah.’ ⁸Pot mañovai lamao tat hepenezari batin batovai, hañomapanezari baval haovai, obuloñ pohao tat hepenezari batin batovai, pituhul añaraboh menat hepenezari ruohopeken sohopan. Met pot tovai sohopekez kezao ari ne zum netegin anoh-bon, oñ amauam ok anoh, povoz añarabon ñetiv mañovai batin batovai sohot zumao anapanez tovai mañotunei. ⁹⁻¹⁰Met arim heriñ tin metohopekez homet moniñir dim modapur eñ res modañ kiñik bavelat irao bat honeo sotunei. Met añarab meñizohopekez pori rekot ari gipizor mod tairatü teki tepekezatü eñizat anohopan.

¹¹Met ari zeï natak sepekepuh zeï orohopekezamakez poekarín at mañepeken aban tairapuhö pim zeimakeh avat sat eñepan, povoz ari aban popunañ zeï pomakeham het gog anoh-epeñ tohopeken bon tapanenahoh zeï pot betet zeï modatakaz sei. ¹²Met ari zeï natak sat zeï namakeh lokat poek hepenezarin, ‘Ari lop tinarizaronañ hezei,’ pot mañepeke. ¹³Tepeken paru zeï pomakehari ari masak etapan, povoz arim mañepekez pov rotap ravap, oñ ari masak naetotuzat ravapan, povoz mañepekez pov arimaunañ am hepan. ¹⁴Met ari zeï mod natak sat berevepeken arimaz kaev ravat orohopekez zeï namak naan tat, arim ñetiv hatevetepanez kaev ravat hepan, povoz parum zeï potakanañ ham tomol moleo arim eñañik ñed bat hepanezaek teur betet zeï pot kos rez manat sepek. ¹⁵Met pot etapanez añarab poriz epat añom, Met batam añarab Sodom zeitak heh-pori hori povor kao ahoam tooh, povoz tokat God ari añarab ñevok evizapanezarah pi Sodom pori hañ horiv metapan, oñ zeï añarab het arimaz kaev ravapanezatak hepenez poriz horivohö

---

^e 10:4 Pavar 4 -Met Selot mañah-pori Roma ñai aban patari korav ravat hehaek sapanen parum zeis maot parumauhö korav ravat hepenez kilam gogot tooh.

Sodom añaraboz batam tooh-pov ritou metat map ahö ravapanezaek God paru hañ hori ahö mapov metapan,” pot mañah.

Modari hori metohopanez bar mañah

Mak 13:9-13; Ruka 21:12-17

¹⁶Pot mañat maot epat mañah, “Met ari hatevetei, ne bol sipsip sokoriz zut ari emeeman aban had ñairiz zut hoririz ñaravatak sepekez ok teg, povoz hamalehol sapanezaekaz tinam et bameet samahavoz zut ari tinam arim hezhezavoz korav ravat id pururuaholoz sokoam sa em tamahavoz zut ari tinam tovai sohozei. ¹⁷Met had bedeholoz zut aban nari ok hez, met porihö ari nari avasat ñevok evizohopan, ma ari nari topour zeiniñ avat biñinañ ourohopenen kakamao hatevetehepek. ¹⁸Ma ari nemaz homet hepekezaek mod narihö kaev ravat beri akahopanepuh avat sat gavman aban korav ahoriz nakoe eñehopenen hepek. Met poek het arihö nem ñetiñ tinao parun mañovai, añarab patariz ñaravatak het porinahon nem ñetiv ourah mañohopek. ¹⁹Met ari avat sapanen ñetiñ hañiv mañepekez ñaihet tat, Ui dari hañ tairao hak batah? pot ari hometunei, oñ paru arin at añohopanez tapurah God arim Papap hahopekezat hodadeo ari anohopenen hahopek. ²⁰Met ari arim hodadevok ñetiñ pov bar mañohopek bon, oñ arim Papapuz Pul Tinapuhö hodadeo anohopenen ñetiñ parun mañohopek.

²¹Met aban nari parum naner bos nemaz homet emohopanezariz kaev ravat beri hat ñai aban nari manapanen paru bat men ñomapan, ma pap nari parum ñarohol zu taput metohopan, ma ñaro narihö amun parum nonor papaz zu taput metohopenen ñai aban nari paru men ñomapan. ²²Met ari nemaz homevai emohopekezaek añarab mapori arimaz kaev ravat mogao etapan. Met pot etapanen ari tairari kaev narav het rez kek tat nemaz homet tovai sohopekezari God avat tin hepekezaek eñepan. ²³Met ne rotap arin epat añom, Ari Zudia zeisik ma zeï mapoñik nem ñetiv mañovai magei sohopeken ne Añaraboz Nanep arihaz maot emom. Povoz met ari zeï tairatak sat nem ñetiv mañohopeken poekari arimaz kaev ravat bahori etapan, povoz zeï pot betet bareet zeï modatak sat nem ñetiv mañohopek.

²⁴Met aban hodadevonañ nap aban modarin ñetiñ badede mañohopanezaek pim irih het hatevetehepenez pori pi ritou nametotü, ma gog navok hepenezarihö gog povoz aban koravop ritou metat ba irih navatotü. ²⁵Povoz añarab modarihö aban mañohopanez pop tairao metohopanezavoz zut pim irih hepenezari amun taput metohopan, ma gogovoz aban korav pop nao metohopanezavoz zut gog povok hepenezari amun metohopan. Met ne arim koravop paruh batiu tiu navatat, ‘Pi Bielsebul, pituholoz papap, ak,’ pot nemaz hahaek ari nem irih hezari amun batiu tiu avatat arimaz ñetiñ moregañ ahoam hahopan,” pot mañah.

Añarab modariz ñaihet natotü

Ruka 12:1-9

²⁶Met Iesu pot mañat maot epat parun mañah, “Rotap paru hori etohopan, oñ parumaz ari ñaihet totunei. Met petev kil izek hori hat tovai samah-map poñ tokat ba ou batapanen ari etepek. ²⁷Met ari nenarin nem añamohon hateveteameg-epeñ ev añamoh, povoz ari iñivavok añaraboz ñaravatak het ñeo ñarah hat mañohopeken paru hatevetehop. ²⁸Met añoh-epov mañohot ari añaraboz ñaihet totunei. Met paru rekot arim ham heriñ ur oñomapan, oñ arim pulihol paru ur nañomotü, povoz ari parumaz ñaihet totunei. Oñ God nenap rekot arim ham heriñir pulihol honeo itiñadek sepekez añapanen poek sat hori ravepek hezavoz petev pi nenapuz ñaihet tohozei.

²⁹Met arim Papap ideholoz korav hezavoz homei. Met ari id nañariv bat nepekez zumao 2 toea nen manat bameg. Met id poriz zumao aviam, oñ arim Papap paru id poriz korav hezaek nap betezam nañomotü, oñ piuhö hapanen id pop ñomapan. ³⁰Pot tat parumaz tin korav hez-povoz zut pi amun arimaz tin korav het arim gag tae honeo honeo rekö hakat pi hodad hakez. ³¹Met ari añarab idehol ritou metat hez, povoz pi arimaz korav hezag, modariz ari ñaihet totunei.” Pot pim mañairooh-abanarin mañah.

Iesuz abatao ourah mañook

Ruka 12:8-9

³²Iesu pot mañat maot epat mañah, “Met tairap, ‘Iesu nem ahop ok,’ pot añarabon ourah mañohopanez pop tokat abarah nem Papap etet hepanen ne pimaz, ‘Epop nemop ev,’ pot haom. ³³Oñ pi tairap ne kos rez nanat, ‘Ne pimaz unun,’ pot añarab modari hatevetet hepanen nemaz hapanezap tokat abarah nem Papap etet hepanen ne pin, ‘Ne nimaz unun,’ pot mañom,” pot parun mañah.

Dari Iesuz zait tookazao ev

Ruka 12:49-53, 14:25-27

³⁴Iesu pot mañat maot epat mañah, “Met ne ari añarab ev hamarrah het eñizat bahon avatoman tin hepekez ev eroh, pot homeamegi? Evo, oñ ari añarab ba everat bamain main avatomaz ev eroh. ³⁵Met añoh-epovoz kapot pot hez. Aban ro nap hepanen pim papap nemaz homevai sohopenen aban ro pop pim pap popuz kaev ravapan. Ma ñari añ nap hepanen pim nonop nemaz homevai sohopenen ñari añ pop pim non popuz kaev ravapan. Ma añ nap hepanen pim añ lelamap nemaz homevai sohopenen añ pop pim añ lelamapuz kaev ravat hepan. ³⁶Met aban nap nem tokat emohopanez zait tapanen paru tairari pimaz kaev ravat hori

metohopan? Met pimaузari paru zei honemakeh hepanez porihö pot metohopan.

³⁷Tapanen tairap nemaz aviam ulov ravat hepanepuh pim nonop ma papapuz ahoam ulov ravat hepanez pop pi nenañ rekot naketü. Ma tairap pim rop ma ñaripuz ahoam ulov ravat hepanepuh nemaz aviam ulov ravat hepanez pop nenañ rekot naketü. ³⁸⁻³⁹Met tairap nenañ emohopanez pop, ne nemaуз zaitiv betet nem Papapuz hahat baval hat pim zaitivok samoh-povoz zut, pi pop nem tamoh-taput tovai emohot epat homehopan, Met ne Iesuz zaitivok sohoman modari honoñai tairao netapan, ma ur noñomapanez hapanez porah ne kaev ravat ñaihet tat navetetü. Pot nemaz homet emookez pop nenañ honeo pohao tin het hekë. Oñ nap pim herisiam tin hepanez homet ñaihet tapanez pop rekot nenañ honeo naketü, oñ hori ravapan,” pot mañah.

Añarab hañ tinao manapanez ñetiv

Mak 9:41; Zon 13:20

⁴⁰Pot mañahapuh Iesu maot epat mañah, “Met ari nem ñetiv mañovai sohopeken añarab tairari eñizat tin etohopanez pori ne amun neñizat tin ok netohopanezavoz zut ravat hepan, ma nem Pap nemeehan eroh-pop amun meñizat tin ok metohopan. ⁴¹Met añarab tairari Godiz ñetiv ourah hahopanezapun etet, ‘Propet aban Godiz ñetiv darin añamahap ok,’ pot pimaz hat meñizat tin metohopanez pop tokat God propet abanari hañ tinao manapanezarah zu taput paru añarab meñizohopanez pori amun manapan. Ma añarab tairari aban tin tohopanezapun etet, ‘Aban tinap ok,’ pot pimaz hat meñizat tin metohopanen tokat God aban popuz hañiv manapanezaek zu taput paru añarab pot tohopanez pori amun manapan. ⁴²Ne rotap arin epat añoman hatevetei, Met nem tokat emohot abatao bon hepanez-nap ivovoz metapanen tairap piin etet, ‘Iesuzap ev,’ pot hat ivov holat manapanez pop tin pot metapanezavoz hañ tinao tokat havapan.” Pot parun mañah.

Zoanizari emat Iesun at mañah

Ruka 7:18-23

11 ¹Met Iesu pim mañairooh-abanarin tapanezat ñeti poñ mañat garë hahapuh pim heh-poek betet zei posizañ zei ahotuk sat añarabon ñetiv mañovai sooh.

²Met Zoan ivoh memehap kakam zeimakeh het Kristoz gog map tovai emoohañiz ñetivon hatevetehapuh pim mañairooharihanañ nari pihaz meehan sat epat at mañah, ³“Met ‘Tokat nap emapan,’ pot hahan hezan dei ñai bizat etet hezag ni tapupu? Ma mod nap tokat ok emapanez etet hek?” ⁴Pot at mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Met ari sat Zoanin petev nem tamohon ari hatevetet eteameg-epeñiz bar mañei. ⁵Met etañ kut tat

heharir eñañ hori ravat heharir aban obuloñ pohao tat heharir hat koveñ unun manat heh-pori map batin batamohovoz ñetiv, ma ñomamahari maot baval hamohovoz, ma añarab, ‘Dari hori hezaek tairap eñizapan,’ pot hahot hezarin Godiz ñetiñ mañamohon hateveteamahavoz ñetiv, ma hatevetet eteameg-epeñiz ñetiñ ari sat piin bar mañei. ⁶Met tairap nem tamohovoz homet, Rotap emapanez hah-tapup ev, pot homet lop houlorizaronañ naketuz pop pim loporih biñ ravat hepan, pot piin sat mañei.”

Zoaniz ñetiv parun mañah

Ruka 7:24-35, 16:16

⁷Pot mañahan paru sahan Iesu Zoaniz ñetiv añarabon epat mañah, “Met batam Zoan ham betez nonair nai bon heh-narah hehan ari poek tair toohavon etehopekez hat poek soog? Met havos teptepivok basaem tamahavoz zut aban betez napun etepekez hat soogi? ⁸Ma aban nap dimir giv tinatü tat hehapun etehopekez hat soog? Evo, pot bon, met paru dimir giv tinatü tat hezari zei ahö tinañik hez, oñ ham betez narah pori nakez. ⁹Ma ari Godiz propet aban napun etehopekez hat soogi? Met rotap ari sat Godiz propet abanapun eteog, met piuhö propet aban modari map ritou metat hez. ¹⁰Met batam Godiz propet aban napuhö Zoan emat tohopanez ñetiv epat menahan hez,

Hatevetei, nem ñetiv hahopanezap meeman pi garos ravat emat nim nonor ba oñ bathopan. *Malakai 3:1*

Pot menah. ¹¹Met rotap epat añoman hatevetei. Zoan piuhö nem nonor ba oñ batah, povoz pi aban ahop ravat het añarab mod mapori ritou metat hez, oñ añarab Godiz masakavoz roketak hepanez pov ou ravapanezaek añarab tairari masak povok hepanez pori Zoan ritou metat hepan. ¹²Met pi añarabon ñetiv mañohot ivov memeehopanez kapot tahaekanañ añarab ahovokaro Godiz masakavoz roketak hepanez homet kezao rez kek tat tooh-pori poek sat hez. ¹³⁻¹⁴Met batam Mosesir propet aban mapori epat haovai emooh, ‘Met tokat propet aban nap Elaiza popuz het toohavoz zut modap ou ravat zu taput tohopan.’ Pot haovai emoohaek Zoan Elaizaz tooh-taput tohopanezap haverevah. Met ñeti añoh-epovoz ari hatevetet barotap batepek, ma barotap navatotü batah? ¹⁵Met ari hat koveñinañari okeg, nem hahö epovon hatevetet tin hodad ravei.

¹⁶Met ari petev hezariz tamegit tairavoti zut tat haom? Met ñaro daparih het ekerë tamahariz zut ari tameg. ¹⁷Met ñaro poriz narihö biñ ravat tenaveñ urat modarin epat mañamah, ‘Ari deinañ honeo emat daat mezei,’ pot mañamahan mod pori kaev ravat epat hamah, ‘Evo, dei kaev.’ Pot hamahan tapurihö maot iñ mazamañ hahot mod porin epat mañamah, ‘Ari deinañ iñ mazamañ honeo haok.’ Pot maot hamahan mod pori kaev ravat epat hamah, ‘Evo, dei iñ mazamañ haovai iñ haokaz

kaev.’ Met ari petev ev hez-eperi ñaro poriz zut tameg. ¹⁸Met Zoan emahapuh pi goerahanañ pohao bain ivov nain heh. Tat porah karah pi gipiz nainotuz ahaohat hehan ari etet ñaroholotī zut tat aňohovoz zut pimaz kaev ravat, ‘Pitup menat hezan okat tamah,’ pot ari haog. ¹⁹Oň ne Aňaraboz Nanep emat gipizor bain ivov nohot hezan ari etet ñaroholotī zut tat aňohovoz zut kaev ravat nemaz pot hameg, ‘Aban epop pi gipizor bain ivov ahoam namahap ev. Tat pi aban takes monis bamaharir horī modarinañ ñod reet hez,’ pot nemaz hameg. Oň Godiz hodad tinao ari bat hegitin dei Zoaniz tin hodad teg narab, oň ari pot bon, kut hez.” Pot parun maňah.

Barotap navatari hañiv bapan

Ruka 10:13-16

²⁰Met garos Iesu zei nañik red navor nao toohan aňarab zei poñik hehari etet loporizaro bor naur tat am horiñ tohot hehavož homet aňarab poriz epat hah, ²¹⁻²²“Ui, ari Korasin zeitak aňarab ma Betsaida zeitak aňarab, mai zakep ari tokat honoňai ahov bepekezari okeg, arim zeitakaroh ne lamari batin batat pituhol ruoh, oň arim horiñ navet am hez. Met batam Taiar Saidon zei potakaroh aňarab Godiz hodad natari hehaek aban nap het nem red navor nao arin aňairamoh-epeñiz zut nañ tat lamari batin batahatin parum horiñ bavetepanez zakep tat ki zeneñ paru rau rau tat boteo hol ruah narab, oň ne arin red povor kao aňairamohon ari et hareet arim horiñ navet. Povož tokat ari aňarab ñevok eviipanez porah Taiar Saidon zei potakarohari parum horivož hañiv aviam bapan, oň arim horivož hañiv ari ahoam bepek.”

²³⁻²⁴Pot hahapuh modarin epat maňah, “Met ari Kapaneam zei potakari, arim abatañ bat hel batat abarah helepekez homeamegi? Evo, ari poek rekot nahelotū, oň horiek evetepanen sepek. Met batam Sodom zeitakari horiñ ahoam tohot hehan zei pot bahorī batahan ñadat bon tah. Oň nap poek het nem tamoh-red navor nao tahan etehatin parum horī tooh-poñ betehan zei pot am tin heh narab, oň ne arin red povor kao aňairoohon ari et hareet arim horiñ navet. Povož tokat ari aňarab ñevok eviipanezarah Sodom pori parum horivož honoňai aviam bapan, oň arim horiñiz hañiv ari ahoam bepek.” Pot parun maňah.

Iesunañ tohou hekaz ñetiv

Ruka 10:21-22

²⁵Pot hat Iesu epat mañ hah, “Apai, ni nenap abarar hamarrah hezatur hezariz maup hez. Met paru nari pot hamah, ‘Dei hodad ahö tinavonañ het tovai sameg.’ Pot hamahari nim ñeti rotapuv hodad tapan hezavož ba iz batameñ, oň paru, ‘Dei hodadeo teki hezari eveg, eñizooken tin hodad ravook,’ pot hamahariz ni hatevetet kapot tin hodad tapanez meñizameñ,

povoz homet ne nimaz biñ ravat hez. ²⁶Met Apai, rotap nimauz zaitivonañ añarab pot metameñ-povoz ne eteamohon tin ravamah.” Pot mañ mañah. ²⁷Tat añarabon maot epat mañah, “Met nem Papapuhö gog tamoh-map epeñiz neen au nañahan hez, met pi nenapuhö ne pim ropuz tamohot tin hodad hez, ma ne pim ropuhö nem Papapuz tamahat ne tin hodad hez. Met añarab tairari ne mañairohoman paru tin hodad tohopanezari amun nem Papapuz tin hodad tohopan, oñ añarab pot natotuzari pimaz hodad natotü.

²⁸Met ari tairari lop honoñairizaro ravamegiri nehaz emohopeken nemauhö arim loporizaroh honoñai tameg-pov batohtoh avatohom. ²⁹⁻³⁰Met ne aban masakavonañap hez, met ari gog tairao tovai sohopekez ne arin añom-povoz homet nenañ honeo hepeken eñizat añaïrohoman ari honoñai natotü, oñ tohou het arim loporizaro bakez avatohoman tin hepek.” Pot parun mañah.

Uit uloñ tavat nahan mañah

Mak 2:23-28; Ruka 6:1-5

12 ¹Met tokat parum gogot nat heh-aliz poñiz nas al tezahan Iesur mañairooh-abanari uit av nañiz ñaravavozañ sohot mañairooh-abanari gin ñomat uit uloñ tavat novai sooh. ²Tahan Parisi aban nari etet Iesur epat mañah, “Erom ae, met petev darim gogot natotuz alizas ev, oñ nim mañairameñ-abanari ahaoh hahan hezao elat aliz epesik gog okat tat uit uloñ tavat namahag eterë.” ³⁻⁴Pot hahan Iesu hañiv epat mañah, “Evo, paru horiv ok nat, oñ Devidiz tah-ñeti pov ari rekö hamegiek tin hodad nata? Met Devid popur pimeri emohot gin ñomat gipizoz mel tahan bon tahan paru kohat Godiz tup ahomakeh bereñ Godiz au hat bizooh-nañ aban anumaihol bareñ elat mañaramah-nenari nohopan, pot hahan hezaek Devid pop paru pot toohariz nap bon, oñ pi am lokat berë poñ bahan paru nah.

⁵Met Mosesiz amun menahan hez-epovoz ari rekö hat hodad nata? Met pi dariparo gogot natotuz poñiz ahaoh hahan hez, oñ paru Godiz tup ahomakeh het anumaihol bareñ elat mañarohopanez hahan hezaek aliz poñik parum gog pot hatamah. Pot tamahan hori nao paruti ou narav. ⁶Met rotap epat añoman ari hatevetei. Met nem Godiz gog tamoh-epovohö pim tup ahomakeh parum gog tamah-pov ritou metat hez. ⁷Met Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez, Met ne ari Godiz giz nenañinañ hat anumaihol bareñ elat mañarohopeken uveo berevohopanez zait nat, oñ arim loporizarotihanañ tin homet nae nap masak metohopekez ne zait toh. Met ari ñeti menahan hez-povoz kapot tin hodad ravegitin ari paru aban hori nao nat-eperiz ñeti okov nanañ teg narab, oñ ari hodad narav, povoz okat nañeg. ⁸Met ne Añaraboz Nanep darim gogot natotuz aliz hahan hezañiz maup ravat hezap ev.” Iesu pot parun mañah.

Aban mar belasinañap batin batak

Mak 3:1-6; Ruka 6:6-11

⁹Met Iesu pot mañat poekanañ sahapuh parum topour zeï namakeh lokahan, ¹⁰aban maras bel ravat ñomat hehap heh. Tahan Parisi aban pi parum ah ñe nao elapanen parum, “Pi horiv ok tah,” pot hat ñevok biipanez homeh-narihö emat Iesun epat at mañah, “Met rekot aban napuhö darim gogot nat aliz epesik aban lam nap batin batapane? Ma pot tapanez pop Mosesiz ah ñe nao elapan?” Pot aban porihö at mañahan ¹¹Iesu parum hahavoz hodad haravat hañiv epat parum mañah, “Met arihanañ nap ni bol sipsip hon nenap manookezaek bol sipsip pop aliz hameg-poñiz nasik hamauruvok er horat hepanen ni, ‘Gogot natotuz alizas eveg, rekot gogot tat nem bol okop navotü,’ pot ni nakaotü, oñ am sat nim bol sipsip pop bekë. ¹²Met añarabohö bol sipsipihol ritou metat hez, povoz bol sipsipip sat bekezavoz zut aban napuhö petev aliz epesik gog tin okat nao tat aban modap meñizat batin batapanen Mosesiz ah ñe nao naelotü.” ¹³Pot mañat Iesu aban maras bel ravat hehapun epat mañah, “Nim maras tu haz mee.” Pot mañahan mar bel pos meehan mar mod tin hehasiz zut tin ravah. ¹⁴Tahan Parisi abanari etet mogao tat berevat Iesu ur ñomapanez ñetiv nae nap mañooh.

Iesu Godiz gog aban rotapup

¹⁵Met Iesu parum nae nap pot mañoohavon zuam hodad ravat zeï pot betet sahan añarab ahovokaro pinañ honeo soohapuh pi lamari map batin batovai sooh. ¹⁶Tat ganö paru porihö pim kapot modarin bar mañapan hezavoz ah ñeo parum mañah. ¹⁷Met batam Godihö propet aban nap pim abatao Aisaia popun mañahan Iesuz tohopanezat epat menahan hez,

¹⁸ “Met nem gog aban ba ou bathon hezap ev, povoz ne pimaz ahoam biñ ravat het nem loporï pihar manat hez. Povoz nem Pul Tinap pihar manoman het nem ñeti kateñ añarab maporizaron mañoohan.

¹⁹ Oñ pi aban pop añaraboz ñaravatak mañovai sohopenezaek ñeti kezao namañotü, ma parunañ pi ser nae nap nakaotü.

²⁰ Met pi tapupuhö añarab havot gui hat rez meñet hepanezavoz zut hepanezari pi map ba narezotü, ma añarab ramuñad aviam ñadohopenezavoz zut hepanezari pi ba naupizotü.

Oñ pi am rez kek tat tinaharam tovai sohopenen nonair nai horitü bon tapanen tin nenatü hepan.

²¹ Met pi pot tovai sohopenen añarab zeï maposikarohari etet, ‘Pi nenapuhö rekot dari eñizohopan,’ pot pimaz hahopan.”

Aisaia 42:1-4

Met Aisaiaz pot menahan hez-pov Iesu tovai soohan rotapuv ou ravah.

Pi Bielsebuliz kezavonañ tah, pot hah

Mak 3:20-30; Ruka 11:14-23, 12:10

²²Met poek hehan paru aban pitup menat hehan etañ kut tat ñeo nak heh-nap Iesuhaz bat emah. Tahan Iesu aban popun etet pitup ruahan sahan tin ravat etañ etevai ñeo haovai tahan ²³añarab ahovokaro hehaek etet agol atat epat nae nap mañah, “Met pi Devidiz ro iz mim eñizapanez hahan hezan ñai biit eteameg-pop ma patapuhö okat tamah?” ²⁴Pot hahan Parisi abanari hatevetet kaev ravat epat parumam kil haoh, “Evo, met pi aban horip okeg, pituholoz ahop Bielsebul^f popuhö kezaomanamahan pituhol añaraboh menat hezaek ruamahan samah.”

²⁵Met Bielsebul popuz kezavonañ tamah-pot homet hahavoz Iesu hodad haravat parun epat mañah, “Erohol ae, met paru añarab ze nasik togü honet hepanepuh kaev ravat berat toguñ main main ravat nae nap menohopanezaek, parum mamog tin hepanezao hori ravat hepan. Ma ze natak añarab nae nap ze ñai tovai sohopenezaek, parum hepanezao amun hori ravapan. ²⁶Povoz zut Seten pituholoz ahö pop pi hodad houlovokaronañ het pituhol añaraboh menat hepanezek pimauhö ruohopan, povoz parum honeo het gogot tohopanez pov hori ravapan. ²⁷Oñ ari nemaz, ‘Pi Bielsebul popuz kezavonañ pituhol ruamahan samah,’ pot hamegivoz epat arin at añom, Met arimeri tairapuz kezavonañ pituhol ruamahan samah? Ma hameg-popuz kezavonañ pitü pori ruamaha? Met pot parun at mañepeken paru epat arin añapan, ‘Evo, dei rekot Seteniz kezavonañ pim pitü pori naruotü.’ Pot arin añapanezaek ari nemaz okat hag-pov moregao ravapan. ²⁸Met ne Seteniz kezavonañ pituhol naru, oñ Godiz Pul Tinap kezaomanamahan ruamohon paru pituhol hatevetet barezat samah. Povoz ari epat homei, Rotap Godiz masakavoz roketak hekazao ev ou haravah, pot homet hodad ravei.

²⁹Met modao ev. Aban kez nap pim zeimakeh hepanen aban givogü nap sat kunak lokat pimotoü givogü bapane? Evo, pot bon, oñ garos aban kez popuz eñar maraz birepenañ demat betepanen oraepanenahoh pim zeimakeh lokat pimotoü givogü bapan.” (*Met pim ñeti hah-epovoz zut garos Iesu pi Seten mez haer horat ritou metat hetahoh pituhol pi unun ruoh.*)

³⁰Pot mañat maot epat mañah, “Met añarab tairari nemaz homet naketuz pori nenañ ze ñai tohopanezari ok, ma paru tairari nem añarab batogü naman tohopanezari paruhö nemeri baverat bamain main batohopanezari ok.

³¹⁻³²Met epat añoman ari hatevetei. Ari añarab ñeti hori tairao hapek, ma hori tairao tepekezaek rekot God hori poñ ba ol betepan, ma ne

---

^f 12:24 Pavar 24 -Bielsebul abat pov Seteniz abat modao ok.

Añaraboz Nanepuz homet ñeti hori tairañ hapekez poñ rekot God ba ol betepan. Oñ Pul Tinapuhö nap meñizat kezao manapanen tin nao tapanen, napuhö Pul popuz abatao batiu tiu batat, ‘Setenizao ok tamah,’ pot hapan, povoz God rekot petev ma tokat parum hapanez hori pov ba ol naveteti, oñ pohazao am het hepan,” pot mañah.

Zi tinameder horimedez hahat

Ruka 6:43-45

³³Pot mañat Iesu maot epat mañah, “Met zi tin hepanezamedek ul tinañ badapan, met zi hori hepanezamedek ul horiñ badapan. Met dari zi ul tinañin etet, ‘Zi tinamed ev,’ pot hameg, ma zi ul horiñin etet, ‘Zi horimed ev,’ pot hameg. ³⁴Met ari hamal horipuz ñarohol, met zi hori hepanezamedek ul horiñ badapanezavoz zut ari hori hezari, tair tat ñeti tinao hahopek? Evo, rekot arihö pot nao nakaotü, oñ arim loporizaroh tairao an pap manat hez-pov gizañikanañ bar haz beteameg. ³⁵Met aban tinap pim loporihanañ home tinao hepanezaek ñeti tinañ hahopan, oñ aban horip pim loporihanañ home horiv hepanezaek ñeti hori nenañ hahopan.

³⁶Met hatevetei. God arim ñeo hat an etapanez porah ñeti hori tairañ petev ari ev het hameg-poñ rekot ba iz navatotü, oñ God ba ou batat ari honep honepun epat at añapan, ‘Ni hori haoñ-okoñiz kapot tair?’ Pot at añohopanen ari honep honep kap potaz bar mañohopek. ³⁷Tat ari tairari ñeti tinao hamegiri honep honepun pi pot añapan, ‘Ni tin haovai emooñip ok.’ Oñ ari ñeti horiv hamegiri honep honepun pi pot añapan, ‘Ni hori haoñip ogek, horivoz hañiv bekë,’ pot arin añapan,” pot mañah.

Paru red ahö navon etepan mañah

Mak 8:11-12; Ruka 11:29-32

³⁸Pot Iesu Parisi aban porin mañat bon tahan aban ñeti kateñiz mañair-narir Parisi aban porihanañ narihö piin epat mañah, “Añairameñip ae, met ni dari añarab rekot natotuz red ahö nao teken dei etekaz zait teg. Met ni pot tekenahoh dei etet nim kapotaz hodad ravak.” ³⁹Pot hahan Iesu parun hañiv epat mañah, “Ari añarab eperi God betet hori nenañ tohot hez. Tat ne Godiz kezavonañ red ahö nao añairoman etepekez hameg, oñ neohö red nao betezam arin naañairotü. Oñ batam propet aban Zonaz tahavoz zut red nen pov toman etepeke. ⁴⁰Met batam Zona pis ahopuz loporih hehan aliz nasikaro bon tahan aliz modasik pisip maot ñiz betehan berevah. Povoz zut ne Añaraboz Nanep hamaraz kohat nevizapanen heman aliz nasikaro bon tapanen zeirevaizasik ne maot berevom. ⁴¹Met pisip aban Zona ñiz betehan bal hat Nineva zeitak sah. Tahan paru añarab pori Godiz hodad nat hehaek parum horiñ betet loporizaro borourapanez Zona parun mañahan hatevetet loporizaro borourah. Met Zona gog tinao ok tah, oñ nem tamoh-epovohö pimov ritou metat hezan ne ev het

arin ñeti tinao añamohon ari hatevetet loporizaro bor naur hez. Povož tokat ari añarab ñevok eviipanez porah Nineva zeì potakarihö het arim loporizaro bor naur hez-okovoz homet ari hañ horì ahov bepekez hapan.

⁴²Met batam añ nap zeì hotoh nasik het kuin ahop ravat heh-pop pim zeis betet hotoh emat aban ahop Solomon pop hodad tinavonañ het ñetiv hahot hehaek hatevetepanez hat pi emah. Tat pim ñetivon hatevetet hodad tinao bah. Met Solomon hodad tinavonañ ok haoh, oñ nem hodadevohö pimov ritou metat hezan ne ev het ñetiv añamohon ari hatevetet hodad tinao nav hez, povoz tokat ari añarab ñevok eviipanezarah añ pop piuhö het arim pot tamegivož homet, ‘Ari hañ horiv bepekezari ok,’ pot arimaz hapan,” pot mañah.

Pitü naputü zu tat mañahat ev

Ruka 11:24-26

⁴³Pot mañat maot epat mañah, “Met ne arim tamegivož homet aban pituhol menat hepenez naputü epat zu tat añom. Met pitup aban nap menat hepenezaek ruapanen pi berevat sat zeì betezasik hepenezaekaz melahar etevai sohopan. Tapanen pim hepenezaek bon tapanen ⁴⁴pi maot epat hapan, ‘Met ne somapuh nem mamog hehö-zeì pomakeh maot sat lokom.’ ⁴⁵Pot hapanepuh pi sat etepanen pim zeì pomak ivov betet batin batapanen hepanen, etet pi maot borourat sat pim modari map horì tohot hepenezari 7 bavizat sapanepuh aban popuh paru mapori lokapan. Tapanen aban pop pim garos pitü honepunañ het aviam horì ravat hehat naketi, oñ pitü pop ruapanen sapanenzaek pim modarin mañat bavizat em lokat pi map bahorì batapanen hepan. Met povoz zut ari petev horì tamegiri map horì ravat hepek,” pot mañah.

Iesuz nonopur bosihol emah

Mak 3:31-35; Ruka 8:19-21

⁴⁶Pot Iesu añarab ahovokaron mañohot hehan pim nonopur bosihol iñidoh emat pinañ ñetiv hapanez gaa tat heh. ⁴⁷Tahan aban napuhö parun etet piin epat mañah, “Erom ae, nim nonopur bosihol iñidoh emat ari ñetiv hapekez nimaz gaa tat hez.” ⁴⁸Pot mañahan Iesu hañiv epat hah, “Rotap ok hañ, oñ tairari nem nonopur bosihol ravat hez?” ⁴⁹⁻⁵⁰Pot at mañahapuh pim mañairooh-añarabon marasinañ mañairat pot hah, “Met nem nonopur naner bos ev hezag, etei. Met añarab tairari nem Pap abarah hezapuz zaitivok tovai sohopanez pori amun nem nonoholor bosiholor sauhol ravat hezari ok,” pot mañah.

Uit biñiz borë ñetiv

Mak 4:1-9; Ruka 8:4-8

13 ¹Met aliz posik zeì heh-pomak betet Iesu berevahapuh sat iv havevoz kupavok añarabon ñetiv mañapanez hat toutat heh. ²Tahan

añarab ahovokaro map emat pim totoi okat epat topourat ba atalip tapanez tahan, etet Iesu boutitak helat iv havevok aviam hon ravat toutahan añarab kupavok rouvat heh. ³Tahan ñetiñ nañir nañiti bavatat añarabon mañooh.

Pot toohapuh epat mañah, “Met aban nap uit bi nañ pim avasik betepanez⁸ basahapuh, ⁴bi poñ betevai soohan nañ nonoroh ñodahan idehol arat emat toutat nah. ⁵Met mod nañ helevoz revah hamar aviam heh-poek ñodahapuh zuam berevah. ⁶Tahan pim medeñeñ revaham moruat heh, povoz gitap berevat kez mañahan ñu ravat ñomah. ⁷Met mod nañ hamarah zen zeneñ ahoam hehaek ñodat poñinañ honeo berevat zen zen poñihö ahö ravat bamezahan uit uloñ navad. ⁸Met mod nañ ham haleñai tinarah ñodat berevahapuh uloñ badah-poñiz nañik aviam 30 badahan, mod nañik ahö heriam 60 pot badahan, met modañik ahoam 100 badah.” Iesu ñeti pov mañat epat mañah, ⁹“Met ari hat koveñinañari okeg, nem ñeti hahö-epovon hatevetet tin hodad ravei,” pot mañah.

Borë ñetiñ mañoohavoz kapot ev

Mak 4:10-17; Ruka 8:9-10

¹⁰Tahan pim mañairooh-abanari emat epat at mañah, “Met tairaz ni añarabon ourah namañ, oñ ñetiñ nañir nañiti bavatat mañameñ?” Pot at mañahan Iesu hañiv epat parun mañah, ¹¹“Met Godiz masakavoz roketak hepekez nonor iz ravat hehaek petev ari nenari pimauhö hodadeo anamah, oñ modari hodadeo naman tamahavoz homet okat mañamoh. ¹²Met tairap Godiz ñetivon hatevetet bat hepenez pop revah piuhö hodad modao manapanen pim loporih hodad pov ahö ravohopan, oñ mod tairap pim ñetiv hatevetet homet zait nat hepenez pop Godihö hatevetepanez pov maot bapanen pi kerë hapan. ¹³Met paru etañinañ et hareamah, oñ paru tin et narë hez, ma paru hat koveñinañ hat hateveteamah, oñ paru kapotaz tin hodad narav hez. Pot tamah, povoz ne ñeti izek nenañ parun mañamoh. ¹⁴Met añarab pot tamah-poriz tamah-ñetiv batam propet aban nap Aisaia popuhö epat menahan hez,

Ari añarab eteo tin eteameg, oñ hodad narav hez.

Ma ñetiv hateveteo tin hateveteameg, oñ kapotaz tin homet nakez.

¹⁵Met ari hat koveñinañ hatevetet tin homepek hezavoz, ma etet tin hodad ravepek hezavoz, ma ari hodad ravat loporizaro borourat Goditihar ravepeken batin avatapan hezavoz, arim loporizaro merizat hez, ma arim etañ mumizat hez, ma arim hat koveñ bapopot manahan hat naveteriz zut ravat hez. *Aisaia 6:9-10*

¹⁶⁻¹⁷Met batam Godiz propet aban nari ma añarab tin modari arim petev nem añairamohon etet hateveteameg-epeniñ etet hatevetepanez

⁸ **13:3** Pavar 3 -Met parum toohat uit poñ darim ñedeamegivoz zut nañed, oñ hamarah betevai saem toohan berevooh. Met Mak 4:1-9 akopun eterë.

paru zait tooh, oñ paru mamog et narë, ma hat navet heh, povoz ari etañinañ etet, hat koveñinañ tin hateveteamegiek biñ ravat lop tinarizaronañ hezei,” pot mañah.

Uit biñiz kapot bar mañah
Mak 4:13-20; Ruka 8:11-15

¹⁸Iesu pot mañat maot epat mañah, “Kar, uit biñiz ñeti añoh-epovoz kapot epat arin añoman hatevetei. ¹⁹Met aban nap uit biñ betehan nonoroh ñodahan idehol emat toutat nah-pot añohñiz zut añarab nari God arim koravopuz masakavoz roketak hepekez ñetiv hamahan hat haveteamah, oñ paru tin hodad narav. Tamahan horipuhö emat ñeti hateveteamah-pov maot baveteamah. ²⁰Met bi nañ helevoz revah ñodah, pot añoh-poñiz zut añarab nari Godiz ñeti pov hatevetet zuam biñ ravat bahorë hat hez. ²¹Oñ medeñeñ revaham moruat hez añohñiz zut parum loporizaroh tinam naviz, povoz tokat Godiz zait nat hez-narihö honoñai nao paruti metamah, ma honoñai mod nao paruti ou ravamahan paru povoz homet kaev ravat Godiz ñetiv zuamam beteamah. ²²Met bi nañ zen zeneñ hehaek ñodahan bamezah, pot añoh-poñiz zut añarab nari Godiz ñeti povon hatevetet bat tovai parum ham heriñiz tohopanezao ahoam homeamah, ma monir zeirurumaz homet tamah-poñ ñeti pov bamezamahan parum loporizaroh tin hepanezaou narav. ²³Met bi ul nañ ham haleñai tinarah ñodat berevat ul tinañ badah, pot añoh-poñiz zut añarab nari Godiz ñetivon hatevetet parum loporizaroh tinam biamahapuh baval hat sohot ul tinañiz zut nari aviam tin tovai samah, met nari ahö heriam tin tovai samah, met nari ahoam tin tovai samah,” pot mañah.

Sisiñ horiñ avasik berevah

²⁴Met Iesu pot mañahapuh navoti bavatat mod epov parun mañah, “Met God arim koravopuz masakavoz roketak hepekezavoz homet aban napuz tahavoti zut tat epat arin añoman hatevetei. Met aban pop pim avasik uit bi nañ beteh. ²⁵Tat kuturutak pi au unun orahan aban pimaz kaev ravat heh-nap emat av posik sisiñ buñ amun betet maot sah. ²⁶Tahan met tokat uit bi poñ berevaharah sisiñ poñ honeo berevat ahö ravah.^h ²⁷Tahan aban av posiz maupun pim gog abanarihö epat mañah, ‘Deim ahop ae, met ni avasik uit bi tinañ beteñ, oñ tair tahapuh sisiñ hori okoñ honeo berevat hez?’ ²⁸Pot mañahan aban av posiz maup epat mañah, ‘Met aban pat nemaz kaev ravat hez-napuhö okat tah.’ Pot hahan pim gog abanari piin epat mañah, ‘Met dei rekot sisiñ hori okoñ sat batiz

---

^h 13:26 Pavar 26 -Met sisiñ bul beteh-poñ utiñiz zut berevamah, oñ ahö ravat uit uloñ badamahavoz zut nat, oñ uloñ navad.

beteka?’ ²⁹Pot mañahan aban maup pat, ‘Evo, met ari uit biñ magei berevamahaek sat sisiñ hori okoñ batiivai ganö batiipik hezag, am sa hep. ³⁰Met tokat ahö ravapanez porahahoh gogot tohopanezarin mañoman sat sisiñ okoñ batizat ut urat basat mañaratahoh uit uloñ bat emat nem gipizoz zeimakeh bizapan,’ ” pot mañah.

Miz ulovoti bavatat mañah
Mak 4:30-32; Ruka 13:18-19

³¹Met Iesu mod navoti bavatat ñeti epov mañah, “Met Godiz masakavoz roketak hepekezavoz ñetiv miz bi ul goe povoti zu tat epat añom. Met bi pov aban nap goevotar hamarrah ñedeamah, ³²oñ goe povotar ñedeamahan berevat ahö ravamahapuh zi modañ ritou metat mar aruñ ahö ravamahan idehol emat parum zezeñ poek bizat oramah.”

Iesu ist povoti bavatat mañah
Ruka 13:20-21

³³Met modao epat mañah, “Ari Godiz masakavoz roketak hepekezaö ist parava botevonañ bahoneo batat biamahavoz zut hez. Met añ nap ist pov aviam bat parava bot ahovonañ honeo biit basat em tamahan map tu hat ahö ravamah,” pot mañah.

Iesu ñeti nañir nañ mañohot heh
Mak 4:33-34

³⁴Met Iesu pi añarab ahovokaro topourat hehan ñeti nañ ourah namañ, oñ nañir nañiti bavatat ñetiñ mañohot heh. ³⁵Met batam propet aban nap pot menahan hez,

Met ne abarar hamarar nonair nai mapotü matut toh-poekanañ nem ñetiv iz ravat hehan añarab hodad narav het emooh-pov mañomaz parun nañir nañiti bavatat ñetiñ mañohom. *Buk Song 78:2*

Pot menahan hezaek Iesu ñeti poñ mañovai emoohan menahan hez-epovoz rotapuv ou haravah.

Sisiñiñiz kapot parun bar mañah

³⁶Met Iesu pot mañahapuh pi añarab ahovokaro betet zei namakeh sahan pim mañairooh-abanari honeo sat lokahapuh Iesun epat mañah, “Met ni uit biñinañ sisiñ horiñ berevah-pot hañivoz kapot añeken dei hodad ravak ma tair?” ³⁷Pot at mañahan Iesu parun epat mañah, “Met aban avasik uit bi tinañ betehapuz zut ne Añaraboz Nanep ev erat hez. ³⁸Met darim ham epar avasiti zu tat hahovoz zut hez, met uit bi tinañiti zu tat hahö-poñiz kapot epat hez. Añarab Godiz masakavoz roketak hezariz ok hahö, met sisiñ horiñiti zu tat hahö-poñiz kapot epat hez. Añarab horipuz hodadeo bat tovai samahariz ok hahö. ³⁹⁻⁴¹Met aban pat

emat sisiñ buñ beteh-pop pi Seten, met aban avasiz maupuz gog abanari paru enzolihol hez. Met paru uit uloñir sisiñ horiñ bamain batat sisiñ horiñ mañarah, pot hahovoz kapot epat hez. Met ne Añaraboz Nanep ham epar totoi bon tapanez porah ne taput tat nem enzolihol meeman paru sat añarab hori povor kao tamahari, ma añarab modari horiv tapanez mañamahari Godiz masakavoz roketak hepanezarinañ honeo hepanezaek, ⁴²bat it ahoñadek betepanen poek het kakamao hatevetehot het iñ hahot hepan. ⁴³Tapanen añarab tin hepanez pori gitapuz ugis rouvamahavoz zut parum heriñ al teet hepanen parum Papapuz zeitinasik pohao tin het hepan. Met ari hat koveñinañari okeg, nem hahö-povon hatevetet tin hodad ravei,” pot mañah.

Aban nap ham nar zum tah

⁴⁴Met Iesu ñeti pov mañat maot mod epovoti bavatat epat mañah, “Aban nap ham narah sohot pei tin moni ahos manat bah-nai napuhö ba iz batahan iz ravat hehaekan etet bar batat pi pei poiz biñ ravahapuh pim bapanez homet maot ba iz batah. Tat sahapuh pim nonair naitü añarab modari gamö reet manahan parum bahapuh pi monis manah. Tahan moni pos bat sahapuh pei tin poi oraeh-ham poraz maup zum metat pim bah. Tahan pei poi amun pimei ravah. Met pi pei tin poiz biñ ravat het pim bahavoz zut ari Godiz masakavoz roketak hepekezavoz homet ari biñ ravat mel tat hepekez hat arin ok añoh,” pot mañah.

Aban nap sal tinas zum tah

⁴⁵Met Iesu ñeti pov mañat maot ñeti modao epat mañah, “Aban nap pi saleñir gitañ pim zum tat bapanez melahar sohot etet zum tat booh. ⁴⁶Pot tohot hehapuh pi sal tin nasinaharam etehapuh pim bapanez ahoam zait tat maot sat pim nonair nai bat emat añarab manahan bat monis manahan pi bahapuh sat sal tin pos zum tat pim bah. Met pi sal tin posiz zait tat bahavoz zut ari Godiz masakavoz roketak hepekezavoz homet zait tat hepekez hat arin ok añoh,” pot mañah.

Aban nari pisihol bah, pot mañah

⁴⁷Met Iesu ñeti pov mañat maot epat mañah, “God arim koravopuz masakavoz roketak hepekezavoz homet ñeti epovoti zut tat añom. Met aban nari pis dev kiñ bat iv havevok betehan pis napur nap ki poñik lokat, ⁴⁸map rekö ravat hehan beri hat emat gaorevok biihapuh an tat tin napanezari bat bizat hori nainotuzari betehan sat zañ tah. ⁴⁹Met ev añoh-epovoz zut tokat hamar bon tapanez totoi ravapanez porah Godiz enzolihol sat añarab hori tovai sohopenezari paru tin hepanez poriz ñaravatak hepanezaek an tat bapanepuh, ⁵⁰betepanen sat it ahoñad ñadohopanezaek, kakamao hatevetehot iñ hahot hepan,” pot mañah.

⁵¹Pot mañahapuh Iesu pim mañairooharin at mañah, “Met ñeti hamoh-epeñiz kapotaz ari tin hodad heza?” hahan paru, “Gu, dei hodad,” pot mañahan ⁵²pi maot parun epat mañah, “Rotap, ari hodad haraveg. Met paru tairari Moses batam heh-popuz ñeti kateñ añarabon mañovai emohot petev God parum koravopuz masakavoz roketak hepanez ñeti magei pov hatevetet hodad ravamahariz aban naputi zu tat epat añom. Met aban nap pim zeimakeh nonair nai batamotur mageitü bizahan oraezaek pi bat añarabon mañairamah,” pot mañah.

Pim kapotakari pimaz kaev ravah

Mak 6:1-6; Ruka 4:16-30

⁵³Met Iesu ñeti poñ mañat bon tahapuh zei pot betet ⁵⁴⁻⁵⁶pim zei kapotak sahapuh parum topour zeimakeh lokat baiñetinao mañooh. Tahan añarab kohat poek hehari pim ñetivon hatevetet agol atat pot hah, “Ae, aban epop zein demoohapuz rop ev, met pim nonop Maria met pim bosihol Zemisir Zoseper Saimonir Zudas met pim sauhol amun darinañ honeo ev hez. Oñ taekanañ pi hodad ahö okov bat darin añamah, ma taekanañ kezao bat red darim rekot natotuz navor nao tamah?” ⁵⁷Pot paru nae nap mañat kaev ravat giz meu metat kos rez manah. Tahan Iesu parun epat mañah, “Met rotap propet aban Godiz ñetiv hamah-nap zeisikaroh ñetiv mañovai sat em tamahan añarab tin hatevetet, ‘Aban ahopuhö ak hamahag, hatevetei,’ pot pimaz hamah, oñ pim zei kapotak sat hamahan pimerihö hatevetet pimaz kaev ravat pot hamah, ‘Aban betezapuhö ok hamah,’ ” Iesu parun pot mañah. ⁵⁸Met pimeri pimaz homeo barotap navat, povoz poek pi red navor nao ahoam nat, oñ aviam tah.

Zoan men ñomah-ñetiv

Mak 6:14-29; Ruka 9:7-9

14 ¹Met Erod aban korav ahö ravat heh-pop Iesuz non tovai emooh-poñiz haohan pi hatevetet, ²pim irih het meñizoo-abanarin pot mañah, “Met Zoan ivoh memeohap ñomahaekanañ maot biriri ravahapuh bal hah, povoz petev pim kezao map ahö ravahan red okoñ tamah.” Erod pot hah.

³⁻⁴Met garos Zoan biriri heharah Erod pim nanep Pilipiz añapuz abatao Erodias pop batep tat pi bat heh. Tahan Zoan Erodin pot mañooh, “Nim añ kamep bat hez-pov horiv ahoam niih hez.” Pot ahoam mañoohan Erod hatevetehot kaev ravat pim ñai abanari meehan sat Zoan bat demat kakam zeimakeh memeriian heh. ⁵Tahan Erod pi men ñomapanez nonoroz homehot heh, oñ, “Zoan pi Godiz propet abanap,” pot Zudahol haohavoz homet Zoan menapanen añarab porihö pi nao metapan hezavoz ñaihet tat heh.

⁶Tahan tokat Erodiz nonop pi batah-aliz posiz homet añarab emat topourat gipiz nohot hehan Erodiasiz ñarip bal hat parum ñaravatak daat mezovai sahan Erod etet pimaz biñ ravah. ⁷Tat piin epat mañah, “Eñarim, ae rotap Godiz taevavok ev nañomaz toh. Ni nemotukanañ tairatü nanomaz zait tat hakë, povoz ne hakezatuum nanom.” ⁸Pot mañahan ñarip sat nonopun at mañahan nonopuhö ñari añ popun pim sat mañapanezat badede mañahan pi sat Erodin pot mañah, “Ni ñai aban nap meeken sat Zoan ivoh memeohapuz gagai men elat suasik bizat bat ev emat nanapanen ne etem.” ⁹Pot mañahan Erod, Tair tom batah? pot homeoh, oñ Godir pim añarab modariz taevañik ñarip piuhö nai manapanez hakah, povoz pim hahat nat tapanepuh tu ravapan hezavoz ñaripuz hahat tapanez homehapuh, ¹⁰ñai aban nap kakam zeimakeh meehan sat Zoaniz gagai men elat, ¹¹suasik bizat bat emat ñarip manahan nonopuhaz bat sahan eteh.

¹²Pot tahan Zoaniz mañairoohari emat pim za nekit bat sat beirahapuh maot sat Iesun mañah.

Añarab ahovokaro gipiz manah

Mak 6:30-44; Ruka 9:10-17; Zon 6:1-15

¹³Met Erod Zoan men ñomahan Iesu ñeti povon hatevetet zei pim hehat betet zakepivov boutit bat añarab bonoek sapanez pim main soohan ñetiv añarab hatevetet parum zeitakaro betet hamarrah pim sahaekaz mel tovai sat bar batah. ¹⁴Tahan Iesu boutit bagaa batahapuh hamarrah er horahan añarab ahovokaro poek hehan etet pi lop masak metat lamao tat hehari batin batoooh.

¹⁵Pot toohan hapanezai ravahan Iesuz mañairooh-abanari emat piin epat mañah, “Erom, dari ev mosik hezan petev gitap bañodapanez tahag, ni añarab eperin mañeken gipiz zeiniz melahar sat parum gipiz zum tat nap.” ¹⁶Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Evo, paru nasotü, oñ ev hepanen arihō gipiz manepek.” ¹⁷Pot mañahan pim mañairooh-abanari pat, “Erom, bereñ mar nas met pis hon nañariv nenam belaez.” ¹⁸Pot hahan Iesu epat mañah, “Kar, bat emat ne nanei.” ¹⁹Pot hahan bat em manahan pi añarabon mañah, “Ari iok sisiñivok toutei.” Pot mañahan toutat hehan, Iesu bereñ mar nas met pis hon poñariv bat abaran etet Godin gipizoz biñ mañah. Tat bereñ bapezat pim mañairooh-abanari manahan bat añarab manovai sah. ²⁰Tahan nohot kaev ravahan mañairooh-abanari hov kitü 12 bat teritü bavelahan beo rezah. ²¹Met rekō hahan gipiz manahan nah-abanari 5 tausen ravah, met parum añaholor ñarohol honeo het amun nah, oñ poriz rekō nak.

Iesu iv havevok mezovai emah

Mak 6:45-52; Zon 6:16-21

²²Tahan tapurah Iesu pim mañairooh-abanari meehan paru boutitak helat paru garos ravat iv havevoz karomarumeti sapanez soohan

pi añarab meehan parum zeitakarohaz sah. ²³Tahan pim main dañ navok sat pim Papapun mañ mañohot hehan kutur ravahan ²⁴pim mañairooh-abanariz boutit iv havevoz lopotak am soohan parum sapanez sooh-potihanañ hadao urat basat em toohan baram sooh. ²⁵Too han zeit magei al teevai soohan Iesu iv havevoz revah mezovai paruhaz sapanez soohan, ²⁶paru piin etet ñaihet tahapuh, “Ai ui rizop emamahag, etei,” pot hat ahoam hel hel hahan, ²⁷Iesu zuam parun, “Evo, met ne ev emamohog, ari ñaihet totunei, oñ arim loporizaro bakez batat kez tat hezei,” pot mañah. ²⁸Tahan Pita epat mañah, “Erom, rotap ni tapupu? Povo z ni as haken ne amun iv havevozañ mezovai emat ni ih emom.” ²⁹Pot hahan Iesu hañiv epat mañah, “Povo z ni em.” Pot mañahan Pita boutitakanañ berevat kapot tat iv havevoz revah mezovai sohot, ³⁰hadao ahoam uroohan etet ñaihet tah, povoz iv havevok horapanez tat pot hah, “Nem ahop ae, ne er horomaz tohog, ni emat ne nav.” ³¹Pot mañahan Iesu hatevetet zuam emat Pita bakaub hahapuh piin pot mañah, “Erom, ni nemaz aviam homeo badae batat hez, povoz zuam ñaihet teñ.” ³²Pot mañahapuh parup honeo boutitak helat lokahan hadao bon tah. ³³Tahan mañairooh-abanari Iesuz tahavoz homet pim abatao bat hel batat pot mañah, “Ui rotap ni Godiz rop ev.”

Iesu lam modari batin batah

Mak 6:53-56

³⁴Met paru iv havë povozañ sohot Genesaret ze i posiz totoi bagaa batat berevat boutit ul ta beteoh. ³⁵Tahan añarab ze i posikari Iesun etet hodad ravahapuh ñeo meehan sat em tahan lam navor nao tat hehari Iesuz nakoe bat emah. ³⁶Tahapuh Iesun pot mañah, “Erom, ni gu hakë, povozahoh añarab lam eperi nim dim tovë nenapuz teterah ut urapan.” Pot mañahan Iesu gu hahan parum hahat lam mapori pim dim teteraz bahapuh paru tin ravah.

Godiz haohat paru ritou metooh

Mak 7:1-13

15 ¹Tahan Parisi aban narir aban ñeti kateñiz mañair-nari Zerusalem zeitakanañ emat Iesun epat at mañah, ²“Met darim iz mimiholoz haovai emooh-pov tairaiz nim mañairameñ-abanari elat parum marañ ivov naveteam het gipiz namah?” ³Pot at hahan pi epat mañah, “Met tairaiz arihö darim iz mimiholoz haovai emooh-povoz homet het Godiz añahan hezat elameg? ⁴Met pim añahan hez-epovokaro ari hodad hakez. Met arim nonor papaz abatañ bat hel batat tin metovai sohozei. Met modao ev. Nap pim nonop ma papapuz ñeti horiv hapanez pop ur ñomepek. Met ari añahan hez-epovokaro z hodad hakez, ⁵oñ ari ñeti povokaro elat pot hameg, ‘Met aban nap pim nonopur papapun epat

mañapan, “Apair Amai, ne moni nas eñizat anomaz zait toh, oñ moni pos God manomaz au hakahö, povoz arip rekot naanotü.” ⁶Met pot monis God manapanez hapanez pop rekot pim nonopur papapuz tin nameñiz hepanen parup am hepan.’ Met ari pot hamegiek darim iz mimiholoz haovai emooh-pot baval hat God arim nonopur papap meñizohopekez hahan hez-pov elat ritou tameg. ⁷Met ari lop houlorizaronañ het hamegiri, batam propet aban Aisaia arim pot tohopekezavoz epat menahan hez,

⁸ God pot hah, ‘Met añarab eperi amauam giz nenañinañ nem abatao bat hel batat hez, oñ parum loporizaroh nemaz homeamah bon.

⁹ Ma ham aban nariz ñeti hahan hezañiz homet añarabon pot mañamah, “Godihö darim tohokazao hahan hezat ev arin añamegig, hatevetet baval hahozei.”

Pot hat haovai samahaek nem abatao bat hel batat hez-pov betezao ravamah.’

Aisaia 29:13

Met Aisaia arim pot tohopekez menahan hez-pov rotapuv ok,” pot mañah.

Añarab bahori avatamahatuz ñeti

Mak 7:14-23

¹⁰ Pot mañahapuh añarab totoi emapanez mañahan emat togü manahan epat mañah, “Ñeti añomaz epovon ari hatevetet kapotaz tin hodad ravei. ¹¹Met aban nap gizasik gipiz ma tairatü kopulat namah-potuhö pi bahori navat, oñ tairañ loporizarotihanañ homeamahan gizasik em berevamah-poñihö bahori batamah.” Pot parun mañah. ¹²Met pot mañahan pim mañairooh-abanari totoi emat piin epat at mañah, “Erom ae, ni okat hañin Parisi abanari hatevetet kaev ravah-povon ni et hareñi?” ¹³Pot mañahan Iesu epat mañah, “Met nem Pap abarah hezapuz avasik bitü nañed hezan zen zeneñ parumam berevamah-poñ batizat betepan. ¹⁴Povoz aban okori parum sa kaev ravohop. Met aban etañ kut tat hepenez napuhö aban etañ kut tat hepenez modap bat nonoron mañairapan, povoz parup honeo sesevok edat sapan. Met povoz zut paru aban kut hez-okori añarab modarin non horiorö mañairamaheak, paru mapori hori ravapan.”

¹⁵ Pot Iesu hahan Pita piin mañah, “Met gizañiz ñeti hañ-okovoz kapot ni dein bar añeken hatevetek.” ¹⁶ Pot hahan Iesu hañiv epat mañah, “Met ne houloam arinañ het añohot hezan parum zut ari amun hodad narav heza? ¹⁷Met ari gipiz ma tairatü gizañik nat mot meamegin loporizaroh er horamahan har beteameg-potuhö rekot ari bahori naavat. ¹⁸⁻¹⁹ Oñ loporizaroh homeamegin em berevamah-epotuhö ari añarab bahori avatamahatü ev. Home horiv, modap ur ñomao, biz bogi tao, betezam nae nap bao, givogiv, ñeti moreg hapanezao, modapuz ñeti horiv hapanezao.

Met nonair nai arim loporizaroh homeamegin em berevamah añoh-okotuhö bahorì avatamahan ²⁰God eteamahan ari horì ravameg. Oñ añarab gipiz nohopanez marañ ivov navet hepan-povohö Godiz etañik paru bahorì navatotü,” pot mañah.

Añ nap Iesuz tin homet hah

Mak 7:24-30

²¹Met Iesur mañairooh-abanari zei pot betet sohot Taia ma Saidon zei potakaroz nakoe zei posik sah. ²²Tahan Kenan porihanañ añ nap pi Zuda bonop emat Iesun epat mañovai emooh, “Nem ahop, Devidiz ro izap ae, nem ñarip pitü nap menat hezan kakam ahov hatevetehot horì ravat hez, povoz nemaz zakep tat emat rueken sap.” ²³Pot mañovai soohan Iesu ñe hañiv añ popun namañ tahan pim mañairooh-abanari piin epat mañah, “Añ darim eñatak emohot ñeo ñarah haovai emamah-okopun mañeken sap.” ²⁴Pot mañahan Iesu boreurat añ popun hañiv epov mañah, “Ne Israel añarab bol sipsipihol parum koravop betet main ravat samahavoz zut hez-nen porizahar nemeehan emoh, oñ ari añarab patariz ne naem.” ²⁵Pot Iesu mañahan añ pop emat pim irih rariñ rez bareñat epat mañah, “Nem ahop, ni ne neñiz.” ²⁶Pot hahan Iesu añ popun ñetì hañiv epat mañah, “Met rekot deim ñaroholoz adakap beteman hadehol napane?ⁱ Evo, pot toman tin naravotü.” ²⁷Pot Iesu mañahan añ pop hatevetet Iesu meñizapanez homet epat mañah, “Kar nem ahop, ñetì okov rotap ok nañeñ, oñ ñarohol revah het gipiz namahan gipiz kosiñir lopoñ irih zei ogolerah ñodamahan hadehol emat namah.” ²⁸Pot hahan Iesu piin epat mañah, “Eñarim, rotap ni Godiz tin homeo badae batat hezap eveg, ne neñizat tairao tomaz ni homet emat hañ-pov petev ne hatoh.” Pot Iesu añ popun mañovai tapurah pim ñarip tin ravah.

Añarab lamari batin batooh

²⁹Tahan Iesur mañairooh-abanari zei pos betet sohot Galili iv havevoz nakoe sovai dañ navok helat toutat heh. ³⁰Tahan añarab ahovokaro, lamao tat parumauhö haeñat nat hehari, ma etañ kut tat hehari, ma eñar mar horì ravat hehari, ma ñeo nak hehari, ma lam navor nao tat heh-porizaro map bat emat Iesuz nakoe meñehan pi mapori batin batah. ³¹Tahan añarab ahö povokaro paru porin etehan, ñeo nak hehari ñeo hahan haeñat nat hehari haeñ tahan etañ kut tat hehari tin nonair nain etehan, paru agol atat Israel darimauz ahop Godiz abatao bat hel batat biñ mañah.

ⁱ 15:26 Pavar 26 -Met Zuda añarab paru añarab patariz homet, “Hadehol ok,” pot haoh, povoz ñetì epovok Iesu Zuda añaraboz ñaroholotì zu tat mañah, met añarab patariz hadeholotì zu tat añ popun mañah.

Añarab ahovokaro maot gipiz manah

Mak 8:1-10

³²Met pot tahapuh tokat Iesu pim mañairooh-abanariz as hahan emahan pi parun epat mañah, “Met añarab eperi dari honeo emoogin alizañ 3 bon tahan paru gipiz bonori am hez, povoz ne parumaz zakep netamah. Met paru gin hezaek parum zeitakarohaz meeman nonoroh sohopanepuh ginaz et nin tat ñodapan hezavoz ne homeamoh.” ³³Pot Iesu mañahan paru epat hah, “Met ham mop hatarah eveg, taekanañ dari gipiz bat paru añarab ahö epovokaro manakan napanez hameñ?” ³⁴Pot hahan Iesu parun epat at mañah, “Met arim gipiz tair bavelegin hez?” Pot pi at mañahan paru epat hah, “Deim bereñ 7 met pis goe honeñariv bavelegin hez.” ³⁵Pot mañahan Iesu añarab maporin tin toutapanez mañahan paru toutat garè hahan, ³⁶pi bereñ 7 met pis honeñariv bat Godin biñ mañahapuh bapezat pim mañairooh-abanari manahan bat añarab manovai sah. ³⁷Tahan paru nohot kaev ravat teritü biit hehan mañairooh-abanari hov kitü 7 basat bavelahan beo rezah. ³⁸Met abanari 4 tausen gipiz pot manahan nah, oñ añaholor ñarohol honeo het gipiz pot noohariz rekö nak.

³⁹Met pot tahan Iesu parum zeitakarohaz maot meehan sahan pim mañairooh-abanarinañ paru boutitak helat toutahapuh iv havevozañ sohot Magadan zei posik sah.

Iesu red nao tapanez mañah

Mak 8:11-13; Ruka 12:54-56

16 ¹Tahan Parisi abanarir Sadiusi abanari Iesu zu metapanen tair tapan homet emah. Tat paru piin epat mañah, “Met God pi kezao nanapanen ni red magei deim et narè hez-nao teken dei etet nimaz pot homek, ‘Rotap pi Godihö meehan emahap ev,’ pot hak.” ²Pot mañahan Iesu ñeti hañiv epat mañah, “Met hapanezai gitap bañodamahan belouwer mavamahan ari etet, ‘Zeit tin elapanez ev tah,’ pot hameg. ³Ma zeit al teevai berevat eteamegin un du nao rau rau tamahan teptepiv bamahan etet, ‘Utar pelapanez ev tah,’ pot ari hameg. Met ari potun etet zuam tapanezat hodad haravameg, oñ petev nem gogot tamohoek ari haetet kapotaz hodad narav, oñ am kut tat hez. ⁴Met ari God betet hori tohot hezaek, ne red magei nao toman ari etepek, pot hamegivoz evo añamoh, oñ batam Zona pi pis ahopuz loporih hehan alizañ 2 bon tahan zeirevaizasik pi maot ñiz betehan berevat emahavoz zut toman ari red nen povon etepek.” Pot Iesu parun mañat betet sah.

Parisiholor Sadiusiholoz mañoohat natotü

Mak 8:14-21

⁵Met Iesur mañairooh-abanari iv havevoz okatasiti sahapuh mañairooh-abanari parum gipiz napanez natü bat nas. ⁶Tahan Iesu parun

epat mañah, “Ari hatevetei, met Parisi abanarir Sadiusi abanariz gipiz namahatü nohot hori ravepek hezag, tovai ari potü notunei.” ⁷Pot Iesu aban poriz homet mañahan kut tat parumam epat kil nae nap mañah, “Met dari gipiz nakaz natü unun manat nav emegivoz okat añah batah.” ⁸Pot paru hahan Iesu parum hah-povon hodad hatat pi parun epat mañah, “Met tairariz arimauhö gipiz bat naemavoz nae nap mañameg? Rotap ari nemaz tin homeo badae navat hez. ⁹Met nem garos tohov am hodad nat. Met abanari 5 tausen darinañ hehan bereñ 5 bapezat manohon nahan ari teritü hov kituk bavelegivoz unun manat heza? ¹⁰Ma aban modari 4 tausen hehaek ne bereñ 7 bapezat manohon nahan ari teritü hov kituk bavelegivoz amun unun manat heza? ¹¹Rotap ari unun hamanege, povoz haohon ari gipizotü homet ok hag, oñ ne okovoz homet arin naañ. Met ari Parisi abanarir Sadiusi abanariz gipiz nohot hori ravepek hezag, tovai ari potü notunei.” ¹²Pot maot hahan paru pot homeh, Ae Iesu pi gipizoz darin naañ, oñ Parisi abanarir Sadiusi abanari añamah-ñeti povon hatevetet tovai sook hezavoz homet ñeti okov darin añah. Pot paru homet hodad ravah.

Pitahö Iesuz kapot bar hah
Mak 8:27-30; Ruka 9:18-21

¹³Met Iesur mañairooh-abanari heh-poek betet zei mod nataz abatao Sisaria Pilipai potaz totoï sah. Tat Iesu pim mañairooh-abanarin epat at mañah, “Met paru añarabohö ne Añaraboz Nanë epopuz homet ne tairap hamah?” ¹⁴Pot at mañahan paru epat hah, “Añarab narihö nimaz, ‘Zoa ivoh memehap,’ pot hamah. Met mod narihö, ‘Elaiza,’ pot hamah, met mod narihö, ‘Zeremaia, ma Godiz propet aban batam heh-mod nap,’ pot paru nimaz hamah.” ¹⁵Pot paru piin mañahan Iesu parunahon maot at mañah, “Met arimauhö nemaz tairap hameg?” ¹⁶Pot mañahan Saimon Pita pat, “Ni Kristo, God biriri het poh hezapuz rop dei eñizekez au hahan hezap ok.” ¹⁷Pot mañahan Iesu hañiv epat piin mañah, “Saimon Zoniz rop, hamarrah napuhö ni hodad okov nanahan hañ homeotun, oñ nem Pap abarah hezapuhö hodad okov nanahan ok hañiek, non biñavonañ hekezaoroh ni sameñ. ¹⁸Met niin epat nañom, nim abat modao Pita ok, met abat povoz kapot hel ahov, pot hez. Met hel ahö hamoh-povoz zut ni aban kezap ravekez homet okat nañoh. Met ni garosik neñemapuh nim tokat nem añarab togut meñeman kez ravat hepan. Tapanen Setenir pimerihö rekot nem añarab togü pot bahori metat ritou nametotü. ¹⁹Met ni añarab kezavonañ mañairat meñizooken paru God arim koravopuz masakavoz roketak emat poek tin hepan. Tapanen ev hamarrah paru tairao tohopanez povon ni etet, ‘Evo, darim natotuzao ok ari tameg,’ pot haokë, povoz abarah God amun nim hakez taputam pi hakahopan. Met parum tohopanez navon ni etet, ‘Kar, rekot dari okatahar took,’

pot haokë, povoz abarah God amun nim hakez taputam pi hakahopan.”
²⁰Pot mañahapuh pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Met tovai ari modarin, ‘Epop pi Kristo,’ pot mañotunei.” Pot ah ñeo mañah.

Iesu ñomapanez bar mañah-ñetiv

Mak 8:31–9:1; Ruka 9:22-27

²¹Met pot Saimonin bar mañahaekanañ Iesu pim mañairooh-abanarin pimau ur ñomapanez ñetiv ba ou batat mañohot het epat mañah, “Met ne Zerusalem zeitak soman paru aban anumaihol bareñ elat mañaramahariz ahorrir, aban ñetì kateñiz mañairaholor, aban korav ahö modari kakam ahov netapan. Tat paru mod narin mañapanen ne navat ur noñomapanen, aliz nasikaro bon tapanen zeirevaizasik maot bavirirì navatapanen bal haom,” pot mañah.

²²Met pot mañahan Pita Iesu bamain batat pim ñomapanez ñetì hahavoz kez ravat epat mañah, “Deim ahop ae, tairaiz okat netapanez ni hañ? Oñ paru pot netapanez hapan, povoz God paru baarapan.” Pot mañahan ²³Iesu hañiv piin epat mañah, “Seten, ni Godiz hodadevoz homet okat nak, oñ ni nimauz hodad nenavozam homet okat nañat ne ba in balavì netekez teñig, ni nehanañ zeì nanat sa,” pot mañah.

²⁴⁻²⁵Pot mañat Iesu pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Met tairap nenañ emohopanez pop ne nemaus zaitiv betet nem Papapuz hahat baval hat, pim zaitivok samohovoz zut pi pop nem tamoh-tapü epat tovai emohot pot homehopan, Met ne Iesus zaitivok sohoman modari honoñai tairao netapanez, ma ur noñomapanez hapanen ne kaev ravat ñaihet tat pi navetetü. Pot nemaz homet emookez pop nenañ honeo pohao tin het hekë. Oñ nap pim heris tin hepanez homet ñaihet tapanez pop pi pohao het tin naketü, oñ horì ravapan. ²⁶Met nap pi hamarrah nonair nai map hez-potü bat hepanepuh Godiz ñetiv hatevetet betet tohopanez pop ñomapanen pim nonair nai bat het tovai sohopanez potunañ pim tin hepanez pov rekot maot zum tapane? Evo, met pim tin hepanez pov rekot potunañ zum natotü, povoz pi tin naketü. ²⁷Met tokat ne Añaraboz Nanep nem Papapuz kezavor alizavonañ maot eromaz porah enzoliholonañ honeo erom. Tat hamarrah ari añarab maporiz horivor tinao tamegivoz kapot ba ou batat hañiv anom. ²⁸Met ne rotap epat arin añom. Tokat arihanañ nari nañom birirì hepekez porah ne Añaraboz Nanë epop korav ahop ravoman ari etepeke,” pot mañah.

Iesus heris pat ravah-ñetiv

Mak 9:2-13; Ruka 9:28-36

17 ¹Pot mañat hehan alizañ 6 bon tahan Iesu Pitar Zemisir bosip Zon bavizat agarë revah rop tovë navok sahapuh paru nenari heh. ²Tat Iesus heris pat ravat gitapuz zut al teehean pim dimip aer

ravat livaliv toohan paru eteh. ³Met pot tovaiaim propet aban batam hehañariv parupim abatavokaro Mosesir Elaiza ou ravat Iesunañ honeo paru ñetī hahot hehan, ⁴Pita parun etehapuh Iesun epat mañah, “Deim ahop ae, dari ev tin hezavoz ne etet biñ ravohog, ni gu haken rekot zei goe nañ nim namak, Mosesiz namak, met Elaizaz namak tat demom.” ⁵Pot mañovaiaim un aer livaliv tooh-nat erat paru bamezahan un potaz ñaravatakanañ ñe nao epat hah, “Met nem rop ok, ne lopori pihar manat pim tamahavon etet pimaz ahoam biñ ravamoh, povoz ari pim hahopanezat hatevetet tinam baval hahozei.” ⁶Pot hahan Iesuz mañairooh-aban pori hatevetet ñaihet tahapuh paru sa ñodat et batañ hamarrah bareñat heh. ⁷Tahan Iesu parum nakoe emat rouvat paruh pari bat pot mañah, “Erohol ae, ari ñaihet totunei, oñ bal hazei.” ⁸Pot mañahan paru bal hat etehan unitar aban modañariv bon, oñ Iesu nenapuam parunañ heh.

⁹Tahan paru rop povok hehaekanañ er horahapuh Iesu parun ah ñeo epat mañah, “Ari tovai revah het etet hateveteg-ñetī pov petev mañovai sotunei, oñ am hepeken ne Añaraboz Nanep ñomomazaekanañ maot baval nakapanez porahahoh ñetī pov añarab modarin bar mañohepek.” ¹⁰Pot ah ñeo parun mañahan mañairooh-aban pori hatevetet piin epat at mañah, “Met paru aban ñetī kateñiz mañairaholohö pot hamah, ‘Met propet aban Elaiza batam heh-pop garos maot ou ravat hepanen tokat Kristo Godihö au hahan hezap ou ravapan,’ pot paru hamahavoz kapot tair?” ¹¹Pot hahan Iesu epat mañah, “Met rotap Elaiza garos ou ravat Kristo erapanez nonor ba oñ batapan, pot hahan hez, ¹²oñ ne arin epat añom, Elaiza haemahan pimaz paru etet hodad nat, oñ parum zaitivoz hehat horiv piih metooh. Met pot metoohavoz zut ne Añaraboz Nanep paru horiv amun netapanen kakamao hatevetem.” ¹³Pot Iesu mañahan paru pot homeh, Met petī pi Zoan ivoh memehapuz dein ok añah.

Aban ro pitup batin batak

Mak 9:14-29; Ruka 9:37-45

¹⁴Met pot hahapuh paru sat añarab ahovokaro hehaek sahan aban nap emat Iesuz nakoe rariñ rez bareñat^j epat mañah, ¹⁵“Nem ahop ae, met nem rop ahoam rumurat het itiñadek peg hat sat ñodat ñadamahan bamoh, ma iverih meñet samahan sat bamoh, povoz pimaz zakep tat meñiz. ¹⁶Met pi pot tamahavoz homet nim mañairooñ-abanari batin batapanez hat bat emohon paru gogot hatah, oñ pi tin narav, am hez.” ¹⁷Pot mañahan Iesu aban popuz hahat hatevetet pim mañairooharin epat mañah, “Beuo, ne houloam arinañ ev het añamohon ari hatevetet arim

^j 17:14 Pavar 14 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañooh.

gagañik hodad tinao nav kut tat het nemaz homeo badae navat hezavoz homet arimaz nem loporih honoñai tamoh, oñ arinañ am heman tairarah nemaz tin homeo badae batepek?” Pot hat epat manah, “Ro hañ-okop bat ev em.”¹⁸ Pot Iesu mañahan rop bat emahan pitü ropuh menat hehpopun mañahan berevat sahan tapurah rop tin ravah.

¹⁹Tahan tokat Iesu main hehan pim mañairooh-abanari pihaz emat epat at mañah, “Met dei pitü okop harueg, oñ tair tat naverev tah?”²⁰ Pot at mañahan Iesu epat mañah, “Ari Godiz homeo tin badae navat, povoz ok hagin berevat nas tah. Met ne rotap epat añoman ari hatevetei. Met zi miz pomedez bi uloñ goeñitar hez-poñiz zut ari Godiz aviam homeo badae batovai sohopek, povoz ari rekot dañ akavon epat mañepek, ‘Ni epekanañ haeñ tat okoin pataek sat hez.’ Pot mañepeken taput tat sat hepan, ma nonair nai mapotü ari rekot tovai sohopek. [²¹Met pitü rop menat hehokopuz zut modari ari ruepeken sapanez non mod naorö bon, oñ ari gipiz nain het Godin mañ mañepek, povoz rekot hapekezat tapan,] pot mañah.]

Pim ñomapanez ñetiv maot mañah

Mak 9:30-32; Ruka 9:43-45

²²Tat tokat Iesur mañairooh-abanari Galili zeisik am hehapuh Iesu parun epat mañah, “Met ne Añaraboz Nanep aban napuhö aban mod narin mañairapanen ne navapan. ²³Tapanen ne ur noñomapanen au aliz nasikaro bon tapanen zeirevaizasik maot baviriri navatapanen bal haom.” Pot Iesu mañahan mañairooh-abanari hatevetet parum loporizaroh honoman tah.

Tup ahomakez monis manapanez mañah

²⁴Tahan Iesur mañairooh-abanari Kapaneam zeitak sahan aban Godiz tup ahö tinamakez korav het monis boohari emat Pitan epat at mañah, “Met arim añairamahap Godiz tupumakeh monis pi am biamahapu?”²⁵ Pot at mañahan Pita hañiv epat mañah, “Gu, pi biamahap ok.”

Pot hahapuh sat kohat Iesu heh-zei pomakeh lokahan Iesu zuam epat Pitan at mañah, “Saimon, ni tair homeameñ? Met petev ham eparah aban ahö nari hamahan parum kapotakari takes monis manamaha? Ma añarab patari parum irih ravat hez-porihö takes moni pos manamahan bamaha?”²⁶ Pot at mañahan Pita Iesun ñeti hañiv epat mañah, “Met paru añarab patari takes moni posiz hamahan manamahan bamah.” Pot hahan Iesu epat maot mañah, “Met aban ahö poriz kapotakari namanotuzavoz zut ne Godiz rop pim tup ahomakeh monis biamahaek naviz tomaz pov horiv bon. ²⁷Oñ ni pot bar mañeken paru hatevetet darimaz home horiv homehopan hezavoz ni iv havevok sat ukup betet pis garos bekezap bat pim agolas baatat moni poek hepanezas basat deipimaz moni pos man.” Pot Iesu Pitan mañah.

Tairap pi ahop ravat hepan?*Mak 9:33-37; Ruka 9:46-48*

18 ¹Pot mañahan pim mañairooh-abanari emat Iesun epat at mañah, “Met God darim koravopuz masakavoz roketak hekan tairap ahop ravat hepan?” ²Pot at mañahan Iesu parum nakoe ro goe nap hehaek as hahan emahan parum ñaravatak meñet ³parun pot mañah, “Rotap epat añoman hatevetei. Met ari abat ahoñinañ ravat hepekez homeameg-pov betet ro goe epopuz zut ravat hezei. Oñ ari pot narav am hepek, povoz Godiz masakavoz roketak naketi. ⁴Met añarab tairari ro epopuz zut het abat ahoñinañ ravat hepanez homet naketuz pori pim masakavoz roketak hepanepuh ahoñi ravat hepan. ⁵Met tairap nemaz homet ñaro goe epop ma pim zut mod napuam meñizat tin metapanez pop ne amun ok neñizat tin hanetapanezavoz zut ravat hepan,” pot mañah.

Modari moreg nametotuz ñetiv*Mak 9:42-48; Ruka 17:1-2*

⁶Pot hat maot epat mañah, “Met ñaro nemaz homeo badae batat hepanez nap mod napuhö moreg metapanen pop non horioroh maot sapan, povoz moreg metapanez pop hañ horiv tokat bapan. Met pi moreg namet hepanezaratiam mez kerë hat iv havevok sa ñodat emiv elat ñomapan, povoz tin ok ravapan. (*Met Iesu ev aban hah-pop garos ñomapan, povozahoh pi pimaz homeo badae batat hepanezap bahori batapanezavoz tokat hañ horiv navotii.*) ⁷Met ev hamarrah orah rezah añarab narihö modari moreg metat horiv tohopanez mañohopanen pori hori tohopan, oñ modari hori tohopanez mañohopanez pori hañ hori ahov tokat bapan.

⁸Met ni nap nim mar nasihö ma eñ nasihö hori navok navat sapan, povoz mar pos ma eñ pos el beteken sapanen mar hones ma eñ honesinañap ravat het pohao hekez poek tin het hekë, oñ nim mar pos ma eñ pos am hepanen itiñadek nevetepanen hori ravat hekë hezavoz ev hamoh. ⁹Ma ni nap nim et navohö hori nao tekez zaitiv netapan, povoz et pov batiz beteken sapanen pohao het hekaz poek tin sat hekë. Oñ nim et houlovokaro hepanen ganö non horioroh sohot itiñadek nevetepanen hori ravekë hezavoz ev hamoh.

¹⁰Met paru tairari ñaro goeriz zut tin nemaz homet parum heriñ bat hel navat hepanezariz ari, ‘Betzari ok,’ pot poriz haotunei. Met paru poriz korav ravat hez-enzol pori orah rezah abarah nem Papapunañ honeo hez. [¹¹Met ne Añaraboz Nanep añarab tairari non tinaorö betet tokat hañ horiv bapanezat ravat samah-pori maot nemeri bavatat non tinaoroh meñeman sohopanez hat ev emoh.”] Pot mañah.

Bol sipsipip maot bah-ñetiv*Ruka 15:3-7*

¹²Pot mañat maot epat mañah, “Met mod añomaz toh-epovoz tin homei. Aban napuhö bol sipsipihol 100 poriz korav ravat hepanen nap

naek sapanen etet mod tin hepanež 99 pori pi betet naek sapanez popuz maot melahar sapan. ¹³Met aban pop bol naek sapanezapuz melahar sapanepuh bar batat bat emapanež pop pi tin hepanež poriz aviam biñ ravapan, oñ naek sat hepanen mel tat bat emapanež popuz ahoam biñ ravapan. ¹⁴Met añoh-epovoz zut arim Pap abarah hezap pim ñaro nap main ravat horiek sapan hezavoz pi homeme hež,” pot mañah.

Modap horiv etapanen tin metak

¹⁵Met Iesu maot epat mañah, “Ni nap Godiz homet heken nim naner bosir napuhö hori nao netapan, povoz ni sat pinañ arip main het pim hori netapanezavoz ñe sokovonañ bar mañeken pi hatevetet, ‘Deip bavon batopain,’ pot nañapan, povoz arip bavon batat maot tin hepek. ¹⁶Oñ pi evo hapan, povoz ni sat aban mod nap ma nañariv hori netapanez povon hatevetepanež bavizat emeken ari sat pim ni hori netapanez pov bon tapanež pinañ ñeti nae nap mañei. ¹⁷Met mañohopeken pi bavon batepekez am gu nak hepan, povoz añarab Godiz homet hepanež narin mañeken ari honeo emat topourat mañepeken pi am evo hat kaev ravapan, povoz pot homehopek, ‘Peti pi Godiz hodad nat hezapuhö epat ev tamah,’ pot hazei.

¹⁸Met rotap arin añoman hatevetei. Ari nemaz homet hežari ev hamarrah hepekepuh añarab tairao tohopanež povon ari etet, ‘Evo, darim natotuzao ok,’ pot mañepek, povoz abarah God amun arim pot hapekez taputam pi hakahopan. Met parum tohopanež navon ari etet, ‘Kar, rekot dari okatahar tohok,’ pot hapek, povoz abarah God amun arim hapekez taputam hakahopan.

¹⁹Met maot epat añoman hatevetei. Ari ev hamarrah het añarab nañariv lop honeri ravat hepekepuh mañ haovai sohopek, povoz nem Papap abarah hezap hatevetet rekot aripim mañohopekez povoz eñizapan. ²⁰Met tairaz pot eñizapan hometunei, oñ ari nañariv ma nañariv napuhö lop honeri ravat nemaz homet mañ hahopek, povoz ne arinañ honeo heman nem Papapun mañohopeken pi rekot eñizohopan,” pot mañah.

Gog aban horipuz ñetiv

Ruka 17:3-4

²¹Pot hahan Pita totoi emat Iesun epat at mañah, “Deim ahop ae, met nem mod napuhö horiv netapanen ne baveteman maot horiv netapanen maot baveteman am horiñ netovai sohopenen sohot horiñ 7 ravapanen am bavetem ma tair?” ²²Pot at mañahan Iesu hañiv epat Pitan mañah, “Evo, horiv netovai sohopenen pim hori poñ bavetevai sooken 7 ravapanen pimaz kaev ravat maot banavetetuz ne niin nanañ, oñ orah rezah hori netohopenen zuam unun manovai sohoz, pot nañamoh.

²³Povoz God arim koravopuz masakavoz roketak het modariz hori etohopanežañ unun manat hepekez aban ahö napuz tahavoti zut tat epat

añom. Met aban ahö nap pim gog aban nari monis manahan hehaek, paruhö pi hañis manapanez homet ²⁴garos aban moni ahos 10 tausen kina manahan bat sat heh-popuz as hahan emahan epat mañah, ‘Nem moni nanohosiz hañis ni bat urutak bavizeñin oraez, ma tair?’ Pot piin at mañah. ²⁵Pot at mañahan gog aban pop, ‘Evo, ne moni hañis banaviz,’ pot hahan aban ahop epat mañah, ‘Kar, ni pot hañ, povoz arimotur ari añar ñaro avomapuh añarab nari manoman, ari parum gogot tohopekez hat avapanepuh nem monisiz hañis nanapanen bom.’ ²⁶Pot hahan pim gog aban pop honoñai ahov tat aban ahopuz eñañik rariñ rez bareñat^k epat mañah, ‘Nem ahop ae, met ni ñai bizat am heken ne peteveam gogot kez tat hañis ba nevizoman hepanen emat bekë.’ ²⁷Pot mañahan aban ahö pop pimaz zakep tahapuh pot mañah, ‘Erom, ni moni hañis ne nanekez haohok petev pohao bon hatahag, ni am sa.’

²⁸Pot mañahan gog aban pop berevovai iñidoh etehan aban mod 100 kina manah-pop hehan etet popuz ñe horhoravoz bat pot mañah, ‘Batam nem moni ni nanohosiz hañis zuam nan.’ ²⁹Pot mañahan aban pop pim irih rariñ rez bareñat pot mañah, ‘Ni nemaz zakep ta. Tapanen tokat ne nim moni posiz hañis hananom.’ ³⁰Pot mañahan aban monis manah-pop gu nak, oñ epat mañah, ‘Met ni kakam zeimakeh nemerizapanen het nem moni hañis ba nanekepuhoh maot berevekë.’ Pot mañat basahan aban añavairi kakam zeimakeh memerizah.

³¹Met pot metahan gog aban modari etet kaev ravat sat aban ahopun aban popuz metah-ñetiv bar mañah. ³²Tahan aban ahö pop hatevetet gog aban popun as hahan sahan pot mañah, ‘Ni gog aban horip, met ni nem moni hañ ahos nanekez hahon ni zakep heris raveñin ne niin, “Sa hez,” pot nañohoek, ³³tair tat ne nimaz zakep tohovoz zut nim modapuz zakep nat, oñ hori okat meteñ.’ ³⁴Pot ahop mañat kaev ravat gog aban pop kakam zeimakeh memerizapanez mañat, ‘Pi nem moni hañis map nanapan, povozahoh maot baverevepek,’ pot parun mañah.” ³⁵Met Iesu ñeti epov mañat maot epat mañah, “Met arim modarihö hori etohopanez poñ loporizaroh unun naman hepek, povoz aban ahö popuz metahavoz zut nem Papapuhö ari taput etohopan,” pot mañah.

Añarab nae nap bat maot naveteti

Mak 10:1-12; Ruka 16:18

19 ¹Iesu ñeti epeñ mañat garë hahapuh pi Galili zeis betet sohot Zodan iveri ñarat Zudia zeirih sah. ²Tahan añarab ahovokaro pim nakoe emahan pi añarab lamarizaro batin batooh.

³Pot tohot hehan Parisi aban nari pim nakoe emat Iesu ganö nao hapanen paru pi bapan homet piin moreg epat at mañah, “Met aban nap pim añap kaev

^k **18:26** Pavar 26 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañooh.

metapanen sapanez non naorö hez, ma bon?” Pot at mañahan Iesu hañiv epat mañah, ⁴“Met batam Godiz tah-ñetiv ari rekö hamegiek tin hodad narav heza? Pi nonair nai matut tah-pop abanapur añap matut tah. ⁵Tat pot hah, ‘Met aban nap pim nonopur papap betet añap bapanen parup heri honas ravat hepan.’ ⁶Pot God hahan hezaek, aban ro nap pim nonor pap betet ñari añ nap bapanen God parupim herisikaro bahoneo batapanezaek parup berat main main maot naravotü.” Pot Iesu parun mañah. ⁷Tahan paru maot epat at mañah, “Ni tin hañin dei hateveteg, oñ tairaz Mosesihö ñeti katevok epat hahan hez, ‘Aban tairap pim añap betepanez homepan, povoz pi tepaek pot menapan, Ne nimaz kaeveg sa. Pot menat añap manat ze manapanen sapan,’ pot pi haoh.” ⁸Pot mañahan Iesu parun epat mañah, “Met paru Godiz ñetiv hatevetet betet gagañ heleñiz zut ravah, povoz Moses abanap añap betet ze manapanez pot parun ok mañah, oñ God nonair nai matut tah-porah añarab okat tohopanez nak. ⁹Oñ epat añoman hatevetei. Met aban nap pim añap bogi nat tin hepanen betet añ modap bapan, povoz aban pop pi añ mod bapanez pop givogipuz zut bat hepanen piiti horiv am hepan.”

¹⁰Pot mañahan Parisi abanari sahan pim mañairooh-abanari piin epat mañah, “Met aban nap pim añap navetetü, pot hañivoz dei epat homeameg, Met abanari añahol nav parum main hepan, povoz tin ravapan.” ¹¹Pot hahan Iesu maot parun epat mañah, “Rotap ok hag, oñ arim hag-okat aban maporizaro rekot natotü, oñ Godihö honep honep hodad okov manat meñizapanen parum main tin hepan. ¹²Met aban nari añahol nav hezavoz kapoñ main main epat hez. Met nari parum nonohol añahol navotuzari batamah, met mod nari aban ahö narihö parum gogot metohopanez hat parum hatañ tiamahan añahol nav, am het gog nenat metamah, met mod nari paru Godiz gog nenaovai sohopanez hat añahol nav, am hez. Met aban tairap, Rekot ne taput tom, pot homepenez pop ñeti epov hatevetet baval hat hep.” Pot parun mañah.

Ñaro goeri bat emah-ñetiv
Mak 10:13-16; Ruka 18:15-17

¹³Met añarab nari parum ñarohol Iesu maras bizat mañ hapanez hat pihaz bat emah. Tahan pim mañairooh-abanari porin etet ñai mañat, “Sei, sei,” pot mañah. ¹⁴Tahan Iesu hatevetet epat parun mañah, “Evo, ari tovai paru bagaa batotunei, oñ ze manepken ñaro goe okori nehaz bat emap. Met ñaro okori, ma añarab parum zut ravat hepanezari Godiz masakavoz roketak hepan, povoz ari gaa tepeken ñaro okori nehaz bat emap.” ¹⁵Pot mañahan paru pim totoi bat emahan marasikaro paruh bizat mañ hah. Tahapuh pi ze pot betet modaek sah.

Aban nonair nai ahotunañapuz ñetiv
Mak 10:17-31; Ruka 18:18-30

¹⁶Met narah aban nap emat Iesun epat at mañah, “Añairameñip ae, met ne tin tairao tohoman nem tin pohao het hemaz pov nanapan?” ¹⁷Pot

mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Erom, God nenap tinapug, ni tairaz tin hekez nonoroz neen at nañeñ? Met pim ñeti kateñir ah ñe hahan hezañ ni baval hat non tinaorö bar batat Godinañ pohao tin het hekë.”¹⁸ Pot hahan aban pop epat mañah, “Met ñeti tairañiz ni ok hañ?” Pot hahan Iesu epat mañah, “Met ñeti kateñir ah ñe epeñiz hamoh, Ni tovai mod nap men ñomotun, ma modapuz añap givogï botun, ma givogï totun, ma añarab modariz ñeti moregao haotun,¹⁹ Met nim nonopur papapuz abatañ bat hel batat tin metovai sohoz, ma nimauz homet zakep tat hezavoz zut añarab modariz homet zakep tat tin metovai sohoz.”²⁰ Pot mañahan aban pop epat maot mañah, “Met ñeti katë map hameñ-okoñ ne baval hat hatovai emamoh, oñ mod tairao tomapuh ne pohao tin het hem?”²¹ Pot at hahan Iesu epat mañah, “Met ni tin tovai emookez zait teñ, povoz ni sat nimotü map bat gamö rezat modari maneken monis nanapanen ni monï pos bat paru añarab monis bonori manovai sekepuh ni emeken deip honeo sohopen. Met ni pot tekë, povoz tokat abarah seken Godihö pohao het hekez hañ tin pov ni nanapanen bat hekë.”²² Pot Iesu mañahan aban pop pim monir zeirurum ahö oraeh, povoz hatevetet pim lopori honoñai ahoam tat zakep heris ravat borourat sah.

²³ Tahan Iesu pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Rotapuam ne arin epat añoman hatevetei. Met aban nonair nai ahotunañap boi tatahoh Godiz masakavoz roketak sat hepan.²⁴ Met bol kamer ahö nap dimiñ meameg-ba napuz puoroh lip hat sapanez pap tat hepan, met povoz zut paru nonair nai ahotunañari Godiz masakavoz roketak sat hepanez bapap tat honoñai ahov tapan.”²⁵ Pot Iesu ñetiv mañahan pim mañairooh-abanari hatevetet kut tat agol atahapuh piin at mañah, “Ui, povoz tairari God pim bapanen tin hepan?”²⁶ Pot hahan Iesu parun et bameet het pot mañah, “Met añarab parumauhö añoh-okat rekot natotü, oñ God nonair nai mapotü tin tamahapuhö rekot paru poek sapanez nonor ba ou batapan.”

²⁷ Pot mañahan Pitahö epat mañah, “Met ni hatevet, dei deimotur deimeri betet ninañ honeo dari emameg, povoz tokat tin tairai bak?”²⁸ Pot hahan Iesu epat mañah, “Met ne rotap arin epat añom. Tokat nonair nai maot maokotü ravapanez porah ne Añaraboz Nanep abat ahovonañ ravat het aban ahopuz tek tinatak toutat heman ari nenañ honeo emameg-eperi amun aban ahORIZ tek tinañ 12 hez-poek toutat hepekepuh dari Israel añaraboz mimihol 12 poriz ro mim petev toguñ 12 ravat hez-pori ñevok bizapanen arihö ñetiñ hatevetet an tepek.²⁹ Met tairari parum nonor pap, ma bosir sau, ma ñarohol, ma parum zeir hamar betet nemaz homet tovai emohopanez pori Godihö ev mamog bat het betet sohopenez potü ritou metat hañitü ahoam paru manohopan. Tohopenen pori pohao tin het hepan.³⁰ Met petev añarab abat ahoñinañ hezarihanañ nari tokat porah abatañ bonori ravat hepan, oñ petev añarab

abatañ bon hezarihanañ nari tokat abatañinañari ravat hepan.” Pot Iesu hah.

Avasiz gogov toohariz ñetiv

20 ¹Pot hat maot epat mañah, “Met Godiz masakavoz roketak hepekezavoz epovoti zu tat epat añom. Met aban napuz greip¹ avas ahö hehan aliz nas al teehan aban pop sat av posik gogot tapanez abanarin mañah. ²Met paru aliz honesik gogot tat honep honep moni 3 kina 3 kina manapanez mañahan, gu hahan, meehan sat gogot tooh.

³Tahan pi gitap aviam revah poz hahan aban mod nari togü manat hehapuh, ‘Dei gog nat tak nak,’ pot hat upaiam togü manat hehan aban avasiz maup sat etehan aban pori upai rouvat het gogot natam hehan, ⁴pi porin epat mañah, ‘Met ari gogot nat upai ev hez, povoz nem avasik sat tohopeken gitap bañodapanen arim gogot tohopekezavoz zut zum pov anom.’ ⁵Pot mañahan paru pori amun sat gogot tooh.

Tahan gitauputak pi maot sat etehan aban mod nari taputam upai heh. Tahan etet porin amun mau pop mañahan pim avasik gogot tapanez sah. Tahan tokat gitap aviam tok ravat er horahan maot mod nari hehaek sat etet taput mañahan sat gogot tooh.

⁶Met hapanezai ravahan pi maot sat etehan nari amun hehan etet pot at mañah, ‘Met ari aliz epesik gogot nat betezam heza?’ ⁷Pot hahan paru hañiv epat mañah, ‘Aban napuhö dei gogot takaz naañ, povoz dei ev am hez,’ pot mañahan aban avasiz mau pop epat hah, ‘Kar, ari sat nem avasik gogot tei.’ Pot mañahan sat gogot tooh.

⁸Tahan zeit kutur ravapanez ararao ravovai emahan aban popuhö pim gog abanariz koravopun as hahan emahan pot mañah, ‘Ni sat mañeken paru emapanen zumao man, met ni zumao manekez paru tokat emat gogot toohari garos monis manatahoh, met garos emat gogot tooh-pori tokat monis man.’ ⁹Pot mañahan as hahan gogot tooh-mapori emahan, hapanezai ravahan gogot kapot tat tooh-pori honep honep 3 kina 3 kina pot manah. ¹⁰Met moni pos gogot toohari manovai emoohan paru al teevaiam kapot tat gog ahov tohot heh-pori moni ahos bapan hat heh, oñ paru amun honep honep 3 kina 3 kina potahar manovai sah. ¹¹Tahan monis pot manahavoz paru nae nap mañat maupuz ser haovai ¹²napuhö pot piin mañah, ‘Aban nari dei gogot bon takaz toogin emat gogot aviam toohari ni 3 kinahar maneñ, oñ dei al teevaiam kapot tat gitap kez mañat hehaek gog ahot tohot hegiri parum zumao maneñitam dei amun aneñ.’ ¹³Pot mañahan maup hañiv popun epat mañah, ‘Erom hatevetet, garos aliz epesik gogot tooken hapanezai ararao ravapanen 3 kina nanomaz hahon, ni gu hañin gogot nanohon ok tooñ, oñ ne horiv nanet, ¹⁴povoz

¹ 20:1 Pavar 1 -Greip ul poñiz akop Zon bodori 15 barah hat etei.

nim monis nanohoek bat zeitak am sa. Met nem zaitivok aban tokat emat gogot toohari arim zumao anohovoz zut manoh. ¹⁵Met moni pos nemes, povoz nem zaitivok ok toh, oñ nem masakavonañ arim anoh-taput paru manohon tairaz ni kaev ravat lopori hori raveñ?” pot mañah.” ¹⁶Met Iesu ñeti epov mañat maot epat hah, “Met petev añarab abat ahov bon betez hezarihanañ nari tokat abat ahoñinañ ravat hepan, oñ petev añarab abat ahoñinañ hez-nari tokat abatañ bon betezari ravat hepan,” pot mañah.

Iesu pi ñomapanez maot mañah

Mak 10:32-34; Ruka 18:31-34

¹⁷Met Iesu Zerusalem zei ahö potak sapanez añarabonañ paru honeo nonoroh sohot pim mañairooh-abanari l2 bamain batat epat mañovai soh, ¹⁸“Met hatevetei, dari Zerusalem zeitak sakan aban arihanañ napuhö ne Añaraboz Nanep horiv netapan. Tat pi pop aban anumaihol bareñ elat mañaramahariz ahorir aban ñeti kateñiz mañairaholon mañairapanen ne navat ñevok nevizat ur noñomapanez hapan. ¹⁹Tat paruhö aban pat Godiz hodad nat hezari ne navat sapanen paruhoen ne navat paru neen ñaïke nañovai birepenañ nourat zirah nevizat ur noñomapan. Tapanen ne aliz nasikaro het zeirevaizasik maot baviriri navatapanen bal haom,” pot mañah.

Zemisir Zoniz nonopuhö Iesun mañah

Mak 10:35-45

²⁰Pot mañahan Sebediz roñariv Zemisir Zonir parupim nonop Iesuz nakoe emat nonop tok riit, “Erom, ni nem nañomaz epat tekë, ma tair?” pot at mañah. ²¹Tahan Iesu hañiv epat at mañah, “Eñarim, ni ne tair netomaz zait tat hakez ok hañ?” Pot hahan pi epat mañah, “Met ni deimaz korav ahop ravat hekez porah nem roñariv nim irih aban ahoñariv ravat het nim okat epat tek tinatakaroh toutat hepan, ma tair? Povoz neen bar nañeken hatevetemaz ne zait toh.” ²²Pot mañahan Iesu pi ro poñarivin etet epat mañah, “Arim neen nañeg-okovoz kapot ari tin hodad narav. Met tokat ne kakamavor honoñaiv hatevetemaz-pov rekot arip amun hatevetepeke?” Pot mañahan parup epat hah, “Deip rekot hatevetek.” ²³Pot mañovai Iesu maot parupin epat mañah, “Rotap tokat arip amun kakamavor honoñaiv hatevetepek, oñ arip ahoñariv ravat nem okat epat toutat hepekez neohö rekot aripin naañotü, oñ tairari nem gog aban ahori ravat hepanez nem Papap pimauhö an tat au hakahan hez-nen pori pot ravat hepan.”

²⁴Pot mañahan mañairooh-aban modari aban poñariviz mañahavoz hatevetet kaev ravat loporizaroh gitait ravah. ²⁵Tahan Iesu aban porin as hahan pim nakoe emat topourahan pot mañah, “Met ari hodad, aban Godiz homeo badae navat hezariz aban ahori kez tat hezaek añarab bat hor

batamahan aban ahö poriz irih het parum hamahat tamah. ²⁶Met tovai ari parum tamah-pot totunei, oñ ni tairap ahop ravekez homekez pop ni paru modari tin meñizovai sookezap, pot ravat hekë. ²⁷Ma ni tairap modariz garosik ravat hekezap nimaüz zaitivok nasotü, oñ nim modari meñizovai parum hahopanezat am tovai sohokë. ²⁸Met ne Añaraboz Nanep añarabohö ne neñizat nem gogov netohopanez homet naem, oñ neohö ñomat añarab ahovokaro meñizat parum hori tamahañiz hañiv bom hat emoh. Met povoz zut ari aban ahori ravat hepekezari modari meñizovai sohopek,” pot mañah.

Aban etañ kutañariv batin batak

Mak 10:46-52; Ruka 18:35-43

²⁹Pot mañat Zeriko zeit betet honoohan añarab ahovokaro Iesunañ honeo sooh. ³⁰Tahan aban etañ kutañariv non helevavok toutat het Iesu nonoroh soohan hahan hatevetehapuh parup pot ahoam ñeo ñarah haoh, “Deim ahop, Devidiz ro iz mimip ae, ni deipimaz zakep tat eñiz.” ³¹Pot ahoam mañooohan añarab kez ravat parupin epat mañah, “Arip tovai okat haotunei.” Pot mañahan parup ahoam ñeo ñarah maot mañah, “Deim ahop, Devidiz ro iz mimip ae, deipimaz zakep tat eñiz.” ³²Pot hahan Iesu hatevetet gaa tat parup pim totoi emapanez mañahan bat emahan parupin at mañah, “Met neohö arip tair etomaz hat hameg?” ³³Pot hahan parup epat mañah, “Erom, haken deipim etañ tin etekaz zait teg.” ³⁴Pot mañahan Iesu zakep tat parupim etañik bahan nen tapuraham etañ tin etehapuh parup amun pinañ honeo sooh.

Iesu Zerusalem zeitak sah

Mak 11:1-11; Ruka 19:28-40; Zon 12:12-19

21 ¹Met Iesur pim mañairooh-abanari Zerusalem zeitak sapan hat zeipotaz totoi Oliv dañevok Betpasi zeipotak emahapuh pim mañairooh-aban porihanañ nañariv ²garos sapanez meet pot mañah, “Met arip zeipotaz totoi darim etet hez-okatak sat etepeken zeipotak namakez dorovok bol donkip kitü urapanen paru rop hepanen etet bitom baviat nehaz bat emei. ³Met baviat bat emepekez tohopeken nap aripin at añapan, povoz epat mañei, ‘Darim Amip bol donki epañariv bat sakan gog nav tapanez hahan deip ev emat baviameg.’ Pot mañepeken pi gu hapanen nehaz bat emei.” Iesu pot mañat meehan sah.

⁴⁻⁵Met batam propet aban napuhö pot hahan hez,

“Zerusalem añarabon epat mañ, ‘Ae, arim aban ahö tinap bol donki ropuz revah^m toutat masakavonañ arihaz emamahag etei.’ ”

Sekaraia 9:9

^m 21:4-5 Pavar 4-5 -Met aban betezari donkiholok helat sooh, ma parumotü bizahan basooh, oñ aban ahori osiholok ma kamereholok helat sooh.

⁶Met Iesu parup sapanez mañahan pim mañairooh-aban poñariv sat Iesuz hahat tat bol donkipur rop bat emahan, ⁷mañairoohari parum dim revahari donki ropuz revah Iesu toutapanezaek tezat biihan pi helat toutah. ⁸Tahan añarab ahovokaro parum dimir giv revahatü taput tezat nonoroh betevai soohan, nari zi marañ urelat bat emat nonoroh betevai soohan pi revah sooh. ⁹Met añarab ahovokaro paru narizaro garos met narizaro tokat tat paru ñeo ñarah epat haovai sooh,

“Epop Devidiz iz mimip ev, dari pim abatao bat hel batak. Met Godiz abat ahovonañ emamahaek tin metohopan. Povo God abarah hezapuz abatao bat hel batat biñ ravat ev hameg.”

Buk Song 118:25-26

¹⁰Met paru Iesunañ honeo pot haovai sohot Zerusalem zeitak berevahan añarab potakari etet basat em tat paru pot at mañah, “Aban tairap ok?” ¹¹Pot hahan Iesunañ emoohari hañiv parun epat mañah, “Aban epop Iesu, Galili zeisik Nasaret zeitakanañap, Godiz propet abanap ev.”

Aban nair nai zum toohari ruah

Mak 11:15-18; Ruka 19:45-47

¹²Met Iesu Godiz tup ahomakez temeraz kohat lokat etehan aban nari ideholor anumaihol bizahan heh.^a Ma mod nari parum aruñik hehan paru Romaholoz moni heleñ bat emat manoochan apok hañ^o tat Zudaholoz monis manooch. Met pot toohan Iesu emat etet abanari ruovai arü poñ bavetet id pururuahol bizahan heh-arü poñ amun baveteh. ¹³Tat pi pot mañah, “Met Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez, Nem tup ahomak añarab nemaz homet mañeo nañohopanez tupumak ev, pot hahan hez, oñ ari ñeti pov ba iz batat añaraboz moni ahos moreg metat bamegiek givogì tamegivoz zut ravamahan pim zeì epamak bahori batameg,” pot mañah.

¹⁴Pot tat Iesu poek hehan aban etañ kutarir eñañ hori hehari pihaz bat emahan batin batooh. ¹⁵Pot metoohan ñaroholohö etet, “Ae, Devidiz ro iz mim tinap emahan dei etet pimaz biñ ravat hez,” pot ñeo ñarah haohan aban anumaihol bareñ elat mañaroochariz ahorir aban ñeti kateñiz mañairahol Iesuhö tin metoohavoz homet, ñaroholoz haohavon hatevetet kaev ravat mogao tat ¹⁶Iesun at mañah, “Erom, parum nimaz hamahat ni hat navet tat heza?” Pot hahan Iesu epat mañah, “Rotap ne hateveteohö, oñ ñeti nao epat menahan hez, God ni ñaro goeri hodad tinao maneken

^a **21:12** Pavar 12, kapotak -Met anumai pori añarab bat Godiz homet bareñ elapanez hat bat em bizat zum tat monis bohöt heh. ^o **21:12** Pavar 12, pavarah -Met Roma ñai abanari Israel zeì posiz korav ravat hehaek orah rezah Romaholoz moniñ bat het tovai sooh, oñ Godiz tup ahomakeh bizapan hat bat emat apok hañ tat Israel parumauz moniñ manahan batahoh poek bizooh, oñ Roma porizañ poek naviz.

nim abatao bat hel batat nimaz biñ ravat hepan. Pot menahan hezaek paru okat ok nemaz hamah. Met menahan hez-pov rekö hamegiek ari hodad narav heza?” ¹⁷Pot mañat Iesu paru hehan berevat Zerusalem zeit betet Betani zeitak sat orah.

Iesu zi nameden mañahan ñu ravah

Mak 11:12-14,20-24

¹⁸Met pi orat het zeirevai al tezahan Zerusalem zeitak maot emapanez nonoroh emohot gin ñomat etehan, ¹⁹non helelavok zi named hehan uloñ tavat napan hat totoi sat etehan uloñ navad, oñ tae nenañ hehan uloñiz mel tahan bon ravahan pi zi pomeden epat mañah, “Ni uloñ maot navadotü, oñ pohao ñu ravekë,” haovaiam zi pomed tapurah ñu ravah. ²⁰Tahan mañairooh-abanari povon etet marahol gitañik ker menat, “Ui, tairavonañ mañahan zimed haovaiam tapurah zuam ñu ravah.” ²¹Pot hahan Iesu hañiv epat mañah, “Rotapuam ne arin epat añom, Met ari Godiz tin homeo badae batat, Rotap pi eñizapan, pot homet lop houlorizaronañ naketuz pori nem hahon zimed ñu ravahavoz zut rekot ari amun tepek. Ma ari dañ okovon, ‘Pezat sat iv havevok ñod,’ pot mañepek, povoz rekot pezat am sat ñodapan. ²²Met ari gog tairañ tohopekez homepekepuh Godiz homeo badae batat pi eñizohopanez homet rez kek tat mañ mañohopek, povoz pi rekot eñizohopanen gog poñ tohopek,” pot manah.

Pim tovai emoohavoz at mañah

Mak 11:27-33; Ruka 20:1-8

²³Pot mañat Zerusalem zei potak helat Godiz tup ahomakez temeraz kohat lokat añarabon mañohot hehan paru aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorir Zudaholoz aban koravori emat piin epat at mañah, “Erom, met tairapuhö ni ahop banavatat gog tovai emameñ-okoñ tookez nañahat emat ok tameñ?” ²⁴Pot mañahan Iesu epat mañah, “Met ne garos arin amun navoz at añoman hañiv nañepek, povozahoh ne nem tamoh-epañiz kapot arin bar añom. ²⁵Met God Zoanin mañahan añarab ivoh memeoh, ma hamarrah aban napuhö mañahan tooh?” Pot at mañahan parumam giz ñun ñun epat nae nap mañah, “Met dari, ‘God Zoanin mañahan tooh,’ pot mañakan pihon, ‘Met tairaz pi ñetiv haohan ari barotap navat teg?’ pot darin añapan hez. ²⁶Oñ piin epat mañak, ‘Hamarahanañ aban napuhö Zoanin mañooohan tooh,’ pot mañak, povoz añarab mod eperi Zoan pi Godiz propet abanap heh, pot pimaz homet ak hez, povoz paru darimaz mogao etat bahorï avatapan hezavoz dari piin hameg-epat namañotü.” ²⁷Pot nae nap mañat Iesun hañiv epat mañah, “Met Zoaniz het toohavoz kapot dei unun.” Pot mañahan pi epat hah, “Kar, ne arin Zoaniz toohavoz at añohon hañiv nanañ teg, povoz ne amun tairapuhö neen nañahan tamoh-kap pot arin bar naañotü,” pot mañah.

Iesu ro nañarivitī zu tat mañah

²⁸Met Iesu pot mañat maot epat mañah, “Met ñeti epov añoman hatevetet homet hezei. Met aban napur roñariv heh. Tat narah aban pop sat pim ro garosikapun epat mañah, ‘Nem rop, petev ni avasik sat gogov tookez ne zait toh.’ ²⁹Pot mañahan ro pop, ‘Evo, ne kaev,’ pot mañah. Tahapuh pi het maot homeohapuh hodad modao bat sat pim papapuz hahat tah. ³⁰Met ro garosikap, ‘Ne kaev,’ hahan papap pim ro modapun sat taput mañahan ro pop, ‘Gu nim hañit tom,’ pot mañat sat gog tapanezataz mañahaek pi nat, oñ am heh.” ³¹Met Iesu ñeti pov mañat parun at mañah, “Met ro tairap pim papapuz hahat tah?” Pot at mañahan paru epat mañah, “Ro garosikap pim papapuz hahat tah,” pot mañah. Tahan Iesu epat mañah, “Met epat añoh-epovoz zut paru takes monis booharir añ hadeholoz zut biz bogi tohot heharihö ari ritou etat Godiz masakavoz irih emat hez. ³²Met tairaiz paru hori heh-pori ritou etah hometunei, oñ Zoan emat non tinaorö añairoohan ari zait tat barotap navat, oñ ari ro tokatip giz nenasinañ gu hat am hehavo zut het arim hodad modao bat loporizaro borourepekez kaev ravat het barotap navat, oñ paru takes monis booharir añ biz bogi toohari Zoan non tinaoroz mañooohan hatevetet ro garosikapuz zut hodad modao bat loporizaro borourat barotap batah. Met paru pot toohan ari etet am loporizaro borourepekez kaev ravat Zoaniz añooohat barotap navat,” pot manah.

Aban horiri avasiz korav ravah-ñetiv

Mak 12:1-12; Ruka 20:9-19

³³Iesu pot mañat maot aban nariti bavatat epat mañah, “Met ari ñeti navoti bavatat añoman hatevetei. Aban nap pim ham ahö nar hehaek avas menat temer demahapuh greip marañ elat ñedehan heh. Tahan kohat roketak hamauruv greip uloñ mez rapapanen uruv berevapanez kedeh. Tahapuh givogiri emat uloñ utap tapanen tavapan hezavoz homet aban koravop het etehopanez ze agarë revah tovmak demahan heh. Tat aban mod nari korav meñet pot mañah, ‘Met ari uloñ utap tapanen bain ivov matut tepekepuh nema uz nao nevizat nao arim bei.’ Pot mañat paru korav meñet pi hotoh sat heh.

³⁴Met sat hehapuh tokat aban mau pop pot homeh, Peti greip uloñ avasik utap hatahan bain ivov matut tahao ev, pot homet pim gog aban nari av posik korav heharihö bain ivov manapanen bat emapanez hat meehan sah. ³⁵Tahan aban korav heh-porihö meehan emah-pori manapanez kaev ravat nap birepenañ urah, met nap men ñomah, ma modap heleñinañ ur ñomah. ³⁶Pot metat hehan aban maup hatevetet maot gog aban modari ahoam meehan sahan mamogariz metah-taput maot metah.

³⁷Tahan tokat aban avasiz maup pim rop meet pot hah, ‘Peti nem ropuz paru, “Ae aban ahop ev.” Pot hapanepuh pim ñeo hatevetepan.’ Pot hat meehan sah. ³⁸Tahan paru avasik korav hehari paru ro popun etet epat nae nap mañah, ‘Ae, av epesiz maupuz rop ok meehan emahag, etei. Met papapuzatü pihar bapan hezag dari pi zuam bat ur ñomakapuh av epes darim pohao bak.’ ³⁹Pot hahapuh pi bat avasiz iñidoh bin binivok betet ur ñomah.”

⁴⁰Met Iesu ñeti pov mañat aban poek het hatevetet heharin epat at mañah, “Met tokat avasiz maup emat aban av posik korav hehari tair metapan ari homeameg?” ⁴¹Pot hahan paru hañiv epat mañah, “Met maup emat aban hori pori map bahori batapan. Tat aban tin av posik korav ravat hepanez nenari meñepanen hepanepuh bi uloñ utap tapanen tavat bain ivov matut tat paru nao bat met maup pimauz nao manohopanez mod pori poek meñepanen hepan.”

⁴²Pot hahan Iesu epat mañah, “Met Baiñetinavoz Tepatak ñeti epov menahan hez,

Met aban nari zeï namak demapanez bah nar bat etet, ‘Horir ev,’ pot hat betehan oraehan tokat bah tapur zeimakez tok bah kapot tatar bavatah.

Met darim Ahop pot bavatah, povoz dari etet, ‘God tin am ok tah,’ pot hameg.

Buk Song 118:22-23

⁴³Met pot menahan hez-epov ari rekö hamegiek hodad nata? Met ne arin epat añom, Ari nemaz kaev ravat nevetegivoz homet Godiz masakavoz roketak hepekez hahan hez-tin pov arihanañ baarat añarab mod tin tohopanen tinao ou ravohopanezari manapan. [⁴⁴Met aban nap bahporah ñodapan, povoz pim aboi map ur kelapan, oñ bah porahö ñodat aban nap urapanezaek map sak elapan.”] (*Met Iesu pimauz homet epat mañah.*)

⁴⁵Pot ñeti poñ Iesu parun mañahan aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahorir Parisi abanari hatevetet pi parumaz homet ñeti poñ hah, pot paru hodad hatah, ⁴⁶povoz pi bat demapanez homeh, oñ añarab pimaz, “Pi Godiz propet abanap ev,” pot haohavoz homet paru Iesu bapanen añarabohö paru bahori metapan hezavoz ñaihet tat am heh.

Aban nap bolor gipiz tah

Ruka 14:15-24

22 ¹Met Iesu maot ñeti mod epov navoti bavatat parun epat mañah, ²“Met ari God arim koravopuz masakavoz roketak sat hepekez ñeti epovoti zu tat añom. Met aban ahö nap hehapuh pim rop añap bapanez tahan, pimeri map emapanen paru biñ ravat toutat gipiz napanez mañahapuh pi gipiz ahoam bat emat beirat biihan oraeh. ³Tahan pim gog aban nari meehan rap reet sat añarab gipiz potü emat

napanez garos hamañahan heharin nap nim sahaek honep honep añarabon epat mañovai sooh, ‘Sakaz hahan emoh,’ pot mañovai sah. Oñ sat mañahan paru kaev ravat, ‘Evo, dei nasotü,’ pot mañah. ⁴Tahan gog aban pori maot emat aban ahopun mañahan pi hatevetet pim gog aban mod nari meet pot mañah, ‘Ari sat paru añarab emapanez mañooh-porin maot epat mañei, “Met aban ahop bol kau ahoi haurat gipizonañ map bahoneo batat beirat biihan oraez. Povoze ari emepeken dari sakapuh aban rop añap bapanez biñ ravat gipiz potü nepekez hahan emeg.” Pot mañovai sei.’ ⁵Pot pim gog abanarin mañat meehan paru sat añarabon hahat mañovai sahan paru hatevetet kaev ravat nari parum adasik sahan met modari parum moni gogotak sahan, ⁶met mod narihö gog aban poriz nari bahori batak, met nari bat ur ñomah. ⁷Met pot metahan aban ahop hatevetet gitait ravat pim ñai abanari meehan sat pim gog abanari bat ur ñomah-aban pori map bat men ñomahapuh parum zeit rañiihan ñadat bon tah. ⁸Tahan aban ahö pop pim gog abanarin pot mañah, ‘Gipiz añarab emat napanez hat biihotü am oraez, oñ paru emapanez hahon ari sat mañeg-pori horiri ok, povoz kaev ravat heh. ⁹Oñ ari iñidoh berevat sat añarab togü manat hezaek etepekepuh porin epat mañei, “Aban ahop gipiz bareñat haviihan oraez, povoz ari mapori kohat sat nepek.” Pot mañat bavizat emei.’ ¹⁰Pot mañahan gog abanari berevat sat iñidoh heharin etet mañahan paru tinarir horiri map kohat emat zei pomakeh honeo lokat toutat atalip tat heh.

¹¹Pot tahan aban ahop lokat parunañ het etehan añarab modari parum toohat dim tinari meet heh, met aban nap pim dim pot nap bat namee, oñ pi am sat modarinañ upaip toutat hehan, ¹²aban ahop piin etet epat mañah, ‘Erom ae, dei dim tinari meet hezan, tairaz ni dim tinap namee du okotunañ emat hez?’ Pot at mañahan aban pop ñeti hañiv mañapanez bapap tat heh. ¹³Tahan aban ahop pim gog abanarin epat mañah, ‘Ari aban epopuz eñar maraz demat basat iñidoh betepeken kuturutak hep. Tapanepuh kutur akatak iñ hahot het kakamao hatevetehot gitahav men tep hahot hepan.’” ¹⁴Pot Iesu ñetiv mañahapuh bon tapanez epat mañah, “Rotap God añarab ahovokaroz as hamahan hateveteamah, oñ honep honep pim hamahavoz zait tat emamahan pi parumaz, ‘Nemeri ok,’ pot hamah.”

Takes monis manoohavoz at mañah

Mak 12:13-17; Ruka 20:20-26

¹⁵Pot hahan Parisi aban nari sat topourat pot nae nap mañah, “Met dari sat at ñe nañ mañakan pi hañ horiv hapanen pi bak.” ¹⁶Pot hahapuh Parisi aban narir zei posiz aban ahop Erod popuz hahan hehat tovai emooh-nari honeo meehan paru sat Iesun epat mañah, “Añairameñip ae, met dei nimaz hodad, ni ñeti rotapuv hameñip. Tat ni dei añarab kaev

ravak hezavoz homet hameñ bon, oñ aban ahö ravat hezarir betezari dei mapori Godiz nonoroh tin sookaz ni ñeti rotap poñihar añameñip. ¹⁷Povoz niin at nañakan hatevetet hañiv dein bar añekë. Met dari takes monis Sisa popuz gavman abanari manameg-pov tin, ma hori ok tameg? Povoz ni tair homeameñ?”

¹⁸Pot at mañah, oñ Iesu parum home horivonañ het at mañahavoz zuam hodad ravat hehapuh parun epat mañah, “Ari aban lop houlorizaronañ hezarihö, tairaz ne hori nao haom hat neen okat at nañeg? ¹⁹Met ari moni hel nas bat nañairei.” Pot mañahan paru moni nas batezat manahan ²⁰pi etet pot parun at mañah, “Met tairapuz akopur abatao moni epesik menahan hez? Hapeken ne hatevetem.” ²¹Pot hahan paru epat mañah, “Met Sisaz akopur abatao ok.” Pot hahan Iesu parun epat mañah, “Met povoz tairatü Sisa aban ahö popuz au ravat hez-potü paru manei, oñ tairatü Godiz au ravat hez-potü God manei.” ²²Pot mañahan paru hatevetet agol atat ñeti modao mañapanez paru bapap tat pi betet boreurat sah.

Ñomahari bal hapanez at mañah

Mak 12:18-27; Ruka 20:27-40

²³Met aliz tapusik Sadiusi aban pori Iesuz nakoe emah. Met paru pori ñomamahari maot bal nakaotü, pot haohari emahapuh Iesun epat at mañah, ²⁴“Añairameñip ae, Mosesihö ñeti kateo pot menahan hez, Met aban nap añap bapanepuh ñarop navat het ñomapanen aban popuz bosip hepanezaek añ hapuri pop bat het ñarohol batapanen pim nanepuz ñarohol pot ravat hepan, pot menahan hez. ²⁵Oñ ñetiv epat nañakan ni hatevetet. Met batam aban nari 7 deinañ honeo ev heh. Tat nanë garosikap añap bat hehaek ñaro nap navat am het abup ñomahan, ²⁶pim bos tokatizapuhoz añ tapup bat ñaro navat am het ñomah. Tahan bosiholohoz añ nen tapupuam bat ñomovai sohot bon tahan, ²⁷tokat añ pop amun ñomah. ²⁸Met aban map porihö añ pop bat ñomovai sohan, paru maporiz añap pot ravat heh, povoz tokat ñomamahari bal hapanez hameg-porah añ pop abü tairapuz añap pot ravat hepan?” Pot paru piin at mañah.

²⁹Tahan Iesu hañiv epat mañah, “Met ari Baiñetinavoz Tepatak menahan hezaek rekö hat am hodad narav, ma Godiz kezavoz amun tin hodad nat, povoz kut tat neen okat nañeg. ³⁰Met tokat añarab bal hapanezarah enzol abarah hezariz zut het maot nae nap navotü, oñ am hepan. ³¹Met ari añarab ñomat maot bal nakaotü pot hamegivoz ne arin epat añom. Met ari Godiz hah-ñetiv menahan hezaek rekö hakameg, oñ tair tat ari tin hodad narav? ³²Met God Mosesin epat mañah, ‘Ne Abraamir Aisakir Zekopoz koravop ev,’ pot mañah. Met God ñomat bon tamahariz korav narav, oñ biririam hezariz korav ravat hez. Povoz paru

pori ñomahaekanañ sat pinañ honeo biriri hez arin ev añamoh.”³³ Met Iesu ñetiv pot hahan añarab hatevetet heh-modari paru agol atat, “Ui, tair ok hah?” Pot hah.

Mosesiz katë tairavohö ritou tah

Mak 12:28-34; Ruka 10:25-28

³⁴Met Iesu Sadiusi abanarin ñeti tinao mañahan paru hañiv nak heh-ñeti pov Parisi abanari hatevetet paruhoen at ñe nao mañapanez hat pim nakoe emah. ³⁵Tat aban ñeti kateñiz mañair-ñap hañ horiv hapan hat piin epat at mañah, ³⁶“Añairameñip ae, met Mosesiz ñeti kateñ menahan hezaek tairavohö modañ map ritou metat ahov ravat hez?” ³⁷Pot at mañahan Iesu hañiv epat mañah, “God arim Ahop hez, povoz nim hezhezao, ma loporir hodadeo pi nenap map manat pimazahar zait tat hez. ³⁸Met ñeti katë añoh-epov ari bagaros batat tin homet baval hat sohopekezao ev. ³⁹Met ñeti katë epovoz irih modao amun epat hahan hez. Met nimaüz homet zakep tat hezavoz zut añarab modariz homet zakep tat tin metovai sohoz. ⁴⁰Met ñeti katë epovokaro Mosesir propet abanariz menahan hez-poñiz kapotak hakez.” Pot Iesu Parisi abanarin mañah.

Iesu Parisi abanarin at mañah

Mak 12:35-37; Ruka 20:41-44

⁴¹Tahapuh Iesu Parisi aban porin pot mañah, ⁴²“Met Godihö Kristo ari eñizapanez au hahan hezaek tairapuz iz mimipuhö pot tapanez au hahan hez? Ari hapeken ne hatevetem?” Pot at mañahan paru epat hah, “Met batam ahö ravat hehap Devid popuz ro mimip ou ravapanez au hahan hez.” Pot mañahan Iesu parun maot at mañah, ⁴³“Tin hag, oñ batam Devid pop Godiz Pul Tinapuhö hodadeo mañahan Kristo popuz homet, ‘Nem Amip,’ pot hahavoz kapot tair? Met Devid epat hahan hezavoz homet arin ok at añoh,

⁴⁴‘God nem Amipun pot mañah, “Nem mar giñasiz nakoe ev emat touteken nimaz kaev ravat hepanez pori bat hor batat nim irih ne meñeman ni parum revah hekë.”’ *Buk Song 110:1*

⁴⁵Met ev Devid Kristo popuz homet, ‘Nem Amip,’ pot hah-pop tair tat pim ro iz mim nenap ou ravapan?”^p ⁴⁶Pot mañahan paru hañiv mañapanez bapap tah, povoz porahanañ paru maot piin at ñe modañ namañ, am heh.

---

^p 22:45 Pavar 45 -Met Kristo pi pohao hezap ok, povoz Devidiz ahop heh, oñ hamarah Maria batahan abanap ravahaek pi Devid tapupuz ro iz mimip ou ravah. Met Parisi aban pori, Iesu pi Kristo Godihö meeapanez au hahan heh-tapup ok, pot pimaz hom namee, povoz Iesu at ñe pov parun mañahan hañiv hapanez bapap tah.

Parisi abanariz kapot bar mañah

Mak 12:38-39; Ruka 11:43,46; 20:45-46

23 ¹Tahan Iesu añarab ahovokaror pim mañairooh-abanarin epat mañah, ²“Met batam God Mosesin mañahan pi ñeti kateñ menahan hezaek paru Parisi abanarir aban ñeti katē poñ añarabon mañamah-pori ñeti katē poñiz korav ravat hez. ³Met ñeti poñ bade de añohopanezat hatevetet tohopeken tin ravohopan, oñ paru giz nenañinañ arin añovai parumauhö añamahat tin baval nak tamah, povoz ari parum tamahat tovai totunei. ⁴Met parum ñeti añamahavoz tairavoti zut tat haom? Met ari honoman ahotü ñelet samegivoz zut paru ari honoñai povor kao bat het tohopekez ñetiñ añamahan ari kakamao hatevetevai emameg, oñ ñeti añamah-poñ parumau am tin baval nak hez. ⁵Met nonair nai tovai emamah-potun añarab modari etet parumauz, ‘Tinari ok,’ pot hahopanez hat paru pot tamah. Tat paru Mosesiz hahan hezao tovai Godiz ñeti nañ menat gag bisiz ma mar roriñiz zut el hatat ourah demat samah, ma Mosesiz hahan hez-modao tovai paru mañeo hahopanez dimiholok bi nañ ul tat bamanat mañeo hamah, oñ ul poñ pim hahan hezat nat het ul toveñ tat dim teteñik bamanamah. ⁶Met gipizor anumai bareñat topourat biñ ravat nameg-porah paru bol ahö tinañihar parum bat napanez zait tat an tat bamah, ma arim topour zeñik lokat topourameg-porah paru pori sat garosik tek tinañik toutat hepenez paru zait tat toutat hez. ⁷Met añarab togü manat hezaek paru haeñ tat sohopenen añarab modari parun etet, ‘Deim añairameg-ahori ae,’ pot mañohopanez paru zait tat het pot tovai samah.

⁸Met ari naner bos ravat hezan ne nenap arin añairamohop ev, povoz modarihö arin, ‘Añairameñ-ahop ae,’ pot añohopanez hometunei. ⁹Met abarah hez-nenap arim Papap hez, povoz ham aban nari ba ahori batat porin, ‘Apai ae,’ pot mañotunei. ¹⁰Met ne Kristo tapü epopuhö arimaz korav ahop ravat hez, povoz añarab modari arim abatao bat hel batat arin, ‘Deim ahori ae,’ pot añohopanez hometunei. ¹¹Oñ tairari modariz hahopanezat baval hat tin meñizat asit metohopanez porihoh ahori ravat hepan. ¹²Met tairap pimauz abatao bat hel batat hahopanez pop God pi bat hor batapanen abatao bonop ravapan, oñ tairap pimauz abatao bat hor batat hepenez pop Godihö pi abatavonañap bavatapan,” pot mañah.

Parisi abanarin ñetiv mañah

Mak 12:40; Ruka 11:39-52, 20:47

¹³Pot mañat Iesu Parisi abanarin epat mañah, “Met ari Parisi abanari ma aban ñeti kateñiz mañairahol, ari lop houlorizaronañ het giz nenañinañ haovai samegiek, mai zakep ari hori ravepek. Met ari Godiz masakavoz roketak sat hepekez zait nat het añarab poek sat hepenez zait

tat het samahariz nonor memeriameg. [14Met ari Parisi abanari ma aban ñeti kateñiz mañairahol, ari lop houlorizaronañ het giz nenañinañ haovai samegiek, mai zakep ari hori ravepek. Met ari añ hapurihol moreg metat parum zeññir nonair naitü batep tat arim bamegin paru betez hez. Tat ari añarab modari arin etet arim abatañ bat hel batat hahopanez hat mañeo toveam beri haz hahot hez. Mai zakep arim hañ bepekezao honoñai map ahov bepekezari ok.]

15Met ari Parisi abanari ma aban ñeti kateñiz mañairahol, ari lop houlorizaronañ het giz nenañinañ mañovai samegiek mai zakep ari hori ravepek. Met añarab patari Zudaholoz zut ravat arinañ honeo emohopanezariz mel tovai iv havevoz revah sohot zeñi modañnik sameg. Pot tovai samegin nari arinañ honeo em ravamahan parum hodad tinao ba in balavĩ metamegin ari itiñadek sat hepekez hori tamegit etet tovai samahapuh paruhö ritou etat it poñadek sat hori ravapanez poñ ahoam tovai samah.

16Met ari aban kutarihö añarab modarin non horioroh sohopanez mañairat moreg pot mañameg, ‘Met arihanañ aban napuhö pot hapan, “Godiz tup ahomakez abatawok rotap ne gog pov tomaz ev hamoh.”’ Pot hapanepuh gog hapanez pov rekot nat hepan, povoz pim hapanez pov betezao ravapan. Oñ arihanañ aban napuhö, “Godiz tup ahomakeh golivonañ matut tat biihan oraezañiz abatawok ne rotap pot tom,” hapanepuh hapanez pov rekot naelotü, oñ am tapan,’ pot hameg. 17Met ari aban kutarin epat añom, Met Godiz tup ahomakez abatao ahö ravat hezan golivonañ matut tat bizegin oraez-poñiz abatawohö ritou namet hez, oñ golivonañ poñ kohat tup ahö pomakeh biigin hez-nen poekaz abatavoñañ ravat hez.

18Met arim moreg hameg-modao ev. Met arihanañ aban napuhö pot hapan, ‘Ne Godiz tup ahomakeh anumaihol bareñ elat mañaramah-arü posiz abatawok rotap ne gogov tomaz ev hamoh.’ Pot hapanepuh gog hapanez pov nat hepan, povoz rekot betezao ravapan. Oñ arihanañ aban mod napuhö pot hapan, ‘Ne arü posik anumai nap Godiz homet bareñ elapanez revah bizahan oraez-popuz abatawok rotap gog epov tomaz ev toh,’ pot hapanepuh rekot hapanez pov naelotü, oñ am tapan. 19Met ari aban kutari arin at ñe nao epat añom, Met arü anumaihol biit bareñ elamah-posiz abatao ahö ravat anumai bareñamah-porizao ritou metat heza? Evo, anumai pori ritou namet hez, oñ posik anumai pori bat em bizat bareñ elamah-nen poiho arü pos abatavoñañ ravat hez. 20Met ari tairari Godiz tup ahomakeh anumaihol bareñ elat mañaramah-arü posiz abatao hat, ‘Rotap arü posiz abatawok gog epov tak,’ pot hameg-pori ari arü nenasiz abatao hat barotap batat ok nak, oñ arü posik bareñ elapanez anumai biamahan oraez-poriz abatao honeo ok hameg. 21Ma ari tairari Godiz tup ahomakez abatao hat, ‘Rotap tup ahö pomakez abatawok gog

pov tak,' pot hameg-pori ari tup nen pomakez abatavok ok nak, oñ God poek hezapuz abatavonañ karar ok hameg. ²²Ma ari tairari abarah zei tinasiz abatao hat 'Rotap ze tin posiz abatavok gog pov tak,' pot hameg-pori ari ze tin nen posizahar ok nak, oñ God poek tek tinatak toutat korav hezapuz abatavonañ honeo ok hameg.

²³Met ari Parisi abanari ma aban ñeti kateñiz mañairahol, ari lop houlorizaronañ het giz nenañinañ haovai samegiek mai zakep tokat ari hori ravepek. Met Mosesiz ñeti katë epov baval hat samegiv ev. Arim nonair nai ma gipiz bat bamain batat orañ biamegin 10 ravamahan ari poekanañ or hon nao bat Godiz biñ ravat pi manameg. Pov tin ok tameg, oñ tairaiz pim ñeti katë garosikañiz unun manameg? Met ñeti epeñiz añamohoñ ev, Añarab modariz zakep tat masak metao, ma Godiz homeo badae batat pim nonoroh tin sohopekezae, met ñeti tin epeñ ari unun manat beteameg. ²⁴Oñ ari aban kutarihö añarab modarin non horioroh sohopenez mañairamegiek, arim gipizoh pei goe nahol hezan tin etet bavetetahoh nameg, oñ anumai ahö nap arim gipizoh hezan ari et nareek, ununuam am bat nameg," pot manah. (*Met paru ñeti katë goe tokatizañ bamamog batat ñeti katë ahö tin hepanezañiz unun manahavoz homet potuti zu tat mañah.*)

²⁵"Met ari Parisi abanari ma aban ñeti kateñiz mañairahol, ari lop houlorizaronañ het giz nenañinañ mañovai samegiek mai zakep ari hori ravepek. Met arim heri koruñik tin ivov ñodameg, oñ ari givogivor hori ahov tamegiek arim loporizaroh horiñ map an pap manat hez. ²⁶Ari aban kutari, kapuñir suaniz kohat du tat hezaek garos ivoh betetahoh iñidohasiti honeo ivoh betehopeken tin ravohopan.

²⁷Met ari Parisi abanari ma aban ñeti kateñiz mañairahol, ari lop houlorizaronañ het giz nenañinañ haovai samegiek, mai zakep ari hori ravepek. Met añarab ñomamahan baveirat parum revah heleñ tin bizat zi buñ ñedet, 'Tin ravat hezag, etei,' pot hameg, oñ kohat ñomari zañ tamahan porporohol roreamahavoz zut ari hez. ²⁸Met ev añoh-povoz zut ari tovai samegin modari arin etet, 'Tinari ok,' pot arimaz hamah, oñ arim loporizaroh horivor moregao ahö ravat hez," pot mañah.

Parisihol hori toohavoz mañahao ev

²⁹Pot hat maot epat mañah, "Met ari Parisi abanari ma aban ñeti kateñiz mañairahol, ari lop houlorizaronañ het giz nenañinañ haovai samegiek, mai zakep ari hori ravepek. Met Godiz propet abanari ma aban tin modari baveirahan hezaek ari, 'Hatahav ev beiraez,' pot homet ze tinañ demat zi buñ ñedet red tinao metameg. ³⁰Tat pot hameg, 'Batam darim iz mimiholohö Godiz propet abanari men ñomah-porah dari hegitin paru menahaek nameñiz teg narab.' ³¹Pot hamegiek rotap ok paru Godiz propet abanari men ñomahariz iz mimihol ari het arimauz kapot ba ou batameg. ³²Povoz arim iz mimiholohö

paru propet aban ravat hehari men ñomoohat amun ari tohopekezari ok.
³³Povoz ari hamal horiholoz tamahat hori tovai samegiri, tokat God ari añarab ñevok eviit an etapanezarah petev pot tameg-epovoz hañiv bat ari itiñadek sat hori ravepekez añapanen ari tair tat zei manepek? Evo, rekot bon, oñ am horiek sepek.

³⁴Met ari pot hez, povoz tokat ne Godiz propet aban modari ma aban hodad tinavonañari ma baiñeti tinao añohopanezari ba ou batoman arim ñaravatak gogot tohot hepanen arihō paru nari bat men ñomepek, ma nari bat zarah ur ñomepek, ma nari bat topour zeiñik basat biñinañ urat ruohopeken barezat zei modañik sohopan. ³⁵Met batam kapot tat aban horiv bon tinap Abel pop menahaekanañ arim iz mimiholohō aban parum horiv bon nari am menovai emoohapuh Berekiaz rop Sekaraia amun Godiz tup ahomaker anumaihol bareñ elat mañaramah-arū posiz ñaravatak hehan pop amun menah. Met ari arim iz mim porinañ honeo ravat tokat hañiv bepek. ³⁶Rotap epat añoman hatevetei. Met batam arim iz mimiholohō aban horiv bonori menooh-povoz hañ horiv parunañ honeo ari amun bepek.”

Zerusalem añarabon zakep ñeo mañah

Ruka 13:34-35

³⁷Pot mañat maot epat mañah, “Mai zakep ari Zerusalem añarab, Godiz propet abanari menoog, ma pim gog aban modari arihaz meehan emoohan heleñinañ uroog, povoz epat arin añom, Met hohorep pim rohol batopourat ñep mezat korav tin hezavoz zut orah rezah ne arimaz zakep tat tin korav ravat hemaz zait tat hez, oñ ari povoz kaev ravameg. ³⁸Ae hatevetei, God evetepanen arim zei ahō epat betezat ravapan. ³⁹Met ne arin epat añom, tokat ari neen maot et nanerezotü, oñ ari, ‘Godihō okop pim abatavonañ meehan erah, povoz piin biñ mañook,’ pot ari nemaz hapekez porah maot neen etepep.” Pot Iesu parun mañah.

Tup ahomak hori ravapanez hah

Mak 13:1-2; Ruka 21:5-6

24 ¹Met Iesu pot mañat bon tahapuh Godiz tup ahomak betet sovai pim mañairooh-abanari pim nakoe emahapuh borourat paru maot tup ahō pomaken paru etepanez piin mañah. ²Tahan pi parun ñeti hañiv epat mañah, “Erohol, ari tup ahō akamaken etekaz hamegiek, ne rotap epat arin añom, Paruhō tup akamak heleñinañ tin kez demovai helahan hezaek, aban ñai narihō map ur edapanen ñodat hel nao hel modavoz revah naoraetü, oñ map mainor pain ravat oraepan,” pot mañah.

Tokat berevapanezañiz ñetiv

Mak 13:3-20; Ruka 21:7-24

³Pot mañahapuh Iesu Oliv dañevok sat toutat hehan pim mañairooh-abanari parum main emat piin epat at mañah, “Met tupumak edapanez

nim dein añeñ-okat tairarah tapan? Ma ni maot emeken ham epar bon tapanez totoi ravapanen non tairaorö ou ravapanen dei etet hodad ravat, 'Pi emapanez tahan okat ok tah,' pot hak?" 4-5 Pot at mañahan Iesu epat mañah, "Ari tin homet etevai sohozei. Met tokat aban narizaro honep honep emat nem abatao hat epat moreg hapan, 'Met ne Kristo ev.' Pot hapanen ahovokaro hatevetet paru barotap batapan. Oñ hamoh-epat aban porihö arin moreg etapan hezag, tin homet etevai sohozei. 6 Met tokat arim totoi zei ñai ahov ou ravat nae nap menohopanen ari ñevon hatevetehepek, ma 'Zei hotoh nasik zei ñai ahov tamah,' pot hahopanen ari hatevetepek. Tat ari zuam zageri tat ahoam home midin totunei. Met pot tapanez porah ne zuam naemotuzarah ok, povoz am tohop, 7 Oñ añarab nari zei nasikanañ bal hat emat zei modasikarinañ nae nap menohopan, ma aban togü nat bal hat sat aban togü modatanañ nae nap menohopan. Ma zeisikaroh gin ahov berevohopan, ma hamar zebemun ahoñ tohopan. 8 Met añahol ñarohol batapanez garos kapot tat kakamao aviam hateveteamahavoz zut nonair nai hamoh-potü berevohopanen, honoñai ou ravohopanen hatevetehepekez pov kapot nenaek ok hatevetehepek.

9 Met pot tapanez porah ari nemaz homevai emohopekezaek añarab zei maposikarohari arimaz kaev ravat mogao etat hepanepuh, ari nari avapanepuh honomanavor kakamao anapan, ma paru ari nari emenapanen ñomepek. 10 Tohopanen añarab ahovokaro ñaihet tat Godiz homeo badae batat hepanez pov betet nari paru nae nap kaev ravat berat hepan, ma nari parum modari ñai abanarin manohopanen bahori metohopan. 11 Met aban ahö navokaro emat epat moreg hahopan, 'Dei Godiz ñetiv hamegiri ev emegig, arin ñetiv añakan hatevetepek.' Pot hahopanen añarab ahovokaro hatevetet, 'Rotap ok hamah,' pot hat parum moreg hahopanezat tat non horioroh sohopan. 12 Tapanen hezhez horiv zeisikaroh berevat an pap manapanen añarabohö nae nap zakep tat masak metao bon hepan. 13 Oñ añarab tairari kaev narav het rez kek tat nemaz homehot tovai sohopanezari Godihö paru pimeri bavatat tin hepanezaek meñepan. 14 Met añarab God parum koravopuz masakavoz roketak hepanez ñeti tin epov nem gog abanari mañovai sohopanen, zeirizaroh map an pap manapanen añarab maporizaro hatevetet garë hapanenahoh tokat ham epar bon tapan," pot mañah.

Honoñai ahov berevapanezao

Mak 13:14-23; Ruka 17:23-24, 21:20-24

15 Met Iesu pot mañat maot epat mañah, "Met batam Godiz propet aban nap Daniel popuhö epat menahan hez, 'Met pei hori ahovonañ nap Godiz tup ahomakeh emat bahori batapan.' Pot menahan hezaek tokat pei pop emat tup pomakeh hepanen ari etet zageri tepek." (Met Iesu

pot hahan hez-ñeti epov ari rekö hapekezari tinam homet hodadeo bei.)
¹⁶Met Iesu maot epat mañah, “Met pei pop emapanez porah añarab Zudia zeisik hepanezari parum zeñ betet paru bareet dañeñik sapan. ¹⁷Met añarab zeï aropoñik toutat hepanez pori maot parum zeñik kohat lokat parumotü navotü, oñ am poekanañ bareet sapan. ¹⁸Ma añarab adañik sat gogot tohopanezari maot zeñik emat tamaravoz dimihol navotü, oñ poekanañ am bareet sapan. ¹⁹Mai zakep, met pot tapanez porah añ ñaro ñekeñinañ ravat hepanezari, ma añ ñarohol maok batat apeteñ manohopanezari paru bareet bar baram sapan pot homeamoh. ²⁰Met utarar tamarao tapanezarah, ma arim gogot natotuz aliz poñiz nasik pei pop emapanen barezat sepekez rekot narav tapan hezavoz homet ari Godin eñizohopanez mañ mañovai sohopek. ²¹Met pot tapanez porah añarab honoñai ahoñ map hatevetehopan, met God abarar hamar kapot tat matut tahaekanañ honoñai berevapanez okovoz zut nao ou narav, met tokat pim zut mod nao amun ou naravotü, oñ berevapanez hamoh-nen poraham ou ravat bon tapan. ²²Oñ God pimauhö pim añarab ba ou batahan hezariz homet, zakep tat honoñai pov tokat berevapanez añoh-poñiz homet alizañ ba avı batah, oñ pi pot ba avı navatatin, añarab map horı ravat ñomah narab.

²³Met honoñai pov berevapanez porah aban narihö arin epat añapan, ‘Met Kristo emat ev hezag, ari emat etei,’ ma mod narihö, ‘Kristo zeï okatak ok hez,’ pot añapanen ari parum añapanez povoz tovai, ‘Rotap ok añah,’ pot haotunei. ²⁴Ma aban moreg narihö emat, ‘Ne Kristo ev,’ ma ‘Ne Godiz propet abanap ev,’ pot añapan. Tapanen ari Godiz añarab ba ou avatahan hezarihö etet, ‘Rotap Godihö meehan emahap ev,’ pot hapekez homet red navor nao tapanen agol atat ari barotap batotunei. ²⁵Met nem ñeti añoh-epov tokat ou ravapanezao ev bar añoh, povoz ari hatevetet tin hodad ravei.

²⁶⁻²⁷Met rotap uas abarah reamahan añarab mapori eteamahavoz zut ne Añaraboz Nanep ou ravat maot emoman ari mapori neen etepek. Povoz aban narihö moreg nemaz, ‘Pi haemat ham betezarah hez,’ pot moreg etapanen ari tovai poek sotunei, ma ‘Pi haemat zeï okomakez kohat iz ravat hez,’ pot hapanen ari parum moreg hapanezavoz barotap batat homeo badae batotunei.”

²⁸Iesu pot mañat maot epat mañah, “Met anumai nap ñomat hamarrah oraezan havı ahö duhol emat map togü manat hezan dari eteamegivoz zut ev arin añoh-poñ ou ravohopanen ari etet hodad ravohopek,” pot mañah.

Añaraboz Nanep maot erapanez ñetiv

Mak 13:24-31; Ruka 21:25-33

²⁹Pot mañat maot epat mañah, “Met honoñai añoh-poñ mamog berevat bon tovaïam gitap berevovai zuam pim alizao maot bon tapanen kutur

manapan, ma ñonis berevovai pim alizao amun maot bon tat namañotü. Tapanen zeizañ abarahanañ tiz ñodapan, ma abarah mod kez poh hezatü parum hezaek het do do tohot non samahañ betet patati betez betez sohapan. ³⁰Pot tohopenen ne Añaraboz Nanepuz redeo abarah ou ravapanen, zeï maposikaroh añarab nemaz homeo badae navat hepanezari etet iñir zakep ahov tohot hepanen ne unitak rouvat kez ahovor aliz ahovonañ eroman paru neen et nereepan. ³¹Tapanen Godiz tibi ahov ñeo map ahö hahopenen ne enzolihol meeman zeï maporizaroh sat em tat, Godiz ba ou batahan hez-añarab pori batogü manapan,” pot mañah.

Ziñin etet hameg-ñetiv

Mak 13:28-31; Ruka 21:29-33

³²Tat maot epat mañah, “Met ziñiz tamahat ari homei. Met zi geleñ berevat zi tae mageiñ meet het tor ravovai samahan ari etet, ‘Git kezao ravapanez ev tah,’ pot hameg. ³³Povoz zut tokat ari etepeken nonair nai añamoh-epotü ou ravapanen, ‘Totoiam pi erapanez tahao ev,’ pot hapek. ³⁴Met ari hatevetei, Zuda arim nari am birirï hepanen hamoh-epotü ou ravapanen etepan. ³⁵Met tokat abarar hamarar nonair nai map bon tapan, oñ nem ñeti haovai emamoh-map epeñ pohao am het hepanepuh bon natotü,” pot mañah.

Iesu maot erapanez alizasiz hodad nat

Mak 13:32-37; Ruka 17:26-30,34-36

³⁶Pot mañat maot epat mañah, “Met nem emomaz alizasiz ari añarab hodad nat, ma abarah enzolihol amun hodad nat, ma ne Añaraboz Nanep amun hodad nat, oñ nem Pap nenapuhö aliz posiz hodad hez. ³⁷Met batam Noa het sipimak demah-porah añarab horiam tooh-povoz zut ne Añaraboz Nanep ev hamarar maot emomazarah taputam tohot hepanen erom. ³⁸Met iv havë ahov emat zeisikaro bamezapanez totoi ravahan paru unun het gipizor ivov novai añarab nae nap bovai soohan Noa sipimakeh lokah. ³⁹Tahan iv havë ahov emapan pot paru hodad nat het, Dari tin ev hez, pot homet tovai soohan iv haveo ahö ravat emat añarab pori map bamezahan emiv elat ñomat bon tah, met povoz zut ne Añaraboz Nanep maot emomazarah añarab zu taput, Dari tin hez, pot homet tohopenenahoh honoñai ahov paruti ou ravapan.

⁴⁰Met emomaz porah aban nañariv adasik gogot tohot hepanen enzolihol meeman emat aban nap hepanen nap bapan. ⁴¹Ma añ nañariv amun honeo gipizoz gogot tohopenen enzolihol meeman emat añ nap bapanen modap am hepan. ⁴²Met ne arim Amip emomaz alizasiz ari tin hodad nat, povoz tin ñai biit etet hezei. ⁴³Met aban zeï namakez maupuhö aban givogip naratiam emat pimetü bapanezao hodad hatat

hehatin, pi homeme het aban givogī pop emapan hezavoz ñai bizat etet heh narab. ⁴⁴Met povoz zut ne Añaraboz Nanep maot emomaz porahaz ari amun unun hepeken taput naratiam ne emomag, ari nemaz tinam ñai biit etehot hezei,” pot mañah.

Aban tinapur horiputī bavatat mañah

Ruka 12:41-48

⁴⁵Iesu parun pot mañat maot epat mañah, “Met gog aban nap tair tapanen pim hodad tinao ou ravapan? Met aban ahö nap sapanez tat pim gog abanarihanañ tin tohopanepun etet korav ravat het piuhö gipiz gamö rezat manohopanezap ba ou batat meñepanen pi poek het pim ahopuz mañat sapanez pot pi tin tohopan. ⁴⁶Met aban ahö pop sat hepanezaekanañ maot emat etepanen garos mañat sahatam gog aban pop tohopan, povoz gog aban popun, ‘Ni hodad tinavonañ hez,’ pot mañapanen pi biñ ravat hepan. ⁴⁷Tapanen aban ahö pop pim gog modañiz map piin au mañapanen korav ravat hepan. ⁴⁸Oñ gog aban modapuz hodad tinao bon hepan, povoz pim aban ahop sapanen pi pot homepan, Nem aban ahop sahaek zuam maot naemotü. ⁴⁹Pot homet pi gog aban pim irih het gogot tohopanezari urovai aban iv kezao nat rumuramaharinañ honeo ravat gipizor ivov novai rumurat tohopan. ⁵⁰Met pi pot tohot pim ahop emapanez homet naketuz porah ahop naratiam maot emapanepuh etet gog aban horī tohopanez pop ⁵¹ahoam urat bahorī metapanen aban horī tohopanez porinañ honeo ravat paru iñ hahot het kakamao hatevetehot gitahav men tep hat hepan.” Pot Iesu parun mañah.

Ñari añaholotī bavatat mañah

25 ¹Pot mañat Iesu maot epat mañah, “Met maot eromazarah God arim koravopuz masakavoz roketak hepekezavoz ñari añ naritī zut tat epat añom. Met ñari añ nari 10 hehan aban nap añap bapanez hahan heharah ñari añ pori parumatak hehaek pot homet heh, Petev emapanez hahan heharah eveg, peti ok nonoroh emamah. Pot homet ñari añ pori parum ramuñ bat rañizat nonoroh bavizat emapanez sooh. ²⁻⁴Met ñari añ poriz 5 pori paru kut tat heh, povoz parum ramuñik, Ivov ahö beo reet hez, pot homet et narë rañizat bat sooh, oñ ñari añ mod 5 pori paru hodad tinavonañ heh, povoz, Ramuñik ivov zuam bon tapan hezag, pot homet ñereñik iv modañ holat ramuñ rañizat honeo bat sooh. ⁵Tahan aban añap bapanez hah-pop zuam naem tahan ñari añ pori nonoroh sat ñai bizat het etehot hehaek etañ au gom metahan au orat heh.

⁶Pot tat orat hehan lop gitum ravoohan napuhö epat hah, ‘Ae, aban añap bapanezap totoi ok emamahag, ari bal hat bavizat sei.’

⁷Pot hahan ñari añ pori zuam bal hat parum ramuñ ba avī bataan

hehaek tin ñadapanez ba ahö batahan, ⁸paru ñari añ iv ñereñik ivov holat nav emooharihö holat emooharin epat mañah, ‘Met deim iveñ bon tahan deim ramuñ upizahag, arimeñik meepekepuh iv hotoñ anepeken deimeñik meet maot rañizakan ñadapanen dari honeo sak.’ ⁹Pot mañahan paru hañiv epat mañah, ‘Evo, met iv epeñ deim rekot bat emoogiek eveg, dari mapori meekan peti rekö naravotü, povoz arimauhö sat arim nañ zeirurum zeimakeh zum tat meet emei.’ ¹⁰Pot mañahan paru iveñiz melahar soohan aban añap bapanez pop emahan ñari añ hodadevonañ heh-pori pi bavizat paru honeo emat kohat añarab tapanezañariviz biñ ravat gipiz ahotü bareñat biihan heh-zei pomakeh lokahan haitokor hamerizah.

¹¹Tahan tokat ñari añ iveñ zum tovai sooh-pori emat pot hah, ‘Erom, ni haitokor teeken dei kohat emak.’ ¹²Pot hahan pi hañiv epat mañah, ‘Evo, rotap ne arimaz ununug, sei.’ ”

¹³Met Iesu ñeti pov mañat bon tahapuh maot epat mañah, “Met ari hatevetei, ñari añ pori, Abanap tairarah emapan, pot hodad nat hehavozei zut ari ne eromaz aliz posiz tin hodad nat hez, povoz tinam ñai biit het etehozei,” pot mañah.

Aban nañariv napuz ñetiv

Ruka 19:11-27

¹⁴Met Iesu ñeti epov mañat maot mod epov mañah, “Met ne maot eromazavozei ari hodad tepekez hat aban nañariv naputi zu tat epat añom. Met aban ahö nap het ze hotoh nasik sapanez tat pim gog aban nañariv napuz as hahan emahan paru pimotuz korav ravat hepanezei meñeh. ¹⁵Tat pim gog aban poriz pot homeh, Met aban akap pim hodadeo ahö hez, met mod okop pim hodadeo ahö heriam hez, met modap pim hodadeo aviam hez. Pot homet pim monis baverat paru moni pos bat gogot tat moni revahas bizohopanez hat, hodad ahovonañap moni ahos 5 tausen kina manat, moni ahö heris 2 tausen kina modap manat, moni goe heris 1 tausen kina modap manah. Pot manahapuh pi sah. ¹⁶Met monis pot manat aban ahö pop sahan met aban 5 tausen kina manah-pop tinam homet zuam moni gogot tat 5 tausen kina modas revah biohan 10 tausen kina ravah. ¹⁷Met aban 2 tausen kina manah-pop taputam moni gogot tat 2 tausen kina revah biohan 4 tausen kina ravah. ¹⁸Pot aban mod poñariv tah, oñ aban 1 tausen kina manah-pop pi moni pos basat hamauruv menat hamarrah beirahan heh.

¹⁹Pot tat hehan aban ahop sat ahoam heh. Tat gog aban moniñ manah-pori tair tah, pot hapanen hatevetepanez maot emah. Tat parumaz as hahan emahan pot at mañah, ‘Met moni anohon beg-poñ bat tair teg? Hapeken ne hatevetem.’ ²⁰Pot hahan aban 5 tausen kina manahap 5 tausen kina revah biohas bat emat pot mañah, ‘Erom, ni eterë, ni 5

tausen kina naneñin ne maot moni gogot tat moni 5 tausen kina mod epes bat revah biohon oraehaek ev.’ ²¹Pot mañahan pim aban ahop epat mañah, ‘Erom, ni nem gog aban hodadevonañ tinap, met gog avit nanohon tin korav ravat heñ, povoz petev gog ahotak neñeman korav ravat heken deip honeo het biñ ravat hepain,’ pot mañah.

²²Met aban 2 tausen manahan bah-popuhoe epat mañah, ‘Erom, met ni 2 tausen kina ne naneñin moni gogot tat 2 tausen kina revah biohon oraehaek ev.’ ²³Pot mañahan aban ahop gog aban mod popun epat mañah, ‘Erom, ni nem gog aban hodadevonañ tinap, met nem gogot aviam nanat sohon ni tin tovai emooñ, povoz petev gog ahö nataz korav ravat heken ni amun deip honeo het biñ ravat hepain,’ pot mañah.

²⁴Pot tahan aban 1 tausen kina manah-popuhoe emat pot hah, ‘Met ni aban kezap, modarihö gipiz mapotü ñedeamahan nimauhö emat belat bameñip ok, ma modarihö nim moni gogot tamahan nimam hañiv bameñ, pot nimaz modari hahan ne hateveteohö. ²⁵Povoz moni gogot toman nim monis bon tapan hezavoz ne ñaihet tat moni naneñ-pos am ba iz batohon hehaek eveg, nimau maot ba.’ ²⁶Pot mañahan pim aban ahop ñeti hañiv epat mañah, ‘Met ni gog aban hori bisin gogot natap. Ni nemaz aban modarihö gipiz ñedeamahan nemauhö belamohop ev, ma modarihö moni gogot tamahan nemam hañiv bamoh, pot hahan hatevetet barotap bateñ. ²⁷Povoz bonaiz nem nanoh-okos am basat moniñ biameg-zeimakeh bizeken oraepanen nemau emat moni pos bovai moni revahas honeo bom nak, oñ ni ganö teñ.’ ²⁸Pot pi mañat pim gog aban mod napun epat mañah, ‘Ni pim moni 1 tausen kina bat hez-okos bat aban 10 tausen kina bat hez-okop man. ²⁹Met aban tairap nai manoman tin korav ravat hepenez pop mod nai amun manoman bat hepan, oñ mod tairap poiz tin korav naketuz pop manomaz poi pihanañ maot bat aban modap manom. ³⁰Povoz gog aban hori epop iñidoh kuturutak betepeken iñ hahot het kakamao hatevetehot gitahav men tep hat hepan.’ Pot aban ahö popuhö pim gog aban porin mañah.” Pot Iesu parun manah.

Tokat an etapanez ñetiv

³¹Met Iesu pot mañat maot ñeti epov mañah, “Met tokat ne Añaraboz Nanep ahop ravat nem aliz ahovonañ maot eromaz porah, enzolihol nenañ erapanen nem ahopuz tek tinatak toutat het ³²ari añarab zeimaposikarohari batogü amanoman nem havasik emat hepek. Met porah ne ari anumaiholoz korav hezari bol sipsipiholor memehol baverat sipsipihol main met memehol main pot meñeamegivoz zut ari añarab taput etat ³³tin tohopanezari nem mar giñasik meñet paru hori tohopanezari nem mar gavenesik meñem.

³⁴Pot tomapuh paru nem mar giñasik hepenezarin epat mañom, ‘Ari nem Papap masakao anahan hez-eperi, batam hamarar nonair naitü

matut tah-porah arimaz hat zei tin hepekez pos amun matut tahan hezasik sat poek arimes bavatat hezei. ³⁵Met ne gipizor ivovoz netahan hahon ari gipizor ivov bat emat ne nanoog, ma ne aban patap hehon nemaz zakep tat emat arim zeĩnik orohomaz nañoog. ³⁶Ma ne dimir giv horitunañ hehon ari tinatü nanoog, ma lamao tohon ari emat ne neñizoog, ma kakam zeimakeh hehon ari emat nenañ helakao heg.’

³⁷Pot mañoman hañiv epat nañapan, ‘Deim Amip, met ni gipizor ivovoz tairarah haoñin dei nanoogivoz ok hameñ? ³⁸Ma ni aban patap heñin tairarah, “Deim zeĩnik emat or,” pot nañoogivoz ok hameñ? Ma dimir giv horitunañ heñin tairarah dimir giv nanoogivoz ok hameñ? ³⁹Ma lamao tooñ, ma kakamavoz zeimakeh heñin tairarah dei emat niin etet neñizoogivoz ok hameñ?’ ⁴⁰Pot at nañapanen ne parun maot epat mañom, ‘Met rotap ari nem mod tairari hori tairavonañ heh-pori meñizat batin batoog-pov ne honeo ok neñizat batin navatoog.’

⁴¹Pot mañat nem mar gavenesik hepanezarin epat mañom, ‘Ari map hori toogiri okeg, nehanañ zei nanat pataek sei. Tat Setenir pim as roholog pohao ñadohot hepanez itiñad mañarahan ñadamahaek ari ne nevetet poek sei. ⁴²Met ne gipizor ivovoz netahan hahon ari gipizor ivov bat emat nanan toogiri ok, ⁴³ma ne aban patap hehon nemaz zakep tat emat arim zeĩnik orohomaz nanañ toog, ma ne dimir giv horitunañ hehon ari dimir giv nanan toog, ma lamao tooh, ma kakam zeimakeh hehon ari emat ne naneñiz.’

⁴⁴Pot mañoman paru pat, ‘Deim Amip ae, met ni gipizor ivovoz tairarah hañ, ma tairarah ni aban patap heñ, ma dimir giv horitunañ tairarah heñ, ma ni lamao tooñ, ma kakam zeimakeh heñin tairarah dei emat ni naneñiz toogivoz ok hameñ?’ ⁴⁵Pot at nañapanen ne maot parun epat mañom, ‘Met rotap arihö añarab horiam hehari nameñiz toog-pov ne honeo ok naneñiz toog.’ ⁴⁶Met paru pori sat kakamao hatevetehopan, oñ añarab tinari paru sat tinaek het pohao hepan.” Pot Iesu parun mañah.

Iesu bat urapanez hah-ñetiv

Mak 14:1-2; Ruka 22:1-2; Zon 11:45-54

26 ¹Met Iesu ñeti epeñ pim mañairooh-abanarin mañat bon tahapuh pi maot parun epat mañah, ²“Met ari pot hodad hez. Aliz nasikaro bon tapanen Zuda darimeri meñizahan tin hehavož homet topourat anumair gipiz arö takaz-aliz pos^q ravapan. Met povoz homekaz porah arihanañ napuhö ne Añaraboz Nanep aban modarin mañairapanen ne nourapanez navapan.” Pot parun mañah.

³Met Iesu Zerusalem poek hehan aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahorir Zudaholoz koravori sat parum aban ahop Kaiapasiz

^q 26:2 Pavar 2 -Met aliz posiz abatao Pasova mañooh.

zeimakeh topourah. ⁴Tat poek Iesu kilam demat basat ur ñomapanez nae nap mañah. ⁵Tahapuh pot hah, “Met dari anumair gipiz nookaz aliz poñik petev hameg-epat takan añarab kaev ravat dari emenapan hezag, porah pi naurotü.” Pot nae nap mañah.

Uer ulagï tinavonañao baouzourah

Mak 14:3-9; Zon 12:1-8

⁶Met Iesu Betani zeitak aban Saimon modap ubuloñ pohao tat het tin ravat hehapuz zeimakeh sat heh. ⁷Tahan añ nap ñerë nao helevonañ matut tat uer ulagï tinavonañ nao meehan hehaek, monï ahosinañ zum tat bat emat Iesu gipiz nohot hehan etet pimaz zakep tat uer pov pim gagaih baouzourah. ⁸Tahan pim mañairooh-abanari añ popuz metah-povon etet kaev ravat pot hah, “Met monï ahos zum tah-uer okov tairaz pi okat tat Iesuz gagaih upai baouzourah? ⁹Met uer okov aban nap zum tapanez manahatin, monï ahos pi manahan bat añarab nonair nai bonori meñizapanez monï poñ manah narab.” ¹⁰Pot paru haohan Iesu hatevetet parun epat mañah, “Met añ epop ne tin netahag, tairaz ari pimaz ñetï horï okov hameg? ¹¹Met orah rezah añarab nonair nai bonori meñizohopekez pov arinañ hepan, oñ ne pohao ev heman tin netohopekez bonop ev. ¹²Met añ epop uer neeh baoz nourah-epov ne ñomoman, nem herisik ur neelat basat nevizapanezavoz zut pi tin tat okat netah. ¹³Met epat arin añoman hatevetei. Nem ñetï tinao zeisikaroh añarabon mañovai pim netah-ñetï epov honeo hahopanen pimaz, Pi tin metah, pot hat añ epopuz homehopan,” pot mañah.

Zudas Iesu mañairapanez hah

Mak 14:10-11; Ruka 22:3-6

¹⁴Iesu pot mañahan pim mañairooh-abanarihanañ nap Zudas Iskeriot pi sat aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahorin epat mañah, ¹⁵“Ari Iesu hepanezaek añairoman sat bepekez tairai ne nanepek?” Pot hahan paru hatevetet sat monï heleñ bahapuh rekö hahan 30 ravahan bat emat pi manah. ¹⁶Tahan Zudas monis bat sat narah Iesun mañairapanen paru pi bapanez nonoroz mel tooh.

Darimeri meñizahan tin hehavož ñetiv

Mak 14:12-26; Ruka 22:7-20; Zon 13:21-30

¹⁷Met berë tu nakañ nohopanez aliz poñiz garosikas ravahan Iesuz mañairooh-abanari emat piin at mañah, “Met dei ze tairamakeh sat Zuda darimeri meñizahan tin hehavož homet^r anumair gipiz arö tat biokan ni emeken dari nak?” ¹⁸Pot mañahan Iesu epat mañah, “Met ari ze

^r 26:17 Pavar 17 -Met pot parum toohavoz abatao Pasova mañooh.

ahö akatak sat aban napun pot mañei, ‘Darim añairamahap pim gogot bon tapanez totoi ravah, povoz nim zei epamakeh dei pim añairooh-abanarinañ honeo toutat darimeri meñizahan tin hehavoze homet gipiz nakaz pi zait tah,’ pot mañei.” ¹⁹Pot mañahan paru Iesuz hahat tat sat aban popun mañahan gu hahan pim zeimakeh povoz homet napanez anumair gipiz arö tat bizat heh.

²⁰Tahan kutur ravahan poek Iesur pim mañairooh-abanari 12 toutat het gipiz nohot hehapuh, ²¹Iesu epat parun mañah, “Ari eperihanañ nap ne navapanezarin mañairekë.” ²²Pot mañahan pim mañairooh-abanari honoñai tat honep honepuhö Iesun epat at mañooh, “Nem Amip, ni nemaz hameñi?” ²³Pot at mañoohan Iesu parun hañiv epat mañah, “Met arihanañ ni aban tairap suasik gipiz oraezaek deip honeo bat nameg-popuhö pot netekë. ²⁴Met ne Añaraboz Nanep batam Baiñetinavoz Tepatak menahan hez-taput netapan, oñ ni aban tairap ne navapanezarin mañairekez pop zavaruzap ni hañ hori ahov bekë. Met aban pot ne netekezap nim nonopuz zatakanañ ni nanavat hehavozezin, hañ hori pov bekezet nat teñin tin ravah narab.” ²⁵Pot hahan Zudas pi bapanez mañooh-popuhö pi Iesun epat at mañah, “Añairameñip ae, ni nemaz ok hameñi?” Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Nimauhoam rotap ok hañ.”

Iesu beretar bain ivov manah

Mak 14:22-26; Ruka 22:15-20; 1 Korin 11:23-25

²⁶Met paru gipiz nohot Iesu beret bat Godin biñ mañahapuh bapezat pim mañairooh-abanari manat epat mañah, “Nem aboi ev, ari bat nei.” ²⁷⁻²⁸Pot mañat manahan noohan bain ivov kapurah mañar meehan hehaek bat Godin taput biñ mañat pot hah, “Met Godiz au hahan hezat ne nourapanen nem uveo berevat añaraboz horiv olat bavon batapanez homet bain iv epov ari anoman mapori bat nei. ²⁹Met bain iv epov ne arinañ honeo ev het noh-epekanañ nain hemapuh, tokat dari mapori nem Papap hez-zei tin posik topouratahoh iv magei nao maot nak.” ³⁰Pot mañat manahan nahan paru daa nas hat berevat Zerusalem zeit betet Oliv dañevokaz sapanez sah.

Iesuz bavai hapanez mañah

Mak 14:27-31; Ruka 22:31-34; Zon 13:36-38

³¹Met Oliv dañevokaz sapanez nonoroh sohot Iesu pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Met Baiñetinavoz Tepatak pot menahan hez, Sipsipiholoz koravop ur ñomapanen, pim sipsipihol ñaihetivoz rap reet main ravat sapan. Pot menahan hezao rotap ravapanez petev kutur epatakam hahan hez-taput ne netapanen ari ñaihet tat nevetet barezat sepek. ³²Oñ ne ñomomazaekanañ maot bal haomapuh arim garos ravat Galili zeisik soman

ari poek emeppek.” ³³Pot mañahan Pita hatevetet Iesun epat mañah, “Paru eperi ni nevetet bareet sapan batah, oñ ne ni nanevetetü.” ³⁴Pot hahan Iesun epat mañah, “Ne rotapuam epat niin nañom, Kutur epatak id hohor bizap ñeo nakam hepanen navokaro nao nemaz niin at nañapanen ni, ‘Evo, ne pimaz hodad nat,’ pot nemaz bavai mañekë.” ³⁵Pot mañahan Pita epat hah, “Evo, met ni nourapanez hapan, povoz ne amun ninañ deip honeo ourapan, oñ ne nimaz bavai namañotü.” Pot mañahan mañairooh-aban modari pinañ honeo ravat pim hah-taputam paru hah.

Iesu Getsemani Godin mañ mañooh

Mak 14:32-42; Ruka 22:39-46

³⁶Met pot hahapuh paru poekanañ Getsemani hamarrah sat poek hehapuh Iesu parun epat mañah, “Ne kotiev sat nem Papapun mañ mañomag, ari epeek toutat hezei.” ³⁷Pot mañahapuh Pitar Sebediz roñariv baviit paru honeo sat het Iesu pim metapanezavoz zakepiv pim loporih ahoam homeoh. ³⁸Tahapuh parun pot mañah, “Nem netapanezavoz zakepiv ahö mapoam neeh hezaek, petev ne tairam ñomom batah, pot homeamoh, povoz ari nenañ honeo etaet het etehozei.” ³⁹Pot mañat pi main kotiokat sa ñodat pim taevao hamarrah bareñat het Godin pot mañ mañooh, “Apai, niuhö rekot nem kakam hatevetemaz epov nehanañ bazei manekë, met neohö nem hodadevok natotü, oñ nim hañin hezat am tom.”

⁴⁰Pot mañahapuh pi bal hat pim mañairooh-abanari hehaekaz hat borourat sat etehan paru au unun orat hehan bazageri tat Pitan pot mañah, “Ari nemaz homet etehopekez hakahon hatevetet am orat hegi?

⁴¹Met rotap arim loporizaroh tin het kez ravat hepekez zaitiv hez, oñ arim heris sepsep hez, povoz ganö Seten ari moreg etapanen ñodepek hezavoz tinam etet het Godin mañ mañohozei.”

⁴²Pot mañat Iesu maot sat garos mañah-taput mañ mañah, “Apai, kakam hatevetemaz toh-epov bazei manomaz niin nañamohoe gu nak tekë, povoz nem zaitivok homemaz pot natotü, oñ nim zaitivok hañin hezatam am tom.” ⁴³Pot mañat pi maot borourat emat etehan pim mañairooh-abanari au gom tat orat heh. ⁴⁴Tahan Iesu etet maot mañ mañapanez sahapuh garos mañahat maot Godin mañ mañooh. ⁴⁵Tat maot emat pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Ari arim heriñ tin bizat am orat heza? Met hatevetei, ne Añaraboz Nanep aban horivonañari ne navapanez pov ev haravahan, ⁴⁶aban ne navapanezarin mañairapanez aban pop garos ok emamahag, bal hapeken sak.”

Aban nari Iesu bah

Mak 14:43-50; Ruka 22:47-53; Zon 18:3-12

⁴⁷Pot pi mañovaiam aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorir Zudaholoz koravorihö aban ahö navokaro meehan parum en raveñir zi

tupuhav bat Zudasinañ paru honeo emah. ⁴⁸Met Zudas mamog paru porin pot hamañahan heh, “Dari sakapuh aban pop ne batot noman ari etet emat pi bepek.” ⁴⁹Pot hamañahan heh, povoz paru emahapuh Zudas pim mamog mañahat tat Iesuz nakoe sat, “Añairameñip ae,” mañat Iesu batot nah. ⁵⁰Tahan Iesu piin epat mañah, “Erom, nim homet emameñiv zuam ta.” Pot mañahan paru modari zuam emat Iesu bahapuh kezao bahorë hah.

⁵¹Tahan Iesunañ honeo heh-napuhö kaev ravat en raves elevokanañ bateet aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahopuz gog aban nap menahan, bazei manahan hat kapoe men elahan ñodah. ⁵²Tahan Iesu piin pot mañah, “Evo, nim en raves pim elevok maot mee. Met tairari en raveñinañ modari menapanezari paru hañ en raveñinañ pori menapan. ⁵³Met nem Papapun mañoman pi zuam enzolihol ahoam ne neñizapanez meeapanen emapanez ari hodad nata? ⁵⁴Oñ paru emat ne navasapan, povoz batam propet abanari Baiñetinavoz Tepatak ne ñomomaz menahan hezao rotap naravotü.” ⁵⁵Pi aban popun pot mañat Iesu aban porin epat mañah, “Met ne aban ñaip hat ari ñaitunañ ne navepekez hat emegi? Met ne Godiz tup ahomakez temeraz kohat het orah rezah arin ñetiv añoohon ari ne nanav. ⁵⁶Oñ batam Baiñetinavoz Tepatak propet abanari nemaz menahan hezaek rotap ravapanez ari ev emat netameg.” Pot parun mañahan pim mañairooh-abanari hatevetet Iesu betet barezat sah.

Iesu ñevok bizah

Mak 14:53-65; Ruka 22:54-55,63-71; Zon 18:12-14,19-24

⁵⁷Tahan aban Iesu bahari aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz aban ahop Kaiapasiz zeimakeh aban ñeti kateñiz mañairaholor Zudaholoz aban koravori togü manat hehaekaz pi basah. ⁵⁸Met Iesu poek basahan Pita parum tokat hotoh heriam sohot zeï pomakez totoi sah. Tahapuh romevoz kohat lokat zeï pomakez korav ravat heharinañ honeo toutat het, Iesu tair metapan, pot homet etet heh.

⁵⁹⁻⁶⁰Pot tahan Zuda kaunsor aban ahö pori map topourat hehan Iesu basahaek pi ur ñomapanez zait tah, povoz añarab narin mañahan emat ñeti moreg povor kao ahoam pimaz haoh, oñ paru ñeti moreg haoh-poñ napuhö nao haohan modapuhö modao haohan pim hori tahavoz rotapuv ou narav. Tahan aban nañariv em rouvat ⁶¹epat hah, “Met aban epop pot hahan deip hateveteg, ‘Ne Godiz tup ahomak ur edat aliz nasikaro nasik rekot maot zuam demom,’ pot pi hah.” ⁶²Pot hahan aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahop bal haz rouvat Iesun epat at mañah, “Aban eperi nim hori hañ-pot hamah-epovoz ñeti hañ nao ni hakez homeameñi?” ⁶³Pot at mañahan Iesu piin ñeti hañiv namañ tahan Kaiapas maot at mañah, “Met God pohao het hezapuz taevavok ni ñeti rotapuv haz, Ni Kristo, Godiz ropu?” ⁶⁴Pot at mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Ni rotap ok nemaz

hameñ, oñ arin epat añom, tokat ne Añaraboz Nanep darim map ahopuz mar giñasik tek tinatak toutat hemazaekanañ unitak eroman ari etepek.”

⁶⁵Pot hahan aban pop hatevetet mogao ahoam tahapuh, gitait ravat pimauz dimir giv bakelat pim modarin pot mañah, “Aban epop pim abatao bat hel batat Godiz zut ravapan hat ñeti moreg okov hahan dari hat haveteg. Povoz tairaiz aban mod nari emat pimaz ñeti mod nao hapan? Evo, pimauhö ok hakahag, ⁶⁶ari pimaz tair homeameg?” Pot at mañahan paru epat hah, “Pi hori hakahap okeg, ur ñomap.” ⁶⁷Pot hahapuh paru pim et bataropok gim lolov meñizat marañinañ urovai ⁶⁸pot mañah, “Erom, ni ‘Ne Kristo,’ pot haoñip eveg, ne tairapuhö ni nouramoh haz.” Pot honep honepuhö mañovai ahoam urooh.

Pita Iesuz bavai hah

Mak 14:66-72; Ruka 22:54-62; Zon 18:15-18,25-27

⁶⁹Pot mañoohan Pita emat zei pomakez tem tover demahan hehaek kohat toutat hehan as ñari nap pim nakoe emat pot mañah, “Ni amun Iesu Galili zeisik aban popunañ honeo heñip ok.” ⁷⁰Pot mañahan Pita abanariz ñaravatak hehaekanañ pot hah, “Evo, ne nim ñeti hameñ-okovoz unun.” ⁷¹Pot hahapuh pi temeraz haitokoroh honat hehan, as ñari modap piin etet aban haitok pooroz totoi heharin epat mañah, “Aban epop Iesu Nasaret zeitakapunañ honeo sat em toohap ev.” ⁷²Pot hahan Pita maot bavai hat epat hah, “Rotapuam ev añamoh, ne pim abatao hamah-okopuz unun.” ⁷³Pot hahan aviam hevai aban rouvat heharihoe emat Pitan epat mañah, “Ni Iesuzariz hamah-Galili ñe povonañ hameñ, povoz ni amun parunañ heñiekanañ ev emeñ.” ⁷⁴Pot mañahan Pita kez ravat epat hah, “Met ne moreg haoman God nemenapan hezag, aban arim hameg-okopuz rotap ne unun.” Pot mañovai id hohor bizap ñeo hah. ⁷⁵Tahan Pita pi Iesuz, “Kutur epatak id hohor bizap ñeo nak hepanen nemaz navokaro nao bavai hakë,” pot mañah-povoz maot homeh. Tat pi iñidoh berevat sat zakepiv ahö tat kezao iñ hahot heh.

Iesu bat Pailatihaz basah

Mak 15:1; Ruka 23:1-2; Zon 18:28-32

27 ¹Met zeit al teevaiam aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorir Zudaholoz koravori Iesu ur ñomapanez ñetiv bahon batah. ²Tat paru birepenañ Iesuz marañiz demat gavman ahop Pailat popuhaz basah.

Zudas ñomahavoz ñetiv

Aposor 1:18-19

³Tahan Zudas Iesu bapanez mañairah-pop paru Iesu ur ñomapanez hahan hatevetet pim lopori hori ravah. Tat pi, “Ne hori ahov toh”, pot

homet moni heleñ 30 manahan bat heh-poñ maot basat aban anumaihol bareñ elat mañaroorhariz ahorrir Zudaholoz koravori manapanez tat, ⁴epat mañah, “Met ne hori ahov tohon ari aban hori nao natap paru ur ñomapanez hag, povoz moni epes maot bei.” Pot mañahan paru pat, “Met deim horiv bon, oñ nimauhö teñin nim horiv ravat hez.” ⁵Pot paru piin mañahan monis tup ahomakeh betet sat pimauhö kaviv badat ñomah.

⁶Tahan aban ahö pori moni betehas bat pot nae nap mañah, “Met moni epesinañ aban nap ur ñomapanez zum hategis ev, povoz Godiz tup ahö epamakeh moni biameg-posinañ rekot navizotug, moni epes dari tair tak?” ⁷Pot nae nap mañat ñetiv bahoneo batat moni posinañ ham hapiñ matut toohaek ham nar zum tat pot hah, “Ham eparah añarab pat tairari zei epatak emat het ñomohopanezari baveirook.” Pot ham poraz hah. ⁸Met ham por aban nap ur ñomapanez hat zumao manah-mon posinañ zum tah, povoz abatao, Uvevonañ hamar ev, pot haovai emamah.

⁹Met batam propet aban Zeremaia pot hahan hez, “Met paru Israel añarab nari aban nap zum tapanez homet moni heleñ 30 pos manapan. ¹⁰Tat moni posinañ ham hapiñ matut tohopanezaek ham nar zum tat monis manapan, pot God nañah.” Met Zeremaiaz mañooh-pov paru Zudasiz maot moni manah-pos bat ham por zum tahan hahan hez-povoz rotapuv ou haravah.

Pailat Iesu ñevok bizah

Mak 15:1-5; Ruka 23:1-5; Zon 18:28-38

¹¹Met Iesu bat Pailatiz nakoe basa meñehan rouvat hehan pi Iesun at mañah, “Ni Zudaholoz ahopu?” Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Ni rotap nemaz ok hameñ.” ¹²Pot mañahan Zuda aban ahori ur ñomapanez ñeti moregañ haohan pi ñeti hañiv namañ heh, ¹³povoz Pailat maot Iesun at mañah, “Aban ahö eperi nimaz hamahavon ni hatevetet tairaz ni hañiv nak hez?” ¹⁴Pot at mañahan Iesu Pailatin hañiv namañ am heh, povoz Pailat ahoam home midin tah.

Iesu ur ñomapanez hah

Mak 15:6-15; Ruka 23:13-25; Zon 18:39–19:16

¹⁵Met Pasovaz homeoh-aliz poñik gavman ahop pi pot tooh, kakam zeimakeh hehariz añarabon at mañoohan paru tairapuz zait tat het baverevapanez haoh-pop mañoohan baverevooh. ¹⁶Met Iesu ñevok biih-porah aban horiñ ahö tooh-nap pim abatao Barabas pi kakam zeimakeh hehan añarab mapori pimaz hodad. ¹⁷Met añarab em topourahan Pailat porin epat at mañah, “Met Barabas ma Iesu parum Kristo mañamahap baverevom? Povoz ari tairapuz homet hez-popuz gitah emoman hapeken hatevetem.” Pot añarabon mañat sah. ¹⁸Met Pailat epat hodad, Iesuz horiv bon, oñ añarab ahovokaro pimaz zait tat hehaek paru Zuda ahori

pimaz gitait ravat ur ñomapanez haoh. Pot Pailat hahodad tat heh, povoz añarabon Iesur Barabas poñariviz at manah.

¹⁹Met añaraboz ñeo haoh-zei pomakeh Pailat sat hehan pim añap auakao manah-ñetiv tepaek pot menah, “Ni eterë. Ne peteveam pimaz auak epov manat home midin tohopuh tepae ok nanoh. Povoz ni hatevet, aban okop horiv bon, pi aban tinap okeg, tovai niuhö ur ñomapanez nañapanen parun gu mañotun.” Pot tepae menat manahan bat emat Pailat manahan pi rekö hah.

²⁰Met aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorriz Zudaholoz koravori paru añarabon pot mañovai sooh, “Met Pailat maot emat at añapanen ari pat, ‘Dei Barabas meeken sapanez zait teg, oñ Iesu ur ñomap,’ pot mañei.” ²¹Pot mañahan hehan Pailat maot emat parun at mañah, “Aban houloñariv kakam zeimakeh hezaek tairap baverevoman sapan?” Pot at mañahan paru mapori ñeo ñarah epat hah, “Barabas bavereveken sap.” Pot mañahan, ²²Pailat maot at mañah, “Met Iesu parum Kristo mañamahapuz tair metak?” Pot hahan paru pat, “Zirah ur ñomap, zirah ur ñomap.” ²³Pot hahan Pailat maot at mañah, “Met pi hori tairao tahavoz homet ari okat hameg?” Pot hahan paru mapori ñeo ñarah hat epat hah, “Zirah ur ñomap, zirah ur ñomap.”

²⁴Met pot houloam haohan Pailat pot homeh, Aban epov horiv bon, oñ Barabas ur ñomat Iesu baverevoman sapan, povoz añarab nae nap menao ahö ravapan hezavoz parumauz zaitivok hamah-pot ñai abanarin mañoman tapan. Pot homet paru etet hehan ivovok Pailat pim marañ ivoh betet añarabon epat mañah, “Nem zaitivok aban okop ur nañomotü, oñ arim zaitivok hameg, povoz ur ñomapanen nem horiv bon, oñ arim horiv ok.” ²⁵Pot mañahan añarab ahovokaro hañiv epat mañah, “Met aban akap ur ñomapanen hori pov deinañ het tokat amun deim ñaroholonañ hepan.” ²⁶Pot hahan Pailat Barabas baverev meehan sahan pim ñai abanari Iesu bat birepenañ urapanepuh basat zirah ur ñomapanez mañah.

Ñai abanari ñebul mañah

Mak 15:16-20; Zon 19:1-3

²⁷Pot mañahan Pailatiz ñai aban pori Pailat popuz zeimakeh Iesu basat ñai aban modarin mañahan emahan paru Iesuz borë bar togü manat hehapuh, ²⁸ñai aban pori paru Iesu aban ahopuz zu metapanez hat pim dimir giv batezat parum aban ahopuz dim giv mavar momoruat ²⁹bi teñoñinañ narep bat emat aban ahopuz koekasiz zut bakoñ rezat Iesuz gagaih memevizahapuh ahoriz irao pim mar giñasik manat aban ahopuz zu metovai rariñ rez bareñat paru ñebul pot mañah, “Ui, Zudaholoz aban ahopun etei.” ³⁰Pot mañahapuh paru Iesuz herisik gim loloñ meñizat pimauz irao bat gagaih urah. ³¹Met paru pot metovai sohot garë hat

dim giv mavar maot baar bizat pimauz dimip memeehapuh zirah ur ñomapanez baverevat sah.

Iesu zirah urah

Mak 15:21-32; Ruka 23:26-43; Zon 19:17-27

³²Met paru Iesu bat soohan aban pat nap pim abatao Saimon pi Sairini zeitakanañ emoohan paru nonoroh bavizahapuh ñai aban napuhö piin pot mañah, “Ni zuam pim zi urakazar ñelet samahaek meñizat bañelet sa.” Pot mañahan aban pop hahat tat bañeleh. ³³Tahan paru ham naraz abatao Golgota mañoohaek basah. Met ham poraz abat kapot ev, Aban napuz gag hataiz zutar.

³⁴Met poek sat berevahapuh parum toohat bain ivovor iv mod nao ba in balaví tat Iesu napanez hat manahan nagiz tat kaev ravah. ³⁵Tahan ñai abanari Iesu bat pim dimir giv bateehapuh zirah urat bat hel bareñahan hehan heleñinañ ekerë nao^s tohot paru tairari modari ritou metahari pim dimir giv nap nim main main bah. ³⁶Pot tat toutat Iesun etet heh. ³⁷Met pim gagaiz revah zi nas urat pimaz pot menahan heh,

ABAN EPOP IESU, PI ZUDAHOLOZ ABAN AHOP EV.

³⁸Met aban givogí toohañariv nap Iesuz mar giñasití zi porah urat modap gavenesití zi porah urah.

³⁹Pot tahan hehan tapurah añarab nonoroh hon har tohot Iesu zirah urahan hehaekan etet paru ñebul mañovai pot haoh, ⁴⁰“Ae, ni Godiz tup ahomak edat aliz nasikaro nasik maot zuam demekez haoñip akeg, nimauhö nao tat tin rav. Met ni, ‘Ne Godiz rop ev,’ pot haoñ, povoz nimauhö ak hakepuh tin ravat zir betet er,” pot mañooh. ⁴¹Met aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorir aban ñetí kateñiz mañairaholor Zudaholoz koravori paru honeo epat ñebul mañooh, ⁴²“Met pi modari batin batoohap ak, oñ bonaiz pimauhö pim heris batin navat hez. Met pi Israel zei epesiz ahop haohap akeg, pimauhö nao tat zir betet petev erapanen pimaz homeo badae batat hek. ⁴³Met pi Godiz homeo badae batat hehapuh, ‘Ne Godiz rop ev,’ pot haohap akeg, petev God pimaz zait tat meñizapanen erapanen dari etek.” Pot nae nap mañohot heh. ⁴⁴Met aban givogí toohañariv Iesunañ karar zirezaroh urahan hehañariv añaraboz haoh-taput parup amun piin ñebul mañooh.

Iesu ñomah-ñetiv

Mak 15:33-41; Ruka 23:44-49; Zon 19:28-30

⁴⁵Met gitauputak 12 kirok tahan zeit kutur ravamahavoz zut hamar map rau rau tat hehan sohot hapanezai 3 kirok toohan zeit kutur manat hehaek maot al teeh. ⁴⁶Tahan Iesu ñeo ñarah epat hah, “Eloi, Eloi, lama

---

^s 27:35 Pavar 35 -Met kasiv tamegivoz zut heleñinañ ekerë pov tah.

sabaktani?” Met ñe pot hahavoz kapot epat hez. God nem ahop, ni tairaz ne nevetet señ? ⁴⁷Pot haohan aban pim totoi rouvat heh-nari hatevetet epat hah, “Aban akap propet aban Elaiza pop emat meñizapanez hamah.” ⁴⁸Met aban nap zuam punur bat bain iv sepelevonañ ñereo oraehaek meehan ivov pun porah lokahan zi narih bavorë manat Iesu napan hat bat em manah. ⁴⁹Tahan modarihö pot hah, “Ae, ni gaa teken dari etek, met Elaiza emat pi meñizapan ma tair? Dari etekag.” ⁵⁰Pot paru haohan Iesu ñeo ñarah maot hahan pim pulip pi betet sahan ñomah.

⁵¹Met ñomovai tapurah Godiz tup ahomakez kohat zeir girü goevor ahov bamain batat dim giv ahö tinar badahan hehaek pimauhö agarë revahanañ lopotak tok kelat ogarë teritak emahan ek narav main ek narav main ravahan tapurah hamar do do tahan hel ahoñ pezah. ⁵²Tahan ñomahari baveirahan hehaek hamar okat epat tahan añarab Godiz homet het batam ñomah-nari maot bal hah. ⁵³Tahan Iesu amun maot bal hahporah paru Zerusalem zeir ahotak sahan añarab ahovokaro paru porin eteh.

⁵⁴Met ñai abanariz ahopur pim irih heh-ñai aban pori ganö nari emat Iesu bañizat basapan hezavoz korav hehaek Iesu ñomahan zeir hamar zebemun tahan nonair nai ou ravahatun etet paru ñaihet tat dei dei tahapuh pot hah, “Ae, rotap aban akap Godiz rop ak,” pot hah.

⁵⁵Met añ nari Iesu meñizohopanez Galili zeis betet pinañ honeo emooh-pori hotoh heri rouvat etet heh. ⁵⁶Met añ porihanañ nap Maria Magdala zeitakanañap, met modap Maria Zemisir Zosesiz nonop met añ modap pi Sebediz roñariviz nonop, met añ mod nari amun parunañ honeo poek rouvat het etet heh.

Helevoz kohat bavizah

Mak 15:42-47; Ruka 23:50-56; Zon 19:38-42

⁵⁷Met aban nap pi monir zeirurum ahotunañ Arimatia zeitakanañ emat poek hehap pim abatao Zosep, pi Iesuz homeo badae batat heh. ⁵⁸Met kutur ravapanez toohan aban pop pi Pailatihaz sat Iesuz ham heris bapanez at mañahan Pailat gu hahan Zosep sat Iesuz heris bañizah. ⁵⁹Tat giv tin narah el hatahapuh Zosepöhö pim hel puiorö mamog pi hel ahovok menahan hehaek basat ⁶⁰bizat hel ahö nas puioroh rau rau tat sah. ⁶¹Pot tat sahan añ Maria Magdala zeitakanañapur Maria modap Iesuz heri korus bihan hehaek iñidoh toutat het etet heh.

Pim herisiz korav ravat heh

⁶²Met Praide aliz pos bon tahan zeirevaizasik aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahorrir Parisi abanari ⁶³sahapuh Pailatin pot mañah, “Met aban ñeti moreg haohap biriri heharah pot haoh, ‘Ne ñomat aliz nasikaro bon tapanen zeirevaizasik maot bal haom.’ ⁶⁴Pot pim ñeti

haoh-moregao zeisikaroh ahö narav hezaek dari et narë hekan pim mañairooh-abanari emat basat ba iz batapanepuh añarabon, ‘Pi bal hakah,’ pot moreg mañovai sohopenen zeisikaroh ñeti moreg pov ahö ravapan hezag, nim ñai aban nari meeken sat Iesu basat bizahan hezaek korav ravat hep.” ⁶⁵Pot mañahan Pailat hañiv epat mañah, “Kar, nem ñai aban narin mañoman emapanen ari honeo sepekepuh tinam etet hel baporoh heles kezao badao hazei.” ⁶⁶Pot mañahan paru sat hahat tahapuh baporoh modari nasotuz ah ñeo hat hel bapor torop metahan hehaek zi tikivonañ bañed bahapuh batekë batat ñai abanari korav meñet sah.

Iesu bal hah-ñetiv

Mak 16:1-8; Ruka 24:1-12; Zon 20:1-18

28 ¹Met gogot nat heh-aliz pos bon tahan Sande aliz pos maok al teevaiaam Maria Magdala zeitakanapur Maria modap parup Iesu biihan hehaekan etepanez hat totoi honoohan ²zuamam hamar zebemun ahov tahan abarahanañ Amipuz enzolip erat Iesuz heris oraehaek sat hel ahos bahavoe tat revah toutat heh. ³Tahan pim heris map al teet hehan pim dimir giv un aeravoz zut map aer ravat heh. ⁴Pot tat hehan ñai abanari etet ahoam ñaihet tat dei dei tahapuh ñodat ñomamahariz zut ravat oraeh.

⁵Tahan enzol popuhö añ poñarivin epat mañah, “Arip ñaihet totunei. Met ne hodad, Iesu parum zirah ur ñomahapun etepekez ok emeg, ⁶met pi epekam hez bon, oñ batam pimauz hahan heh-pot hatat bal hat hasah, povoz pim biihan oraehaek hel pui eporoh emat etepekepuh ⁷zuam sat pim mañairooh-abanarin, ‘Pi bal hakah, pot mañei. Met arim garos Galili zeisik sapanen ari sat piin poek etepeke.’ Arin pot añomaz ev eroh.”

⁸Pot mañahan añ poñariv ñaihet homevai, met ñeti mañah-povoz biñ ravat patao porü hat Iesuz mañairooh-abanarin enzolipuz hahat bar mañapanez hat sah. ⁹Soohan Iesu nonoroh parup bavizat pot mañah, “Eñariñariv ae,” hahan parup pim totoi sahapuh pim eñ kokoñik bat pim abatao bat hel batah. ¹⁰Tahan pi parupin pot mañah, “Arip tovai ñaihet totunei, oñ tinam sat nem mañairooh-abanarin mañepeken Galili zeisik paru sat het poek neen et nereepan.” Pot Iesu parupin mañah.

Korav hehariz tahat ev

¹¹Met pot mañahan añahol soohan ñai aban Iesu biihan oraehaek korav hehari Zerusalem zeï ahö potak sat aban anumaihol bareñ elat mañaroorhariz ahorin Iesu biihan oraehaek tahan eteh-ñetiv mañah. ¹²Tahan aban ahö porihö aban korav modarin as hahan emahan paru honeo topourat tapanezat ñetiv nae nap mañah. Tahapuh paru moni ahos ñai aban pori manat ¹³pot mañah, “Met añarabon epat mañovai sohozei,

‘Met dei orat hegin Iesuz mañairooh-abanari kilam emat pim ham heris biihan korav hegiek basah,’ pot mañochozei. ¹⁴Tapanen zeı epesiz aban ahopuhö ari orat hegin emat basah-pov añarabon mañovai sohopeken pi hatevetet dein at añapan, povoz arimaz zakep tapanez ñeti nao deihö piin mañakan ari hori nao naetotü.” ¹⁵Pot mañahan ñai abanari monis bat sat mañahat añarabon moreg pov mañovai soohan Zuda añarab nari ñeti pov haovai emoohaek petev amun hamah.

Iesu parum ñaravatak emah-ñetiv

Mak 16:14-18; Ruka 24:36-49; Zon 20:19-23; Aposor 1:6-8

¹⁶Tahan mañairooh-abanari 11 Galili zeisik dañ navok paru sapanez batam Iesuz mañahan hehavokaz hat sah. ¹⁷Tahan Iesu emahan paru piin etet pim abatao bat hel batah, oñ paru nari pimaz lop houlorizaronañ heh. ¹⁸Tahan Iesu parun epat mañah, “Godihö abarar hamaraz au ravat hemaz ne neñehan hez. ¹⁹Povoz ari sat añarab maporin mañohopeken paru nem gog añarabohar ravohop. Tapanen God Papapur Ropur Pul Tinapuz abatavonañ ivoh memeechozei. ²⁰Tat ari nem ñeti añooñoñ, ma gog añairooñoñ, map mañat mañairochozei. Met ari hatevetei. Met ne ari naeveteti, oñ orah rezah arinañ honeo het eñizovai sohoman, tokat hamarar nonair naitü bon tapanez porah arinañ am honeo hem.” Pot Iesu parun mañah.

(Iesuz ñetiv aban Matiuz menahat nen ev.)